

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 16.10.2013
COM(2013) 700 final

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Στρατηγική διεύρυνσης και κυριότερες προκλήσεις 2013-2014

{SWD(2013) 411 final}
{SWD(2013) 412 final}
{SWD(2013) 413 final}
{SWD(2013) 414 final}
{SWD(2013) 415 final}
{SWD(2013) 416 final}
{SWD(2013) 417 final}
{SWD(2013) 418 final}

ΚΟΠΕΓΧΑΓΗ, ΕΙΚΟΣΙ ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΣΤΙΣ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΑΡΧΕΣ - ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ, ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

I. ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ

Πριν από είκοσι χρόνια, τα Δυτικά Βαλκάνια κατακερματίστηκαν από τις συγκρούσεις. Ταυτόχρονα, η Ευρωπαϊκή Ένωση συμφώνησε τους όρους, που είναι γνωστοί ως κριτήρια της Κοπεγχάγης, για την είσοδο των μελλοντικών κρατών μελών στην ΕΕ. Τα κριτήρια της Κοπεγχάγης αντικατοπτρίζουν τις αξίες στις οποίες θεμελιώνεται η ΕΕ: τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, καθώς και τη σημασία μιας λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς. Αυτό προετοίμασε το έδαφος για την ιστορική αλλαγή και την προσχώρηση των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

Δέκα χρόνια αργότερα, κατά τη σύνοδο κορυφής της Θεσσαλονίκης το 2003, η ΕΕ έδωσε σε όλες τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων μια σαφή προοπτική προσχώρησης στην ΕΕ, με την επιφύλαξη της εκπλήρωσης των αναγκαίων προϋποθέσεων, ιδίως των κριτηρίων της Κοπεγχάγης και των προϋποθέσεων της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης (ΔΣΣ).

Η Κροατία πληροί τους εν λόγω όρους. Μετά την επικύρωση της συνθήκης προσχώρησης, από όλα τα κράτη μέλη, η Ευρωπαϊκή Ένωση καλωσόρισε την Κροατία ως 28ο κράτος μέλος την 1η Ιουλίου 2013. Η Κροατία είναι η πρώτη χώρα που ολοκλήρωσε τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης. Η προσχώρηση της Κροατίας αποτελεί παράδειγμα της μετασχηματιστικής δύναμης και του σταθεροποιητικού αποτελέσματος της διαδικασίας διεύρυνσης και της ήπιας δύναμης της ΕΕ.

Η ιστορική συμφωνία που επιτεύχθηκε μεταξύ **Σερβίας** και **Κοσσυφοπεδίου*** τον Απρίλιο αποτελεί μια ακόμη απόδειξη της δύναμης της ευρωπαϊκής προοπτικής και του ρόλου της στην επούλωση βαθιών ιστορικών πληγών. Επίσης, αντικατοπτρίζει κυρίως το θάρρος της πολιτικής ηγεσίας και στις δύο χώρες. Τον Ιούνιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε να αρχίσει ενταξιακές διαπραγματεύσεις με τη Σερβία και το Συμβούλιο ενέκρινε την έναρξη διαπραγματεύσεων για μια Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης μεταξύ της ΕΕ και του Κοσσυφοπεδίου.

Αυτό το έτος είναι σημαντικό για τις άλλες χώρες της διεύρυνσης:

Τον Ιούνιο του 2013, το **Μαυροβούνιο** ενέκρινε ολοκληρωμένα σχέδια δράσης για τα κεφάλαια «Δικαιοσύνη και θεμελιώδη δικαιώματα» και «Δικαιοσύνη, Ελευθερία και Ασφάλεια», σύμφωνα με τη νέα προσέγγιση για την εξέταση αυτών των κεφαλαίων στα πρώτα ήδη στάδια της διαδικασίας προσχώρησης. Στην **Αλβανία**, χάρη στην στήριξη όλων των κομμάτων για τις βασικές μεταρρυθμίσεις, την ομαλή διεξαγωγή των βουλευτικών εκλογών και τα περαιτέρω μέτρα για την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, το καθεστώς της υπονήφιας χώρας είναι πλέον προ των θυρών. **Η πρώτην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας** βγήκε από την πολιτική κρίση στις αρχές του έτους, πλην όμως εξακολουθούν να υπάρχουν ανησυχίες, ιδίως όσον αφορά την ελευθερία έκφρασης και των μέσων ενημέρωσης. Λήφθηκαν μέτρα για τη βελτίωση των σχέσεων καλής γειτονίας. Γενικότερα, είναι πλέον ζωτικής σημασίας να γίνει ένα αποφασιστικό βήμα στις συνομιλίες υπό την αιγίδα των ΗΕ όσον αφορά την ονομασία. Στη

* Ο χαρακτηρισμός αυτός δεν προδικάζει το καθεστώς, είναι δε σύμφωνος με την απόφαση 1244/99 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και τη γνωμοδότηση του Διεθνούς Δικαστηρίου για τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου.

Βοσνία-Ερζεγοβίνη, λόγω της έλλειψης πολιτικής βούλησης για την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων και της μη εφαρμογής της απόφασης Sejdic-Finci, παρεμποδίζονται η πρόοδος της χώρας προς την ΕΕ και οι οικονομικές προοπτικές της.

Στην **Τουρκία**, σημειώθηκε πρόοδος όσον αφορά τη μεταρρύθμιση στον δικαστικό τομέα και άλλες μεταρρυθμίσεις και η πολυαναμενόμενη δέσμη μέτρων για τον εκδημοκρατισμό υποβλήθηκε το Σεπτέμβριο. Οι ειρηνευτικές συνομιλίες με το ΡΚΚ συνεχίστηκαν με σκοπό τον τερματισμό της τρομοκρατίας και της βίας στο νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας και την προετοιμασία του εδάφους για μια λύση στο κουρδικό ζήτημα. Ωστόσο, η διαχείριση των διαδηλώσεων κατά της προτεινόμενης ανάπλασης του πάρκου Γκεζί στην Κωνσταντινούπολη προκάλεσε σοβαρές ανησυχίες και υπογράμμισε την ανάγκη να παραμείνει η ΕΕ σταθερή βάση για τις μεταρρυθμίσεις.

Όσον αφορά την **Ισλανδία**, η νέα κυβέρνηση ανέστειλε τις διαπραγματεύσεις προσχώρησης με την ΕΕ και δήλωσε ότι οι διαπραγματεύσεις δεν θα συνεχιστούν χωρίς δημοψήφισμα.

Η **διαδικασία προσχώρησης** σήμερα είναι πιο αυστηρή και πλήρης απ' ό, τι κατά το παρελθόν. Αντικατοπτρίζει την εξέλιξη των πολιτικών της ΕΕ καθώς και τα διδάγματα που αποκομίστηκαν από τις προηγούμενες διευρύνσεις. Η διαδικασία βασίζεται σε αυστηρές αλλά δίκαιες προϋποθέσεις και η πρόοδος προς την προσχώρηση εξαρτάται από τα μέτρα που έχουν ληφθεί από κάθε χώρα για την εκπλήρωση των καθορισμένων κριτηρίων. Βασικό δίδαγμα από το παρελθόν είναι η σημασία που έχει να εξεταστούν κατά προτεραιότητα οι «**θεμελιώδεις αρχές**».

Το **κράτος δικαίου** είναι πλέον στο επίκεντρο της διαδικασίας διεύρυνσης. Η νέα προσέγγιση, η οποία εγκρίθηκε από το Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 2011, σημαίνει ότι οι χώρες πρέπει να αντιμετωπίσουν ζητήματα όπως η δικαστική μεταρρύθμιση και η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς σε αρχικό στάδιο των διαπραγματεύσεων προσχώρησης. Αυτό αφήνει περισσότερο χρόνο στις χώρες για να αναπτύξουν ένα σταθερό ιστορικό επιδόσεων εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων, εξασφαλίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο ότι οι μεταρρυθμίσεις είναι βαθιά ριζωμένες και μη αναστρέψιμες. Η νέα αυτή προσέγγιση αποτελεί βασικό στοιχείο του διαπραγματευτικού πλαισίου για το Μαυροβούνιο και θα διαμορφώσει τη συνεργασία της Επιτροπής με τις άλλες χώρες της διεύρυνσης.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση της τελευταίας πενταετίας υπογράμμισε την ανάγκη, για όλες τις χώρες, ριζικής αναθεώρησης και ενίσχυσης της **οικονομικής τους διακυβέρνησης**. Αυτό ισχύει ιδίως για τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, εκ των οποίων καμία δεν είναι λειτουργούσα οικονομία της αγοράς. Όλες αντιμετωπίζουν υψηλά ποσοστά ανεργίας, ιδίως μεταξύ των νέων. Είναι πολύ σημαντικό οι χώρες αυτές να εντείνουν τις μεταρρυθμίσεις για την επάνοδο σε βιώσιμη ανάπτυξη και την αντιμετώπιση των προκλήσεων που θα τους επιτρέψουν να εκπληρώσουν τα οικονομικά κριτήρια και να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, η παρούσα ανακοίνωση περιέχει προτάσεις, όπως η εφαρμογή εθνικών στρατηγικών οικονομικής μεταρρύθμισης, καθώς και σχέδια δράσης για τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών.

Γεγονότα που σημειώθηκαν σε ορισμένες χώρες της διεύρυνσης έδειξαν ότι έχει μεγάλη σημασία η **ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών** και η διασφάλιση ανοιχτών δημοκρατικών διαδικασιών που στηρίζουν αυτούς τους θεσμούς και ενισχύουν τις βασικές δημοκρατικές αρχές και τις κοινές αξίες της ΕΕ. Η ενίσχυση του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών είναι βασικός παράγοντας, όπως και οι διακομματικές πλατφόρμες για την προσχώρηση στην ΕΕ και η περαιτέρω πρόοδος όσον αφορά τις εκλογικές και κοινοβουλευτικές μεταρρυθμίσεις και τις μεταρρυθμίσεις της δημόσιας διοίκησης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζεται σε κοινές αξίες και αρχές, συμπεριλαμβανομένου του σεβασμού των **θεμελιωδών δικαιωμάτων**. Όλες οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων και η Τουρκία πρέπει να προβούν σε περαιτέρω μεταρρυθμίσεις για να εξασφαλίσουν ότι οι αρχές της ελευθερίας έκφρασης και η προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες, συμπεριλαμβανομένων των Ρομά, γίνονται σεβαστές στην πράξη, και δεν κατοχυρώνονται απλώς στο δίκαιο. Χρειάζονται πιο ισχυρά μέτρα για την προστασία άλλων ευάλωτων ομάδων από τις διακρίσεις, ιδίως για λόγους σεξουαλικού προσανατολισμού.

Οι σχέσεις καλής γειτονίας και η περιφερειακή συνεργασία αποτελούν θεμελιώδη στοιχεία της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης. Οι εξελίξεις στη Σερβία και το Κοσσυφοπέδιο, ιδίως, έδειξαν ότι οι χώρες μπορούν να σημειώσουν πρόοδο όσον αφορά την αντιμετώπιση των προβλημάτων που κληροδότησαν οι πρόσφατες συγκρούσεις, σύμφωνα με την ίδια την αρχή πάνω στην οποία οικοδομήθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση. **Η περιφερειακή συνεργασία** πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω, να καταστεί ανοιχτή και να λειτουργεί σε περιφερειακό επίπεδο. Η Επιτροπή υποστηρίζει πλήρως τις εργασίες της Διαδικασίας για τη Συνεργασία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη (SEEC) και του Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας, συμπεριλαμβανομένης της περιφερειακής στρατηγικής 2020. Απαιτείται μια νέα προσπάθεια για να υπερνικηθούν **οι διμερείς διαφορές** μεταξύ των χωρών της διεύρυνσης και μεταξύ αυτών και των κρατών μελών. Τα διμερή αυτά ζητήματα πρέπει να αντιμετωπιστούν από τα ενδιαφερόμενα μέρη το συντομότερο δυνατόν και δεν θα πρέπει να αποτελούν τροχοπέδη για τη διαδικασία προσχώρησης.

Το 2014 θα δρομολογηθεί ο δεύτερος **μηχανισμός προενταξιακής βοήθειας**. Στο πλαίσιο του ΜΠΒ II, η ΕΕ θα συνεχίσει να παρέχει ουσιαστική στήριξη προς τις χώρες της διεύρυνσης κατά την προετοιμασία τους για την προσχώρηση, με τη χορήγηση κεφαλαίων για την περίοδο 2014-2020 (11,7 δις ευρώ σε τρέχουσες τιμές), συγκρίσιμων με τα κεφάλαια υπό το ισχύον δημοσιονομικό πλαίσιο. Το ΜΠΒ II θα στηρίζει επίσης την περιφερειακή και διασυνοριακή συνεργασία. Το ΜΠΒ II θα εστιαστεί σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος, ιδίως για τη στήριξη των μεταρρυθμίσεων και τη βιώσιμη εφαρμογή τους στον τομέα του κράτους δικαίου, την ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών και τη χρηστή διακυβέρνηση, καθώς και την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

Η δρομολόγηση του ΜΠΒ II αποτελεί επίσης μια ευκαιρία για να διασφαλιστεί ακόμη στενότερος σύνδεσμος μεταξύ της στρατηγικής διεύρυνσης και των προτεραιοτήτων για την παροχή βοήθειας. Το ΜΠΒ II εισάγει ορισμένες σημαντικές καινοτομίες, και ιδίως την έμφαση στον καθορισμό των μακροπρόθεσμων πολιτικών και στρατηγικών σε περιορισμένο αριθμό τομέων προτεραιότητας, που θα ευθυγραμμιστούν με τις ανάγκες και τις ικανότητες της κάθε χώρας. Θα καθοριστούν σαφείς στόχοι και ρεαλιστικοί δείκτες και θα συνδεθούν με την πολυετή τομεακή βοήθεια. Αν οι χώρες συμμορφωθούν με τα αναγκαία πρότυπα διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, θα μπορούν να τύχουν δημοσιονομικής στήριξης – ένα επιπλέον κίνητρο για μεταρρυθμίσεις. Θα παρέχονται κίνητρα στις χώρες που σημειώνουν πρόοδο στην πορεία των μεταρρυθμίσεών τους. Σε περίπτωση χαμηλών επιδόσεων, οι πόροι θα ανακατανέμονται. Η διαχείριση των προγραμμάτων του ΜΠΒ θα εξορθολογιστεί περαιτέρω, κυρίως με λιγότερα και μεγαλύτερα έργα.

Όλες οι χώρες της διεύρυνσης έχουν σαφή **ευρωπαϊκή προοπτική**. Η πρόοδος προς την προσχώρηση εξαρτάται από τα μέτρα που έχει λάβει κάθε χώρα για την εκπλήρωση των κριτηρίων που έχουν καθοριστεί, με βάση την αρχή των επιδόσεων κάθε χώρας. Αυτό έχει καθοριστική σημασία για την αξιοπιστία της πολιτικής διεύρυνσης και για την παροχή κινήτρων στις χώρες ώστε να πραγματοποιήσουν εκτεταμένες μεταρρυθμίσεις. Ταυτόχρονα, είναι σημαντικό για τα κράτη μέλη, μαζί με τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, να διεξαγάγουν έναν τεκμηριωμένο διάλογο σχετικά με τις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της πολιτικής διεύρυνσης. Τα κράτη μέλη διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο με την παροχή

στους πολίτες τεκμηριωμένων πληροφοριών σχετικά με την πολιτική διεύρυνσης και, κατ' αυτόν τον τρόπο, με την ενημέρωσή τους σχετικά με τα οφέλη της, όπως η σημαντική συμβολή της στην ειρήνη, την ασφάλεια και την ευημερία, καθώς και όσον αφορά την αντιμετώπιση ανησυχιών που ενδέχεται να έχουν.

II. ΒΑΣΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Στην παρούσα ανακοίνωση, η Επιτροπή υπογραμμίζει ορισμένες βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων και η Τουρκία: η οικονομική διακυβέρνηση και η ανταγωνιστικότητα· το κράτος δικαίου· η λειτουργία των θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία· τα θεμελιώδη δικαιώματα· και, στην περίπτωση των Δυτικών Βαλκανίων, η αντιμετώπιση των προβλημάτων που έχει κληροδοτήσει το παρελθόν. Οι προκλήσεις αυτές είναι ουσιώδεις για τα κριτήρια της Κοπεγχάγης και τις προϋποθέσεις της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης. Τα μέτρα για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων αλληλοενισχύονται επίσης. Για παράδειγμα, η προώθηση του κράτους δικαίου και η διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων ενισχύουν την ασφάλεια δικαίου και, σε συνδυασμό με τη βαθύτερη περιφερειακή ολοκλήρωση, συμβάλλουν σημαντικά στη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας.

α) Οικονομική διακυβέρνηση και ανταγωνιστικότητα

Κατά τα τρία τελευταία έτη, η ΕΕ ενίσχυσε σημαντικά την οικονομική της διακυβέρνηση. Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, τα κράτη μέλη συντονίζουν τις δημοσιονομικές και διαρθρωτικές πολιτικές προτού τα αντίστοιχα κοινοβούλια τους εγκρίνουν τους εθνικούς τους προϋπολογισμούς. Τα εργαλεία του οικονομικού διαλόγου με τις χώρες της διεύρυνσης προσαρμόζονται σταδιακά στις νέες προκλήσεις και τους μηχανισμούς συντονισμού στην ΕΕ. Οι χώρες έχουν ήδη κληθεί να δώσουν μεγαλύτερη έμφαση στη βιωσιμότητα της εξωτερικής τους θέσης και στα κύρια διαρθρωτικά εμπόδια για την ανάπτυξη. Είναι σημαντικό σήμερα να αντικατοπτρίζονται περισσότερο τα βασικά μέσα της ΕΕ στον οικονομικό διάλογο, δεδομένου του βαθμού οικονομικής και χρηματοπιστωτικής ενσωμάτωσης των χωρών της διεύρυνσης στην ΕΕ.

Το 60% περίπου των εξαγωγών των Δυτικών Βαλκανίων προορίζονται για την ΕΕ. Η ΕΕ είναι επίσης, με σημαντική διαφορά, ο μεγαλύτερος χορηγός άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ). Με εξαίρεση την Τουρκία, οι τράπεζες της ΕΕ κυριαρχούν στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Η πρόσβαση στην ενιαία αγορά της ΕΕ για τα αγαθά και τις υπηρεσίες αποτελεί σημαντικό δίαυλο για την ανάπτυξη. Η ανάκαμψη στην ΕΕ θα έχει επίσης θετικό αντίκτυπο, ιδίως στα Δυτικά Βαλκάνια. Σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες προβλέψεις της Επιτροπής, η ανάπτυξη στα Δυτικά Βαλκάνια θα είναι 2% το 2013. Η πρόβλεψη για την Τουρκία είναι 3,2%, πράγμα το οποίο δείχνει επιστροφή σε υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης, μετά από σχετική επιβράδυνση το 2012.

Η μέτρια ανάκαμψη στα Δυτικά Βαλκάνια δεν αποτελεί εγγύηση για τη διατηρήσιμη ανάπτυξη και τη σύγκλιση. Εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις σε όλες τις χώρες της διεύρυνσης, όσον αφορά τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις, την ανταγωνιστικότητα και τη δημιουργία θέσεων εργασίας:

- Μολονότι η Τουρκία αποτελεί λειτουργούσα οικονομία της αγοράς, καμία από τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων που αφορά η διεύρυνση δεν έχει αυτό το καθεστώς.
- Τα συστήματα διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών πρέπει να ενισχυθούν σημαντικά, ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος απάτης και διαφθοράς.
- Το κράτος δικαίου πρέπει να βελτιωθεί σημαντικά ώστε να παρέχει μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου για τους οικονομικούς παράγοντες και να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των επενδυτών.

- Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις πρέπει να αντιμετωπίζονται κατά προτεραιότητα και η ανταγωνιστικότητα να ενισχυθεί ώστε να υποστηριχθεί η δημοσιονομική εξυγίανση, να αντιμετωπιστούν οι μεγάλες εξωτερικές ανισορροπίες, καθώς και η υψηλή ανεργία σε όλες τις χώρες, η οποία ανέρχεται κατά μέσο όρο σε πάνω από 20% στα Δυτικά Βαλκάνια. Υπάρχουν σημαντικές περιφερειακές διαφορές στο εσωτερικό των χωρών, με υψηλότερα επίπεδα φτώχειας στις αγροτικές περιοχές.

Προτείνεται μια νέα προσέγγιση, ώστε οι χώρες της διεύρυνσης να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν κατ' αρχάς τα θεμελιώδη οικονομικά μεγέθη και να εκπληρώσουν τα οικονομικά κριτήρια. Οι χώρες θα κληθούν να ενισχύσουν την οικονομική πολιτική και τη διακυβέρνησή της χάρη στη συντονισμένη προετοιμασία μιας εθνικής στρατηγικής οικονομικής μεταρρύθμισης που περιλαμβάνει δύο στοιχεία – ένα μακροοικονομικό και δημοσιονομικό πρόγραμμα και ένα πρόγραμμα διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και ανταγωνιστικότητας. Τα θέματα αυτά θα εξεταστούν στο πλαίσιο τόσο του διμερούς όσο και του πολυμερούς διαλόγου με τις χώρες:

- Το μακροοικονομικό και δημοσιονομικό πρόγραμμα θα εξακολουθήσει να εξετάζεται με τα υφιστάμενα μέσα, δηλαδή τα προενταξιακά οικονομικά προγράμματα για τις υποψήφιες χώρες και τα οικονομικά και δημοσιονομικά προγράμματα για τις δυνάμει υποψήφιες χώρες. Για να ενισχυθεί η επιτήρηση, το Συμβούλιο ECOFIN από κοινού με τις υποψήφιες χώρες θα κληθεί να παράσχει πιο στοχευμένες πολιτικές κατευθύνσεις μέσω ειδικών ανά χώρα συστάσεων και να προβεί σε ετήσια επανεξέταση και απολογισμό της εφαρμογής των πολιτικών.
- Ως νέο στοιχείο, θα ζητηθεί από τις χώρες να αναπτύξουν προγράμματα για τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και την ανταγωνιστικότητα. Τα προγράμματα αυτά θα καταρτιστούν παράλληλα με τα δημοσιονομικά προγράμματα, αλλά στη συνέχεια θα αναθεωρούνται στο πλαίσιο των αντίστοιχων οργάνων της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, κυρίως στους τομείς της βιομηχανίας, του ανταγωνισμού, της εσωτερικής αγοράς, της έρευνας, της εκπαίδευσης, των μεταφορών, της ενέργειας και του περιβάλλοντος. Επιπλέον, η Επιτροπή θα χρησιμοποιήσει τις φθινοπωρινές εκθέσεις προόδου για την παροχή σαφών κατευθύνσεων σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις που απαιτούνται για την επίτευξη περαιτέρω προόδου όσον αφορά την εκπλήρωση των οικονομικών κριτηρίων.

Η Επιτροπή θα προβεί επίσης σε διάλογο με τις χώρες της διεύρυνσης σχετικά με τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών, προκειμένου, μεταξύ άλλων, να στηρίξει την πρόοδο όσον αφορά την εκπλήρωση των οικονομικών κριτηρίων. Οι χώρες θα πρέπει να καταρτίσουν σχέδια δράσης στον τομέα αυτό, τα οποία θα παρακολουθούνται από την Επιτροπή. Η πρόοδος όσον αφορά την αποτελεσματική διαχείριση των δημόσιων οικονομικών θα δημιουργήσει επίσης τη δυνατότητα τομεακής δημοσιονομικής στήριξης, όπως προβλέπεται στο πλαίσιο του ΜΠΒ II.

Η Επιτροπή θα προωθήσει την προσέγγιση αυτή σε στενή συνεργασία με τους σχετικούς διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και θα παρέχει πλήρη περιφερειακή τεχνική βοήθεια για τον σκοπό αυτό. Οι συστάσεις της Επιτροπής σχετικά με τα οικονομικά κριτήρια θα παρέχουν κατευθύνσεις ως προς το πεδίο εφαρμογής της τεχνικής αυτής βοήθειας.

Λοιπά μέτρα για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας, των επενδύσεων, της ανάπτυξης και της απασχόλησης

Η στήριξη της Επιτροπής για τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη των Δυτικών Βαλκανίων δεν περιορίζεται στη μακροοικονομική σταθεροποίηση και την επίτευξη του καθεστώτος λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς. Από την έναρξη της κρίσης, η Επιτροπή επιμένει ότι πρέπει να καταβληθούν μεγαλύτερες προσπάθειες για την αντιμετώπιση της δύσκολης

κοινωνικοοικονομικής κατάστασης, και ιδίως του υψηλού ποσοστού ανεργίας. Η Επιτροπή τόνισε επίσης την ανάγκη στήριξης των επενδύσεων σε έργα υποδομής στα Δυτικά Βαλκάνια. Οι διασυννοριακές μεταφορές, η ενέργεια και τα δίκτυα επικοινωνιών δεν είναι αρκετά ανεπτυγμένα. Λαμβανομένου υπόψη του μεγέθους των οικονομιών των Δυτικών Βαλκανίων, είναι αναγκαία η μεγαλύτερη ολοκλήρωσή τους. Η περιφερειακή οικονομική συνεργασία έχει αναγνωριστεί ως ευκαιρία για την ανάπτυξη και ως βάση για την πολιτική συνεργασία και τις σχέσεις καλής γειτονίας. Η προγραμματιζόμενη ελευθέρωση των υπηρεσιών στη Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών Κεντρικής Ευρώπης (CEFTA) θα προωθούσε τη στήριξη του στόχου αυτού. Η ανάπτυξη του ανθρώπινου και υλικού κεφαλαίου στις αγροτικές περιοχές και η θέσπιση περισσότερων προτύπων της ΕΕ στον τομέα των γεωργικών προϊόντων διατροφής θα συμβάλει στην ανταγωνιστικότητα του περιφερειακού γεωργικού τομέα.

Η Επιτροπή έχει ήδη αρχίσει νέο διάλογο με την Τουρκία και τη Σερβία σχετικά με τα προγράμματα για την απασχόληση και την κοινωνική μεταρρύθμιση. Θα ακολουθήσουν διάλογοι με την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και το Μαυροβούνιο. Η κοινωνικοοικονομική κατάσταση στις δυνάμει υποψήφιες χώρες είναι πιο δύσκολη από ό, τι στις υποψήφιες χώρες και θα χρειαστεί επιπλέον στήριξη για την ανάπτυξη της διοικητικής ικανότητας που θα διευκολύνει τη συμμετοχή στη νέα διαδικασία. Οι δυνάμει υποψήφιες χώρες θα κληθούν σταδιακά στον νέο διάλογο. Συνολική τεχνική βοήθεια θα προγραμματιστεί το 2014, με έμφαση στις δυνάμει υποψήφιες χώρες. Για να μειωθεί η έλλειψη δεξιοτήτων και να βελτιωθούν τα εκπαιδευτικά συστήματα, η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να αναπτύσσει το πρόγραμμα εκπαίδευσης και κατάρτισης στα Δυτικά Βαλκάνια.

Υπό την αιγίδα του Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας (RCC), περιφερειακές ομάδες που συγκροτήθηκαν στο πλαίσιο του θεματολογίου της Θεσσαλονίκης άρχισαν να εξετάζουν τις προτεραιότητες της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Επί του παρόντος χαράσσεται περιφερειακή στρατηγική 2020. Πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για να αυξηθεί η ενημέρωση και η ικανότητα των επί του παρόντος διάσπαρτων περιφερειακών ομάδων, ώστε να είναι σε θέση να προβαίνουν σε τακτικές αξιολογήσεις από ομότιμους και να διατυπώνουν συστάσεις. Το RCC πρέπει να αναπτύξει έναν δημόσιο μηχανισμό παρακολούθησης. Τα πορίσματα των ομάδων και του μηχανισμού παρακολούθησης θα λαμβάνονται υπόψη από την Επιτροπή στο πλαίσιο του οικονομικού της διαλόγου και της διαδικασίας προγραμματισμού του ΜΠΒ.

Οι μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούν στην εκπλήρωση των οικονομικών κριτηρίων θα στηρίζονται επίσης από το πλαίσιο επενδύσεων για τα Δυτικά Βαλκάνια (WBIF). Το WBIF διαδραματίζει ολοένα και σημαντικότερο ρόλο στην προετοιμασία και τη στήριξη των επενδύσεων που είναι οι πλέον απαραίτητες για να δοθεί ώθηση στην ανάπτυξη και την απασχόληση. Στο πλαίσιο του WBIF, η Επιτροπή, διμερείς χορηγοί και διεθνείς χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί στηρίζουν επενδύσεις ύψους 4 δισεκατ. ευρώ ετησίως στους τομείς των μεταφορών, της ενέργειας, του περιβάλλοντος, της κλιματικής αλλαγής, στον κοινωνικό τομέα και στην ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα/των ΜΜΕ, όπου η Επιτροπή συγχρηματοδοτεί πρόγραμμα για τις ΜΜΕ στα Δυτικά Βαλκάνια με στόχο τη βελτίωση της πρόσβασης των ΜΜΕ στη χρηματοδότηση με εγγυήσεις και επιχειρηματικά κεφάλαια.

Η βελτίωση των διασυνδέσεων μεταφορών και ενέργειας μεταξύ της ΕΕ και των χωρών της διεύρυνσης θα αποτελέσει βασική προτεραιότητα για την προώθηση της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης, του εμπορίου και των πολιτιστικών ανταλλαγών. Η Επιτροπή υπογραμμίζει τη σημασία της περαιτέρω ανάπτυξης των διευρωπαϊκών ενεργειακών υποδομών και της συνεργασίας με την Ενεργειακή Κοινότητα. Η επικείμενη Συνθήκη για την ίδρυση Κοινότητας Μεταφορών θα προωθήσει την ολοκλήρωση των αγορών και των υποδομών χερσαίων μεταφορών και θα βοηθήσει τις χώρες των Δυτικών

Βαλκανίων να εφαρμόσουν τα πρότυπα της ΕΕ στον τομέα των χερσαίων μεταφορών. Η Επιτροπή επανεξέτασε τα διευρωπαϊκά δίκτυα της ΕΕ στον τομέα των μεταφορών (TEN-T) και της ενέργειας (TEN-E) με στόχο τη βελτίωση των συνδέσεων με τις χώρες που καλύπτονται από την πολιτική διεύρυνσης και την πολιτική γειτονίας. Υπό αυτή την έννοια, η Επιτροπή ενέκρινε έναν κατάλογο έργων κοινού ενδιαφέροντος (PCI) για την ανάπτυξη των διευρωπαϊκών ενεργειακών υποδομών. Κατάλογος των έργων προς όφελος της Ενεργειακής Κοινότητας (PECIs) προβλέπεται να εγκριθεί από το προσεχές Συμβούλιο Υπουργών της Ενεργειακής Κοινότητας.

Η συνεργασία με την Τουρκία θα ενισχυθεί, κυρίως λόγω της στρατηγικής της θέσης και του ενδεχομένου να εξελιχθεί σε κόμβο ενεργειακού εφοδιασμού. Το 2013, η Τουρκία επικύρωσε τη συμφωνία για τον αγωγό φυσικού αερίου της Ανατολίας (Trans Anatolian Pipeline) που αποσκοπεί στη σύνδεση με τον αδριατικό αγωγό φυσικού αερίου (Trans Adriatic Pipeline), και ο οποίος θα μεταφέρει το φυσικό αέριο από την Κασπία Θάλασσα στην ΕΕ μέσω της Τουρκίας. Στο πλαίσιο αυτό, η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ ΕΕ και Τουρκίας στον τομέα της ενέργειας, καθώς και η σχετική πρόοδος στις διαπραγματεύσεις προσχώρησης θα διευκόλυναν περαιτέρω πρόοδο προς τη διασύνδεση και ολοκλήρωση των ενεργειακών αγορών της ΕΕ και της Τουρκίας. Η Επιτροπή αναμένει την αξιολόγηση της Παγκόσμιας Τράπεζας σχετικά με την τελωνειακή ένωση ΕΕ-Τουρκίας. Η αξιολόγηση αυτή, την οποία ανέθεσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θα διατυπώνει συστάσεις για τη βελτίωση της λειτουργικότητας και την ενδεχόμενη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της τελωνειακής ένωσης.

Για να στηρίξει τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση των ανωτέρω προκλήσεων, η Επιτροπή:

- θα καλέσει τις χώρες της διεύρυνσης να καταρτίσουν μια εθνική στρατηγική οικονομικής μεταρρύθμισης που θα περιλαμβάνει δύο στοιχεία – το υπάρχον μακροοικονομικό και δημοσιονομικό πρόγραμμα και ένα νέο πρόγραμμα για τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και την ανταγωνιστικότητα. Η διαδικασία αυτή θα οδηγήσει σε ειδικές ανά χώρα συστάσεις και σαφείς κατευθύνσεις σχετικά με τις δράσεις που απαιτούνται για την επίτευξη περαιτέρω προόδου ως προς την εξέλιξη σε λειτουργούσα οικονομία της αγοράς και για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.
- θα αρχίσει διάλογο με τις χώρες όσον αφορά τις αναγκαίες απαιτήσεις για τη συμμόρφωση με τα πρότυπα διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, ώστε να προετοιμαστεί το έδαφος για ενδεχόμενη στήριξη του προϋπολογισμού στο πλαίσιο του ΜΠΒ.
- θα παράσχει συνολική τεχνική βοήθεια σε στενή συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς.

Κατά την περίοδο 2007-2013, χορηγήθηκε ποσό 190 εκατ. ευρώ στο πλαίσιο της προενταξιακής βοήθειας για την ενίσχυση των θεσμικών ικανοτήτων των κυβερνήσεων σε τομείς όπως η διαχείριση των δημόσιων πόρων, η οικονομική και φορολογική πολιτική και οι στατιστικές, καθώς και των θεσμικών ικανοτήτων των εθνικών τραπεζών.

Στο πλαίσιο του ΜΠΒ II, η Επιτροπή θα συνεχίσει να στηρίζει τις μεταρρυθμίσεις που οδηγούν στην εκπλήρωση των οικονομικών κριτηρίων και της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης, μεταξύ άλλων, με το πλαίσιο επενδύσεων για τα Δυτικά Βαλκάνια (ΠΕΔΒ), δίνοντας προτεραιότητα στη βελτίωση της διασύνδεσης των δικτύων μεταφορών και των ενεργειακών δικτύων μεταξύ της ΕΕ και των χωρών της διεύρυνσης, και θα παράσχει τεχνική βοήθεια για τη στήριξη της οικονομικής διακυβέρνησης, του διαλόγου για την απασχόληση και τα κοινωνικά θέματα, των στόχων του ΣΠΣ όσον αφορά μια περιφερειακή στρατηγική για το 2020, καθώς και της γεωργίας και της αγροτικής ανάπτυξης.

β) Το κράτος δικαίου

Το κράτος δικαίου αποτελεί θεμελιώδη αξία στην οποία βασίζεται η ΕΕ. Η διαφύλαξη αξιών όπως το κράτος δικαίου αποτελεί τον λόγο ύπαρξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από την έναρξή της ως τα τελευταία κεφάλαια της διεύρυνσης. Το κράτος δικαίου εξακολουθεί να αποτελεί προτεραιότητα για την ΕΕ και βρίσκεται **στο επίκεντρο της διαδικασίας προσχώρησης**, ως βασικός πυλώνας των πολιτικών κριτηρίων της Κοπεγχάγης. Οι χώρες που επιθυμούν να προσχωρήσουν στην Ένωση πρέπει να θεσπίσουν και να προωθήσουν, σε πρώιμο στάδιο, την ορθή λειτουργία των βασικών θεσμών που είναι απαραίτητοι για τη διασφάλιση του κράτους δικαίου. Το κράτος δικαίου υποστηρίζει το επιχειρηματικό περιβάλλον, παρέχοντας ασφάλεια δικαίου για τους οικονομικούς φορείς και τονώνοντας τις επενδύσεις, την απασχόληση και την ανάπτυξη. Η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς είναι θεμελιώδους σημασίας για την καταπολέμηση της διείσδυσης της εγκληματικότητας στο πολιτικό, νομικό και οικονομικό σύστημα. Στις περισσότερες χώρες της διεύρυνσης υπάρχει ανάγκη για συνολικές, διαφανείς και φιλόδοξες δικαστικές μεταρρυθμίσεις με στόχο την εξασφάλιση ανεξάρτητων, αμερόληπτων, αποτελεσματικών και υπόλογων δικαστικών συστημάτων. Απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή για τον διορισμό, την αξιολόγηση και τις πειθαρχικές διαδικασίες κατά δικαστών. Υπάρχει επίσης ανάγκη να δημιουργηθούν ισχυρότερα πλαίσια για την αντιμετώπιση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, που εξακολουθούν να αποτελούν σοβαρό πρόβλημα σε πολλές χώρες της διεύρυνσης. Πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για την εξασφάλιση ενός σταθερού ιστορικού επιδόσεων όσον αφορά την επίτευξη ουσιαστικών αποτελεσμάτων στον τομέα αυτό, βάσει αποτελεσματικών, αποδοτικών και αμερόληπτων ερευνών, ποινικών διώξεων και δικαστικών αποφάσεων σε υποθέσεις σε όλα τα επίπεδα, περιλαμβανομένης της διαφθοράς υψηλού επιπέδου.

Η διαδικασία **ελευθέρωσης των θεωρήσεων** παρέχει κίνητρα στις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων να λάβουν ουσιαστικά μέτρα για τη μεταρρύθμιση των πτυχών που συνδέονται στενότερα με τη διαδικασία ελευθέρωσης των θεωρήσεων. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις ενίσχυαν την εσωτερική τους διακυβέρνηση. Οι χώρες πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειες παγίωσης των εν λόγω μεταρρυθμίσεων και να εφαρμόσουν μέτρα για την πρόληψη της καταχρηστικής εκμετάλλευσης της ελευθέρωσης του καθεστώτος θεωρήσεων, όπως περιγράφεται και συνιστάται από την Επιτροπή στις εκθέσεις παρακολούθησης της κατάστασης μετά την ελευθέρωση του καθεστώτος θεωρήσεων. Η Επιτροπή θα υποβάλει την τέταρτη έκθεση παρακολούθησης μέχρι το τέλος του 2013. Τα θέματα διαχείρισης της μετανάστευσης και των συνόρων θα εξακολουθήσουν να εξετάζονται στο πλαίσιο των κατάλληλων φόρουμ, όπως η ΣΣΣ και το κεφάλαιο 24 «Δικαιοσύνη, Ελευθερία και Ασφάλεια».

Εφαρμόζεται μια **νέα προσέγγιση για τις διαπραγματεύσεις προσχώρησης** σχετικά με τη δικαιοσύνη και τα θεμελιώδη δικαιώματα, αφενός, και τη δικαιοσύνη, την ελευθερία και την ασφάλεια, αφετέρου. Με βάση τα διδάγματα που έχουν αντληθεί, η νέα προσέγγιση απαιτεί να επιτευχθούν ικανοποιητικές επιδόσεις εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Η αντιμετώπιση αυτών των τομέων στα πρώτα στάδια των διαπραγματεύσεων επιτρέπει στις χώρες της διεύρυνσης να διαθέτουν περισσότερο χρόνο για να διασφαλίσουν ότι οι μεταρρυθμίσεις είναι βαθιά ριζωμένες και μη αναστρέψιμες. Η νέα προσέγγιση εφαρμόζεται σήμερα στις διαπραγματεύσεις με το *Μαυροβούνιο*, το οποίο κατάρτισε ολοκληρωμένα σχέδια δράσης ως βάση για την έναρξη των διαπραγματεύσεων για τα κεφάλαια αυτά. Κατόπιν αιτήματος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, τον Ιούνιο του 2013, η νέα προσέγγιση έχει πλέον ενταχθεί πλήρως στο διαπραγματευτικό πλαίσιο για τη *Σερβία* και η εξέταση των κεφαλαίων 23 και 24 έχει αρχίσει.

Το κράτος δικαίου αποτελεί επίσης βασικό θέμα για τις **σχέσεις της ΕΕ με τις άλλες χώρες της διεύρυνσης**. Ο ενταξιακός διάλογος υψηλού επιπέδου της Επιτροπής με την *πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας* εξακολουθεί να αντιμετωπίζει θέματα που άπτονται του κράτους δικαίου. Ορισμένες από τις βασικές προτεραιότητες της γνώμης της Επιτροπής του 2010, οι οποίες καθορίζουν τους όρους για την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την *Αλβανία* αφορούν το κράτος δικαίου. Η Επιτροπή υποστηρίζει τη δικαστική μεταρρύθμιση μέσω του διαρθρωμένου διαλόγου της για τη δικαιοσύνη με τη *Βοσνία-Ερζεγοβίνη* και διεξάγει επίσης διαρθρωμένο διάλογο για το κράτος δικαίου με το *Κοσσυφοπέδιο*, ο οποίος εστιάζεται στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς και στη μεταρρύθμιση του δικαστικού τομέα. Το κράτος δικαίου αποτελεί επίσης προτεραιότητα στο πλαίσιο του θετικού προγράμματος με την Τουρκία.

Για να στηρίξει τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση των ανωτέρω προκλήσεων, η Επιτροπή:

- θα εφαρμόσει τη νέα προσέγγιση στα κεφάλαια «Δικαιοσύνη και θεμελιώδη δικαιώματα» και «Δικαιοσύνη, Ελευθερία και Ασφάλεια» με το Μαυροβούνιο και τη Σερβία, και θα συνεχίσει να δίνει προτεραιότητα στο κράτος δικαίου μέσω στοχευμένων διαλόγων με τις άλλες χώρες της διεύρυνσης·
- θα εξασφαλίσει τον συντονισμό με τους αρμόδιους ευρωπαϊκούς οργανισμούς (ιδίως την Ευρωπόλ, την Eurojust και τον Frontex) και θα ενθαρρύνει την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των εν λόγω οργανισμών και των χωρών της διεύρυνσης, συμπεριλαμβανομένης της σύναψης επιχειρησιακών συμφωνιών με την Ευρωπόλ·
- θα ενισχύσει τη στήριξη των μεταρρυθμίσεων που άπτονται του κράτους δικαίου μέσω του ΜΠΒ II, τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, ώστε οι μεταρρυθμίσεις να ενταχθούν στους εν λόγω τομείς καίριας σημασίας και να εξασφαλιστεί αποτελεσματική ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών όσον αφορά το ιστορικό επιδόσεων στον τομέα της αντιμετώπισης του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς.

Κατά την περίοδο 2007-2013, χορηγήθηκαν πάνω από 800 εκατ. ευρώ στο πλαίσιο της προενταξιακής βοήθειας για τη βελτίωση του τομέα της δικαιοσύνης, την ανεξαρτησία των δικαστών, την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, καθώς και τη διαχείριση των συνόρων και την ασφάλεια. **Στο πλαίσιο του ΜΠΒ II**, θα αναπτυχθούν τομεακές στρατηγικές με ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη ανεξάρτητων, αποτελεσματικών και επαγγελματικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης και τη στήριξη της ανάπτυξης ισχυρού πλαισίου σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και ιστορικού των επιδόσεων στον τομέα της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς. Αυτό περιλαμβάνει μέτρα πρόληψης και την παροχή φορέων επιβολής του νόμου με αποτελεσματικά νομικά και ερευνητικά μέσα, και ιδίως την ικανότητα διεξαγωγής οικονομικών ερευνών.

γ) Λειτουργία των θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία

Τα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης απαιτούν από τις υποψήφιες χώρες να επιτύχουν σταθερότητα των θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία. Η ορθή λειτουργία των βασικών οργάνων - εθνικό κοινοβούλιο, κυβέρνηση και δημόσια διοίκηση - είναι ζωτικής σημασίας. Η διαφάνεια, η λογοδοσία και η αποτελεσματικότητα των θεσμών και των δημόσιων διοικήσεων, καθώς και η μεγαλύτερη έμφαση στις ανάγκες των πολιτών και των επιχειρήσεων, πρέπει να αποτελέσουν προτεραιότητα στις περισσότερες χώρες της διεύρυνσης. Πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για την ενίσχυση της συμμετοχικής δημοκρατίας και τη δημιουργία εθνικών φορέων για τις μεταρρυθμίσεις που συνδέονται με την ΕΕ οι οποίοι θα επιτύχουν συναίνεση μεταξύ των κομμάτων και της ευρύτερης κοινωνίας ώστε να στηριχθούν οι μεγάλες απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις. Οι χώρες

πρέπει επίσης να επιτύχουν κατάλληλη ισορροπία μεταξύ **των κεντρικών, των περιφερειακών και των τοπικών αρχών** η οποία θα στηρίξει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων και την παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες. Ο ρόλος των περιφερειακών και τοπικών αρχών στη διαδικασία εναρμόνισης με τη νομοθεσία της ΕΕ και στην ενδεχόμενη εφαρμογή των κανόνων της ΕΕ είναι επίσης ουσιαστικός.

Οι δημοκρατικοί θεσμοί εξακολουθούν να είναι εύθραυστοι σε πολλές από τις χώρες της διεύρυνσης. Δεν υπάρχει πνεύμα συναίνεσης και ο ρόλος των **εθνικών κοινοβουλίων** δεν έχει αναπτυχθεί αρκετά. Η δημοκρατία είναι κάτι περισσότερο από τη διεξαγωγή ελεύθερων και αδιάβλητων εκλογών. Σημαίνει ισχυρά, υπεύθυνα όργανα και συμμετοχικές διαδικασίες, επικεντρωμένες στα εθνικά κοινοβούλια. Ο κοινοβουλευτικός έλεγχος υπονομεύεται συχνά από την υπερβολική χρήση επειγουσών διαδικασιών για τη θέσπιση νομοθεσίας, την αδυναμία των συστημάτων και διαδικασιών των κοινοβουλευτικών επιτροπών και την ελλιπή διαβούλευση με τους ενδιαφερόμενους φορείς, καθώς και την ελάχιστη συμβολή των εμπειρογνομόνων.

Οι εκλογές θεωρούνται πολύ συχνά ως ευκαιρία για την απόκτηση πολιτικού ελέγχου των κρατικών θεσμών ο οποίος υπερβαίνει κατά πολύ τη συνήθη νόμιμη μεταβίβαση της πολιτικής εξουσίας που συνδέεται με αλλαγή της κυβέρνησης. Σε πολλές περιπτώσεις, ακόμη και σχετικά κατώτερες θέσεις στη δημόσια διοίκηση κομματικοποιούνται. Αυτό υπονομεύει τόσο την ικανότητα όσο και την υποχρέωση λογοδοσίας των διοικήσεων. Η **μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης** είναι ζωτικής σημασίας, καθώς και ο επαγγελματισμός και η αποκομματικοποίηση της δημόσιας διοίκησης. Η ενσωμάτωση αξιοκρατικών αρχών, η καταπολέμηση της διαφθοράς και η διασφάλιση κατάλληλων διοικητικών διαδικασιών, όσον αφορά ιδίως τους ανθρώπινους πόρους, είναι θεμελιώδους σημασίας.

Η **κοινωνία των πολιτών και οι πολίτες**, ιδίως οι νέοι, είναι πολύ συχνά στο περιθώριο της πολιτικής ζωής. Ο διάλογος μεταξύ των αρμοδίων για τη λήψη αποφάσεων και των ενδιαφερομένων πρέπει να αναπτυχθεί περισσότερο. Μια κοινωνία των πολιτών που διαθέτει μέσα δράσης αποτελεί ουσιαστική συνιστώσα οποιουδήποτε δημοκρατικού συστήματος. Ενισχύει την πολιτική ευθύνη και την κοινωνική συνοχή, εμβαθύνοντας στην κατανόηση και τη δυνατότητα συμμετοχής όλων στην μεταρρυθμίσεις που συνδέονται με την προσχώρηση, καθώς και υποστηρίζοντας τη συμφιλίωση των κοινωνιών που είναι διχασμένες λόγω των συγκρούσεων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, πρέπει να αναπτυχθεί ένα πιο υποστηρικτικό και ευνοϊκό περιβάλλον το οποίο να βελτιώνει τις συνθήκες για πολιτικό διάλογο και αμερόληπτη συμβολή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, το οποίο θα στηρίζεται σε στατιστικές ποιότητας που θα παρέχονται από ανεξάρτητες εθνικές στατιστικές υπηρεσίες. Πρέπει να διασφαλιστεί η ανεξαρτησία και η αποτελεσματικότητα βασικών φορέων όπως ο **διαμεσολαβητής και τα κρατικά ελεγκτικά όργανα** και πρέπει να δίνεται η δέουσα συνέχεια στις συστάσεις τους.

Για να στηρίξει τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση των ανωτέρω προκλήσεων, η Επιτροπή:

- θα συνεργαστεί εντατικότερα με διεθνείς οργανισμούς, όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο ΟΑΣΕ/ODIHR και ο ΟΟΣΑ (SIGMA) για τη στήριξη των εκλογικών και κοινοβουλευτικών μεταρρυθμίσεων· θα συνεχίσει να προωθεί τη διακοινοβουλευτική συνεργασία μεταξύ των εθνικών κοινοβουλίων της περιοχής, των κοινοβουλίων των κρατών μελών της ΕΕ και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου·
- θα δώσει μεγαλύτερη προτεραιότητα στη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης στο πλαίσιο της διαδικασίας προσχώρησης, με ιδιαίτερη έμφαση στη διαφάνεια, την αποκομματικοποίηση και τις αξιοκρατικές διαδικασίες στις προσλήψεις·

- θα επικεντρώσει τη δράση της περισσότερο στην κοινωνία των πολιτών, δηλαδή στην ενίσχυση των ικανοτήτων και την ενθάρρυνση της δημιουργίας ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξή τους και στη μεγαλύτερη συμμετοχή των ενδιαφερομένων σε μεταρρυθμίσεις, μεταξύ άλλων χάρη στη μεγαλύτερη διαφάνεια της δράσης και των δαπανών της κυβέρνησης·
- θα προωθήσει την ευρεία συμμετοχή στη διαδικασία προσχώρησης, με βάση το θετικό παράδειγμα του Μαυροβουνίου, και θα ενθαρρύνει τη μεγαλύτερη δυνατή διαφάνεια στην εξέταση των σχετικών εγγράφων.

Κατά την περίοδο 2007-2013, χορηγήθηκαν πάνω από 30 εκατ. ευρώ στο πλαίσιο της προενταξιακής βοήθειας για την ενίσχυση, μεταξύ άλλων, της ικανότητας των εθνικών κοινοβουλευτικών συνελεύσεων, των διαμεσολαβητών και των εθνικών ελεγκτικών οργάνων. Κατά την ίδια περίοδο, χορηγήθηκαν στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών 190 εκατ. ευρώ περίπου από τον ΜΠΒ, καθώς και από πάνω από 35 εκατ. ευρώ από το Ευρωπαϊκό Μέσο για τη Δημοκρατία και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (EIDHR). **Στο πλαίσιο του ΜΠΒ II**, η Επιτροπή θα στηρίζει την ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών, τη χρηστή διακυβέρνηση, συμπεριλαμβανομένων των διαμεσολαβητών, και τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, συμπεριλαμβανομένων των σχεδίων αδελοποίησης στους ανωτέρω τομείς. Η Επιτροπή θα εξετάσει επίσης τις δυνατότητες ενίσχυσης της επιρροής και περαιτέρω στήριξης των αρμοδίων για τη χάραξη πολιτικής, των δημοσίων υπαλλήλων και των ηγετών της επόμενης γενιάς, μεταξύ άλλων μέσω περισσότερο στοχοθετημένων προγραμμάτων επισκέψεων και, ενδεχομένως, προγράμματος υποτροφιών της ΕΕ. Η Επιτροπή θα συνεχίσει επίσης να στηρίζει την ενίσχυση των ικανοτήτων της κοινωνίας των πολιτών, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο του μηχανισμού χρηματοδότησης για την κοινωνία των πολιτών, και θα ενισχύσει τον ρόλο της κοινωνίας των πολιτών στον στρατηγικό προγραμματισμό του ΜΠΒ II.

δ) Θεμελιώδη δικαιώματα

Τα αστικά, πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα, καθώς και τα δικαιώματα των ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες αποτελούν σημαντικά ζητήματα στις περισσότερες χώρες της διεύρυνσης. Τα θεμελιώδη δικαιώματα διασφαλίζονται ευρέως από τον νόμο στις χώρες της διεύρυνσης, αλλά σε πολλές περιπτώσεις, δεν εφαρμόζονται στην πράξη. Πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες για τη βελτίωση της θέσης των γυναικών και τη διασφάλιση της ισότητας των φύλων, για την εφαρμογή των δικαιωμάτων των παιδιών και τη στήριξη των ατόμων με αναπηρία.

Σε ορισμένες χώρες της διεύρυνσης, η ελευθερία έκφρασης εξακολουθεί να αποτελεί πηγή σοβαρών ανησυχιών. Οι εθνοτικές μειονότητες, ιδίως οι Ρομά, αντιμετωπίζουν πολλές δυσκολίες, παρά την ύπαρξη νομικού πλαισίου που στηρίζει τα δικαιώματά τους. Πρέπει να δημιουργηθεί ένα συνεκτικό πλαίσιο για την καταπολέμηση ορισμένων μορφών και εκδηλώσεων ρατσισμού και ξενοφοβίας σε τομείς όπως τα οπτικοακουστικά μέσα, ο αθλητισμός, η πολιτική, η εκπαίδευση και το Διαδίκτυο. Οι διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού είναι επίσης διαδεδομένη πρακτική. Οι ευάλωτες αυτές ομάδες αντιμετωπίζουν επίσης την εχθρότητα της κοινωνίας που μπορεί να φθάσει μέχρι τη ρητορική μίσους, τη βία και τον εκφοβισμό.

Στη φετινή ανακοίνωση, η Επιτροπή δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ελευθερία έκφρασης, την κατάσταση των Ρομά, και τη θέση των ατόμων ΛΟΑΔΜ. Η Επιτροπή συνεργάζεται στενά για αυτά τα ζητήματα θεμελιωδών δικαιωμάτων με τους συναφείς διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς, και ιδίως με το Συμβούλιο της Ευρώπης και τον ΟΑΣΕ. Η Επιτροπή προτείνει οι υποψήφιας χώρες να συμμετέχουν ως παρατηρητές στον Οργανισμό

Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, προκειμένου να στηριχθούν οι προσπάθειές τους για τη διασφάλιση του πλήρους σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

- **Ελευθερία έκφρασης**

Η Επιτροπή δίνει προτεραιότητα στην ελευθερία έκφρασης και στην ελευθερία των μέσων ενημέρωσης στο πλαίσιο της διαδικασίας προσχώρησης στην ΕΕ και της χρηματοδοτικής και τεχνικής στήριξης που παρέχει. Τον Ιούνιο του 2013, η Επιτροπή, από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, πραγματοποίησε τη **διάσκεψη Speak-up! 2** στην οποία συμμετείχαν εκατοντάδες ενδιαφερόμενοι από τα μέσα ενημέρωσης, την κοινωνία των πολιτών και τις εθνικές αρχές.

Οι χώρες της διεύρυνσης χαρακτηρίζονται ως επί το πλείστον από την πολυφωνία των μέσων ενημέρωσής τους. Ωστόσο, η διάσκεψη Speak-up! 2 επιβεβαίωσε ότι πολλά σημαντικά προβλήματα πρέπει να αντιμετωπιστούν επείγοντως. Οι περιπτώσεις **άσκησης βίας και εκφοβισμού κατά δημοσιογράφων** εξακολουθούν να αποτελούν πρόβλημα, που έχει ως αποτέλεσμα την αυτο λογοκρισία. Οι αρχές πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους όσον αφορά τη διερεύνηση νέων και παλαιών υποθέσεων και να διασφαλίσουν αποτρεπτικές κυρώσεις κατά των δραστών. Με την αποποινικοποίηση της **δυσφήμισης** πραγματοποιήθηκε ένα σημαντικό βήμα για την προστασία της ελεύθερης και κριτικής δημοσιογραφίας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Ωστόσο, οι διώξεις δημοσιογράφων συνεχίζονται. Το δικαστικό σώμα πρέπει να αναπτυχθεί και να εκπαιδευθεί προκειμένου να αποτραπεί η κατάχρηση κρατικής εξουσίας.

Οι πολιτικές παρεμβάσεις στην ελευθερία των μέσων ενημέρωσης εξακολουθούν να αποτελούν σοβαρό πρόβλημα. Απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες για τη διασφάλιση της πολιτικής και οικονομικής ανεξαρτησίας της **δημόσιας ραδιοτηλεόρασης** στα Δυτικά Βαλκάνια. Ο καλύτερος τρόπος για να διασφαλιστεί αυτό είναι να υπάρχουν βιώσιμη χρηματοδότηση και διαφανείς κανόνες για τον διορισμό των μελών του διοικητικού συμβουλίου, καθώς και ισχυρή εθνική δέσμευση όσον αφορά τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις. Στις περισσότερες χώρες της διεύρυνσης, **οι ρυθμιστικοί οργανισμοί** δεν έχουν ικανοποιητικές επιδόσεις. Επιπλέον, δεν υπάρχει λειτουργική **αυτορρύθμιση των μέσων ενημέρωσης**, τα οποία πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειες για να βελτιώσουν την εσωτερική τους διοικητική διάρθρωση. Επίσης πρέπει να αντιμετωπιστεί η **άτυπη οικονομική πίεση που ασκείται στα μέσα ενημέρωσης**, μεταξύ άλλων με τη **διασφάλιση της διαφάνειας της ιδιοκτησίας των μέσων ενημέρωσης**, την αποφυγή υπερβολικής συγκέντρωσης και τη θέσπιση διαφανών κανόνων όσον αφορά την ανάθεση συμβάσεων για τις κρατικές διαφημίσεις. Η εργατική νομοθεσία επίσης πρέπει να εφαρμόζεται δεόντως στα μέσα ενημέρωσης.

Για να στηρίξει τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση των ανωτέρω προκλήσεων, η Επιτροπή:

- θα προωθήσει την ελευθερία έκφρασης και των μέσων ενημέρωσης και θα τονίσει τη σημασία της για την προσχώρηση στην ΕΕ κατά τους τακτικούς πολιτικούς διαλόγους της με τις χώρες της διεύρυνσης·- θα διασφαλίσει ότι δίνεται συνεχώς προτεραιότητα στην ελευθερία έκφρασης και των μέσων ενημέρωσης στο πλαίσιο του κεφαλαίου 23 σχετικά με τη δικαιοσύνη και τα θεμελιώδη δικαιώματα και του κεφαλαίου 10 σχετικά με την κοινωνία της πληροφορίας και τα μέσα ενημέρωσης·- θα απονείμει βραβείο αριστείας στην ερευνητική δημοσιογραφία, αρχής γενομένης το 2014.

Κατά την περίοδο 2007-2013, χορηγήθηκαν πάνω από 27 εκατ. ευρώ στο πλαίσιο της προενταξιακής βοήθειας προς τις εν λόγω χώρες προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις

προκλήσεις που συνδέονται με την ελευθερία έκφρασης. **Στο πλαίσιο του ΜΠΒ II**, η Επιτροπή θα χαράζει μια μακροπρόθεσμη στρατηγική σχετικά με τη χρηματοδοτική βοήθεια της ΕΕ για την ελευθερία έκφρασης, σε συνεργασία με βασικούς εταίρους (όπως π.χ. το Συμβούλιο της Ευρώπης, ο ΟΑΣΕ, ο ΟΟΣΑ).

- **Ρομά**

Στην Ευρώπη ζουν περίπου 10 έως 12 εκατομμύρια Ρομά, εκ των οποίων περίπου 4 εκατ. ζουν στην Τουρκία και 1 εκατ. στα Δυτικά Βαλκάνια. Σε όλη την Ευρώπη, η **κατάσταση των περισσότερων κοινοτήτων Ρομά είναι ιδιαίτερα ανησυχητική**. Οι Ρομά είναι πολύ συχνά θύματα ρατσισμού, διακρίσεων και κοινωνικού αποκλεισμού, ζουν σε απόλυτη φτώχεια, δεν έχουν επαρκή πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση και την κατάρτιση, τη στέγαση και την απασχόληση. Δεδομένων των δύσκολων συνθηκών που αντιμετωπίζουν, πολλοί εγκαταλείβουν την περιοχή και ζητούν άσυλο σε διάφορες χώρες της ΕΕ. Οι περισσότερες από αυτές τις αιτήσεις απορρίπτονται τελικά. Αυτή η κατάσταση δεν είναι βιώσιμη.

Από το 2011, υπάρχει σε επίπεδο ΕΕ ένα πλαίσιο για τις εθνικές στρατηγικές ένταξης των Ρομά. Με έμφαση στον περιορισμό της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων κατά των Ρομά, οι στόχοι και οι αρχές αυτού του πλαισίου είναι εξίσου σημαντικοί για τις χώρες της διεύρυνσης, οι οποίες πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους προκειμένου να διευκολύνουν την κοινωνική και οικονομική ένταξη των Ρομά, να χαράζουν **εθνικές στρατηγικές για τους Ρομά** και να εξασφαλίσουν τη δέουσα εφαρμογή, την παρακολούθηση και τον έλεγχο τους. Η ένταξη των Ρομά πρέπει να αποτελέσει εθνική προτεραιότητα, όχι μόνο στα έγγραφα στρατηγικής, αλλά και με πραγματική επιτόπου δράση, με μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης στην **εκπαίδευση**, τη στήριξη της **απασχόλησης** και τη βελτίωση των συνθηκών όσον αφορά την **υγεία** και τη **στέγαση**, ιδίως προκειμένου να διασφαλιστεί η πρόσβαση σε υπηρεσίες κοινής ωφελείας, όπως στην ύδρευση και την ηλεκτροδότηση. Το θέμα των **εγγράφων προσωπικής κατάστασης** και της εγγραφής των Ρομά στα οικεία μητρώα πρέπει να αντιμετωπιστεί.

Η ένταξη των Ρομά εξακολουθεί να αποτελεί βασικό στόχο και θα αποτελέσει ολοένα σημαντικότερη πολιτική πρόκληση, εάν δεν αναληφθεί δράση. Απαιτείται συντονισμένη προσέγγιση που θα βασίζεται σε ισχυρή **πολιτική βούληση** σε όλα τα επίπεδα, ιδίως των **δημοτικών αρχών** και των εθνικών κυβερνήσεων των ενδιαφερόμενων χωρών, καθώς και αλλαγή της νοοτροπίας της πλειονότητας του πληθυσμού. Επίσης, οι **ηγέτες των Ρομά** πρέπει να αναλάβουν τις ευθύνες τους, προωθώντας τις εγγραφές στα ληξιαρχεία από περισσότερους, διασφαλίζοντας τη συμμετοχή στην υποχρεωτική εκπαίδευση και περιορίζοντας τη ροή των αιτούντων άσυλο. Οι τοπικές αρχές πρέπει να είναι πρόθυμες να επιβάλουν τη φοίτηση και να αντιμετωπίσουν την αντίδραση της πλειονότητας του πληθυσμού στην κοινή εκπαίδευση, μεταξύ άλλων συνδέοντας τα κοινωνικά επιδόματα με τη σχολική φοίτηση.

Η Επιτροπή συνεργάζεται στενά με καθεμία από τις χώρες της διεύρυνσης προκειμένου να εξετάσει την πρόοδο που σημειώνεται στην εφαρμογή των βασικών δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί για την προώθηση της περαιτέρω ένταξης της κοινότητας των Ρομά. Η στήριξη των Ρομά στις χώρες της διεύρυνσης πρέπει να έχει μεγαλύτερη συνοχή με τις προσπάθειες που καταβάλλονται σε επίπεδο ΕΕ.

Για να στηρίξει τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση των ανωτέρω προκλήσεων, η Επιτροπή:

- θα στηρίξει και θα ενθαρρύνει τις εθνικές συνεδριάσεις παρακολούθησης των σεμιναρίων του 2011, καθώς και τον αυστηρό έλεγχο της εφαρμογής των επιχειρησιακών συμπερασμάτων μέσω επιτροπών παρακολούθησης ανά χώρα·
--

- θα αυξήσει και θα εστιάσει καλύτερα τα κονδύλια του ΜΠΒ μέσω ειδικής «διευκόλυνσης» για τους Ρομά για τη χρηματοδότηση των μέτρων που συμφωνήθηκαν στα εθνικά σεμινάρια, βελτιώνοντας τη συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς.

- θα διοργανώσει στις Βρυξέλλες το 2014 διάσκεψη για τους Ρομά σχετικά με τη μελλοντική πορεία, κατά την οποία θα απονεμηθούν βραβεία σε ΜΚΟ για καινοτόμα και επιτυχημένα σχέδια για την ένταξη των Ρομά.

Κατά την περίοδο 2007-2013, χορηγήθηκαν πάνω από 100 εκατ. ευρώ στο πλαίσιο της προενταξιακής βοήθειας για τη στήριξη της κοινωνικής ένταξης και ενσωμάτωσης των Ρομά στις χώρες της διεύρυνσης, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης. **Στο πλαίσιο του ΜΠΒ II**, η Επιτροπή θα κατευθύνει καλύτερα τα κονδύλια και θα ενισχύσει τη στρατηγική συνεργασία με εξωτερικούς ενδιαφερομένους, εντοπίζοντας και αξιοποιώντας τις βέλτιστες πρακτικές. Θα δοθεί προτεραιότητα στα σχέδια που έχουν άμεσο αντίκτυπο στη ζωή μεμονωμένων Ρομά, με ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση και την κοινωνική ένταξη.

- **Λεσβίες, ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλα, διεμφυλικά και διαφυλικά άτομα (ΛΟΑΔΔΑ)**

Η ομοφοβία, οι διακρίσεις και τα εγκλήματα μίσους λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και της ταυτότητας του φύλου είναι ακόμη ευρέως διαδεδομένα φαινόμενα στα Δυτικά Βαλκάνια και την Τουρκία. Αυτό οφείλεται εν μέρει σε ελλιπή νομοθετικά πλαίσια, αλλά και σε μη συνεκτική εφαρμογή των υφιστάμενων νομικών διατάξεων. Οι παραβιάσεις των δικαιωμάτων περιλαμβάνουν διακρίσεις σε τομείς όπως η απασχόληση και η εκπαίδευση, την άρνηση ορισμένων αρχών να επιβάλουν την ελευθερία του λόγου και του συνέρχεσθαι, τη ρητορική μίσους, τον εκφοβισμό και τη σωματική βία, ακόμη και τους φόνους.

Τον Ιούνιο του 2013, η ΕΕ εξέδωσε κατευθυντήριες γραμμές για την προαγωγή και προστασία της άσκησης όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τα άτομα ΛΟΑΔΔΑ, με σκοπό την καθοδήγηση για τις εξωτερικές δράσεις της ΕΕ στον τομέα αυτό. Για την επιτυχία μιας στρατηγικής στον τομέα αυτό στις χώρες της διεύρυνσης απαιτείται ισχυρή πολιτική δέσμευση από τις κυβερνήσεις, τις τοπικές αρχές και τα όργανα επιβολής του νόμου, καθώς και από την ΕΕ. Οι αρχές των χωρών της διεύρυνσης μπορούν να διαδραματίσουν βασικό ρόλο στην αλλαγή της νοοτροπίας όλης της κοινωνίας όσον αφορά τα άτομα ΛΟΑΔΔΑ, η οποία συχνά είναι, στην καλύτερη περίπτωση, διφορούμενη και, στη χειρότερη, εχθρική.

Στην Τουρκία και την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, το πεδίο εφαρμογής της **νομοθεσίας κατά των διακρίσεων** πρέπει να επεκταθεί επείγοντως ώστε να περιλάβει τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα του φύλου. **Η νομοθεσία για τα εγκλήματα μίσους** πρέπει να θεσπιστεί στις περισσότερες χώρες. Απαιτείται κατάρτιση των αρχών επιβολής του νόμου, των θεσμών διαμεσολαβητών, των δικαστών και των επαγγελματιών των μέσων ενημέρωσης ώστε να γνωρίσουν καλύτερα τη νέα νομοθεσία, να **εξασφαλιστεί η ορθή εφαρμογή** της και να υπάρξει καλύτερη κατανόηση. Οι χώρες πρέπει να τηρήσουν **προσέγγιση μηδενικής ανοχής όσον αφορά τη ρητορική μίσους, τη βία και τον εκφοβισμό**, να λάβουν μέτρα κατά προτεραιότητα για την αντιμετώπιση των περιπτώσεων του παρελθόντος και να είναι έτοιμες να αντιδράσουν σθεναρά σε νέες περιπτώσεις στο μέλλον. Οι χώρες πρέπει να λάβουν μέτρα για την **καταπολέμηση των στερεοτύπων και της παραπληροφόρησης**, μεταξύ άλλων και στο εκπαιδευτικό σύστημα. Θρησκευτικές και πολιτιστικές αξίες δεν μπορούν να προβάλλονται ως επιχείρημα για να δικαιολογηθεί οποιαδήποτε μορφή διάκρισης. Η ελευθερία του συνέρχεσθαι και της έκφρασης πρέπει να προστατεύονται, παραδείγματος χάριν, με την κατάλληλη αντιμετώπιση των παρελάσεων υπερηφάνειας (pride parades), μεταξύ άλλων και στη Σερβία, όπου δυστυχώς η φετινή παρέλαση απαγορεύτηκε για τρίτο κατά σειρά έτος για λόγους ασφαλείας.

Για να στηρίξει τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση των ανωτέρω προκλήσεων, η Επιτροπή:

- θα ενισχύσει τη πολιτική στήριξη και προβολή διασφαλίζοντας, μεταξύ άλλων, ότι τα θέματα αυτά εξετάζονται συστηματικά στα κατάλληλα φόρουμ με τις χώρες της διεύρυνσης καθώς και στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων προσχώρησης, καθορίζοντας σαφέστερες πολιτικές προτεραιότητες και βελτιώνοντας την παρακολούθηση και τον έλεγχο·
- θα διοργανώσει, το 2014, διάσκεψη υψηλού επιπέδου σχετικά με τα άτομα ΛΟΑΔΔΑ προκειμένου να γίνει επισκόπηση της κατάστασης και της προόδου που έχει συντελεσθεί, να ανταλλάγουν οι βέλτιστες πρακτικές και να εκδοθούν επιχειρησιακά συμπεράσματα·
- θα βελτιώσει τη στρατηγική συνεργασία με τους εξωτερικούς ενδιαφερομένους (διεθνείς οργανισμούς και κοινωνία των πολιτών).

Κατά την περίοδο 2007-2013, χορηγήθηκαν πάνω από 2,5 εκατ. ευρώ σε ειδική στήριξη των ζητημάτων των ΛΟΑΔΔΑ, τόσο στο πλαίσιο του ΜΠΒ όσο και του Ευρωπαϊκού Μέσου για τη Δημοκρατία και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (EIDHR). **Στο πλαίσιο του ΜΠΒ II**, η Επιτροπή θα εστιάσει καλύτερα τα κονδύλια, μεταξύ άλλων στην κατάρτιση του προσωπικού των σχετικών δημόσιων φορέων, συμπεριλαμβανομένων των δικαστών και των αστυνομικών, και σε στοχοθετημένες εκστρατείες και άλλες πρωτοβουλίες (εργαστήρια, εκδηλώσεις) ευαισθητοποίησης και ενίσχυσης της ανοχής. Η Επιτροπή θα συντονίζει τη βοήθειά της σε αυτά τα ζητήματα, κυρίως με το Συμβούλιο της Ευρώπης και τον ΟΑΣΕ.

ε) Εξέταση των διμερών ζητημάτων και αντιμετώπιση της κληρονομιάς του παρελθόντος

Η ιστορική συμφωνία που επήλθε τον Απρίλιο μεταξύ Βελιγραδίου και Πρίστινας δημιουργεί τις προϋποθέσεις για να τεθούν οι βάσεις ενός κοινού ευρωπαϊκού μέλλοντος για τις δύο πλευρές. Θέτει άλλες διμερείς διαφορές υπό νέο πρίσμα, αποδεικνύοντας τι μπορεί να επιτευχθεί χάρη στην πολιτική βούληση, το θάρρος και τη στήριξη της ΕΕ. Μετά από πολυάριθμες συνεδριάσεις υψηλού επιπέδου που προώθησε η ΕΕ, η Σερβία και το Κοσσυφοπέδιο συμφώνησαν, στις 19 Απριλίου, σε μια «Πρώτη συμφωνία για τις αρχές που διέπουν την εξομάλυνση των σχέσεων», η οποία συμπληρώθηκε τον Μάιο από ολοκληρωμένο πρόγραμμα εφαρμογής με σαφές χρονοδιάγραμμα μέχρι το τέλος του 2013. Κατόπιν τούτου, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε να αρχίσει διαπραγματεύσεις προσχώρησης με τη Σερβία και το Συμβούλιο ενέκρινε τις οδηγίες διαπραγμάτευσης για μια Συμφωνία Σταθεροποίησης και σύνδεσης με το Κοσσυφοπέδιο.

Σημειώθηκε επίσης πρόοδος σχετικά με **διμερή ζητήματα** σε άλλα σημεία της περιοχής, και οι καλές σχέσεις γειτονίας, που αποτελούν σημαντικό στοιχείο της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης, ενισχύθηκαν. Η Σερβία και η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έχουν εντείνει τις επαφές, ο πρόεδρος της Σερβίας ζήτησε δημόσια συγγνώμη για τα εγκλήματα που διαπράχθηκαν στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη, και αναπτύχθηκε νέο, εποικοδομητικότερο κλίμα στις σχέσεις μεταξύ Σερβίας και Κροατίας. Οι διμερείς και πολυμερείς επαφές μεταξύ των χωρών της περιοχής συνεχίστηκαν επίσης σε ευαίσθητους τομείς όπως τα εγκλήματα πολέμου, η επιστροφή των προσφύγων, το οργανωμένο έγκλημα και η αστυνομική συνεργασία. Έχουν υπογραφεί αρκετές συμφωνίες μεταξύ των εισαγγελιών που είναι αρμόδιες για τα εγκλήματα πολέμου, καθώς και μεταξύ της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και της Κροατίας και της Σερβίας. Επί του παρόντος εξετάζονται τα εμπόδια σχετικά με την έκδοση. Οι εκπρόσωποι των Προέδρων της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, της Κροατίας, του Μαυροβουνίου, της Σερβίας και του Κοσσυφοπεδίου συναντήθηκαν για πρώτη φορά τον Σεπτέμβριο για να συζητήσουν το καταστατικό της πρωτοβουλίας RECOM για την αλήθεια και τη συμφιλίωση. Συμφώνησαν για τους στόχους και τον ουσιαστικό ρόλο αυτής της πρωτοβουλίας. Το

περιφερειακό στεγαστικό σχέδιο στο πλαίσιο της διαδικασίας του Σεράγεβο υλοποιείται επί του παρόντος από την Κροατία, τη Σερβία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και το Μαυροβούνιο.

Η σημειωθείσα πρόοδος πρέπει να παγιωθεί. Πολλά διμερή προβλήματα παραμένουν ανεπίλυτα, μεταξύ άλλων όσον αφορά τις μειονότητες και ζητήματα που προέκυψαν από τη διάσπαση της πρώην Γιουγκοσλαβίας, όπως η οριοθέτηση των συνόρων. Ριζικά αντίθετες απόψεις σχετικά με την πρόσφατη ιστορία επιβαρύνουν τις σχέσεις, όπως και τα πολυάριθμα προβλήματα μεταξύ των εθνотήτων. Οι πολιτικοί και άλλοι ηγέτες πρέπει να δείξουν μεγαλύτερη υπευθυνότητα και να καταδικάζουν με μεγαλύτερο σθένος τις περιπτώσεις λεκτικού μίσους και κάθε εκδήλωση μισαλλοδοξίας. Απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες για την παραπομπή των υπευθύνων για εγκλήματα πολέμου στη δικαιοσύνη, την εξέταση των εκκρεμών θεμάτων σχετικά με τους πρόσφυγες και τους εκτοπισθέντες στο εσωτερικό της χώρας και για την εξομάλυνση των σχέσεων όσον αφορά την κατάσταση των μειονοτήτων. Ανεπαρκής ήταν η πρόοδος όσον αφορά τους αγνοούμενους.

Οι διεθνοτικές διενέξεις και οι διενέξεις όσον αφορά το καθεστώς εξακολουθούν να παρεμποδίζουν τη λειτουργία των θεσμών στο πλαίσιο των διαφόρων κρατών, ιδίως στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, και καθυστερούν τη διαδικασία μεταρρύθμισης. Ο διάλογος και ο συμβιβασμός μπορούν να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τα δύσκολα εθνотικά προβλήματα, όπως καταδεικνύεται από τη συμφωνία Σερβίας-Κοσσυφοπεδίου και την τρέχουσα εφαρμογή της συμφωνίας-πλαίσιου της Οχρίδας στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας.

Τα εκκρεμή διμερή ζητήματα εξακολουθούν να επηρεάζουν αρνητικά τη διαδικασία προσχώρησης. Με βάση το πνεύμα σχέσεων καλής γειτονίας, τα ανοιχτά διμερή ζητήματα πρέπει να διευθετηθούν από τα ενδιαφερόμενα μέρη το συντομότερο δυνατόν. Πρέπει να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε οι σημαντικές διμερείς διαφορές να μην εισχωρήσουν στην ΕΕ. Η Επιτροπή προτρέπει τα ενδιαφερόμενα μέρη να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να επιλύσουν τις εκκρεμείς διαφορές σύμφωνα με τις καθιερωμένες αρχές και τα καθιερωμένα μέσα, καθώς και να παραπέμπουν ορισμένα ζητήματα, εάν παραστεί ανάγκη, στο Διεθνές Δικαστήριο ή σε άλλα υφιστάμενα ή ad hoc όργανα επίλυσης των διαφορών. Η Σλοβενία και η Κροατία έχουν δείξει ότι αυτή η προσέγγιση μπορεί να οδηγήσει σε θετικά αποτελέσματα. Τα διμερή ζητήματα δεν θα πρέπει να παρεμποδίσουν τις διαπραγματεύσεις προσχώρησης.

Η ΕΕ ενσωματώνει τώρα την απαίτηση για εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ Βελιγραδίου και Πρίστινα στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων προσχώρησης με τη Σερβία. Όσον αφορά την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, πρέπει να διατηρηθούν σχέσεις καλής γειτονίας, μεταξύ άλλων με τη διαπραγμάτευση και την εξεύρεση αμοιβαίως αποδεκτής λύσης για το ζήτημα της ονομασίας, η οποία πρέπει να βρεθεί το συντομότερο δυνατό, υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών. Η Επιτροπή είναι διατεθειμένη να συμβάλει στην κινητοποίηση της πολιτικής ώθησης που είναι αναγκαία για την αναζήτηση λύσεων και να υποστηρίξει τις σχετικές πρωτοβουλίες.

Η συμφιλίωση είναι απαραίτητη για την προώθηση της σταθερότητας σε μια περιοχή που πολύ πρόσφατα επλήγη από τις συγκρούσεις. Οι χώρες της περιοχής, τα κράτη μέλη και η ΕΕ πρέπει να καταβάλουν περισσότερες προσπάθειες για να στηρίξουν τη δημιουργία περιβάλλοντος στη Νοτιοανατολική Ευρώπη που να ευνοεί την αντιμετώπιση των προβλημάτων που κληροδότησε το παρελθόν, ελαχιστοποιώντας τον κίνδυνο να χρησιμοποιηθούν τα εκκρεμή διμερή ζητήματα για πολιτικούς σκοπούς. Η Επιτροπή υπογραμμίζει τη σημασία της δήλωσης της Κροατίας σχετικά με την προώθηση των ευρωπαϊκών αξιών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη. Είναι αξιόπαινη η προθυμία της Κροατίας να χρησιμοποιήσει τη μοναδική της θέση ως πρώτου κράτους μέλους που επλήγη σοβαρά από τις συγκρούσεις της δεκαετίας του '90 για να παράσχει πολιτική και τεχνική υποστήριξη

στους γείτονές της στην πορεία τους προς την ΕΕ. Η Επιτροπή είναι έτοιμη να διευκολύνει αυτή τη στήριξη, ιδίως μέσω της διευκόλυνσης ΤΑΙΕΧ.

Η **περιφερειακή συνεργασία** συνεχίστηκε στο πλαίσιο περιφερειακών φόρουμ όπως η Ενεργειακή Κοινότητα, ο Κοινός Ευρωπαϊκός Αεροπορικός Χώρος, η Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών Κεντρικής Ευρώπης (CEFTA) και η Περιφερειακή Σχολή Δημόσιας Διοίκησης. Ο ρόλος του Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας αναπτύσσεται περαιτέρω ως πλατφόρμα για την προώθηση ζητημάτων σημαντικών για όλη την περιοχή και την ευρωπαϊκή προοπτική της, και συνεπώς ενσωματώνει ολοένα και περισσότερο την περιφερειακή συνεργασία στην πολιτική ατζέντα των ενδιαφερόμενων χωρών. Η πρόταση του Μαυροβουνίου για τη συγκέντρωση έξι χωρών των Δυτικών Βαλκανίων σε μία ομάδα (Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Κοσσυφοπέδιο, Μαυροβούνιο και Σερβία) αποτελεί εποικοδομητική πρωτοβουλία, η οποία βασίζεται στη θετική εμπειρία των τεσσάρων του Visegrad. Είναι σημαντικό αυτές οι πρωτοβουλίες να είναι συμπληρωματικές, να αποδίδουν προστιθέμενη αξία στις υφιστάμενες ρυθμίσεις και να αναλαμβάνονται και να καθοδηγούνται σε περιφερειακό επίπεδο. Η ενεργός συμμετοχή στη στρατηγική για την περιοχή του Δούναβη και οι προσεχείς μακροπεριφερειακές στρατηγικές για την Αδριατική και το Ιόνιο μπορούν επίσης να στηρίξουν την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και να προωθήσουν την ένταξη στην ΕΕ.

Για να στηρίξει τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση των ανωτέρω προκλήσεων, η Επιτροπή:

- θα ενθαρρύνει την ανάπτυξη ενός δικτύου διμερών συμφωνιών μεταξύ των χωρών που είναι συμβαλλόμενα μέρη στις συμφωνίες σταθεροποίησης και σύνδεσης, ώστε να παρέχουν ένα πλαίσιο για ενίσχυση του πολιτικού διαλόγου σχετικά με τα βασικά ζητήματα·- θα συνεχίσει να παρέχει πολιτική στήριξη και διευκόλυνση σε όλες τις ενδιαφερόμενες χώρες, ώστε να βρουν λύσεις σε διμερή ζητήματα το ταχύτερο δυνατόν, καθώς και να στηρίζει ενεργά τις προσπάθειες σε άλλα φόρουμ για την εξεύρεση λύσεων.

Κατά την περίοδο 2007-2013, η Επιτροπή παρέσχε σημαντική χρηματοδότηση στο πλαίσιο της προενταξιακής βοήθειας σε έργα και πρωτοβουλίες που στηρίζουν τη συμφιλίωση και, γενικότερα, την περιφερειακή και διασυνοριακή συνεργασία. **Στο πλαίσιο του ΜΠΒ II**, η συμφιλίωση θα αποτελέσει κύριο θέμα και η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να στηρίζει πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που κληροδότησε ο πόλεμος (διαδικασία του Σεράγεβο, δίκτυο εισαγγελέων αρμόδιων για τα εγκλήματα πολέμου, πρωτοβουλία RECOM για την αλήθεια και τη συμφιλίωση). Θα ενθαρρυνθεί επίσης η συνεργασία σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η επιστήμη, ο πολιτισμός, τα μέσα ενημέρωσης, η νεολαία και ο αθλητισμός. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να στηρίζει περιφερειακές πρωτοβουλίες, όπως το Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας και η Περιφερειακή Σχολή Δημόσιας Διοίκησης. Θα πρέπει να διασφαλιστεί στενή συνάφεια και ευθυγράμμιση των κεφαλαίων μεταξύ των εθνικών και περιφερειακών προγραμμάτων και σχετικών μακροπεριφερειακών στρατηγικών.

III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Με βάση την ανωτέρω ανάλυση και τις αξιολογήσεις ανά χώρα που αναφέρονται στα συμπεράσματα ανά χώρα στο παράρτημα, η Επιτροπή καταλήγει στα ακόλουθα **συμπεράσματα** και **συστάσεις**:

I

- 1. Πριν από είκοσι χρόνια**, τα Δυτικά Βαλκάνια κατακερματίστηκαν από τις συγκρούσεις. Την ίδια εποχή, η Ευρωπαϊκή Ένωση κατέληξε σε συμφωνία σχετικά με

τα **κριτήρια της Κοπεγχάγης** για την είσοδο των μελλοντικών κρατών μελών στην ΕΕ. Δέκα χρόνια αργότερα, κατά τη **σύνοδο κορυφής της Θεσσαλονίκης το 2003**, τα κράτη μέλη της ΕΕ έδωσαν σε όλες τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων μια **σαφή προοπτική προσχώρησης στην ΕΕ**, με την επιφύλαξη της εκπλήρωσης των αναγκαίων προϋποθέσεων, συμπεριλαμβανομένων των προϋποθέσεων της διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης.

Η Κροατία πληροί τις προϋποθέσεις αυτές, και τον Ιούλιο του 2013 η ΕΕ υποδέχτηκε την **Κροατία ως 28ο κράτος μέλος**. Η προσχώρηση της Κροατίας αποτελεί παράδειγμα της μετασχηματιστικής δύναμης και του σταθεροποιητικού αποτελέσματος της διαδικασίας διεύρυνσης. Η ιστορική συμφωνία που επιτεύχθηκε μεταξύ **Σερβίας και Κοσσυφοπεδίου** τον Απρίλιο αποτελεί μια ακόμη απόδειξη της δύναμης της ευρωπαϊκής προοπτικής και του ρόλου της στην επούλωση βαθιών ιστορικών πληγών.

Τα κριτήρια της Κοπεγχάγης είναι σημαντικότερα από ποτέ σήμερα, διότι αντικατοπτρίζουν **τις θεμελιώδεις αξίες** στις οποίες βασίζεται η ΕΕ: τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Οι **οικονομικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ** υπογραμμίζουν τη σημασία των οικονομικών κριτηρίων και την ανάγκη για περαιτέρω παγίωση της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και προάγουν την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα στις χώρες της διεύρυνσης.

2. Η **διαδικασία προσχώρησης** σήμερα είναι πιο αυστηρή και πλήρης απ' ό, τι κατά το παρελθόν, γεγονός που αντικατοπτρίζει την εξέλιξη των πολιτικών της ΕΕ καθώς και τα διδάγματα που αποκομίστηκαν από τις προηγούμενες διευρύνσεις. Η διαδικασία βασίζεται σε **αυστηρές αλλά δίκαιες προϋποθέσεις** και η πρόοδος προς την προσχώρηση εξαρτάται από τα μέτρα που έχουν ληφθεί από κάθε χώρα για την εκπλήρωση των **καθορισμένων κριτηρίων**. Αυτό έχει καθοριστική σημασία για την **αξιοπιστία** της πολιτικής διεύρυνσης και για την παροχή κινήτρων στις χώρες ώστε να πραγματοποιήσουν εκτεταμένες μεταρρυθμίσεις. Βασικό δίδαγμα από το παρελθόν είναι η σημασία που έχει να εξεταστούν κατά προτεραιότητα οι **θεμελιώδεις αρχές**.
3. Το **κράτος δικαίου** είναι πλέον στο επίκεντρο της διαδικασίας διεύρυνσης. Η νέα προσέγγιση, η οποία εγκρίθηκε από το Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 2011, σημαίνει ότι οι χώρες πρέπει να αντιμετωπίσουν ζητήματα όπως η δικαστική μεταρρύθμιση και η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς σε αρχικό στάδιο των διαπραγματεύσεων προσχώρησης. Αυτό αφήνει περισσότερο χρόνο στις χώρες για να αναπτύξουν ένα σταθερό ιστορικό επιδόσεων εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων, εξασφαλίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο ότι οι μεταρρυθμίσεις είναι βαθιά ριζωμένες και μη αναστρέψιμες. Η νέα αυτή προσέγγιση αποτελεί βασικό στοιχείο του διαπραγματευτικού πλαισίου για το Μαυροβούνιο και θα διαμορφώσει τη συνεργασία μας με τις άλλες χώρες της διεύρυνσης. Η διαδικασία ελευθέρωσης του καθεστώτος θεωρήσεων απέφερε σημαντικά οφέλη στους πολίτες των Δυτικών Βαλκανίων και έδωσε κίνητρα στις χώρες ώστε να θέσουν σε εφαρμογή τις μεταρρυθμίσεις στον τομέα του κράτους δικαίου, καθώς και του ελέγχου στα σύνορα και της μετανάστευσης. Οι χώρες πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους για την παγίωση των μεταρρυθμίσεων και να εφαρμόσουν μέτρα για την πρόληψη της κατάχρησης της απελευθέρωσης του καθεστώτος των θεωρήσεων.
4. Η παγκόσμια οικονομική κρίση έχει υπογραμμίσει την ανάγκη να ενισχύσουν όλες οι χώρες την **οικονομική τους διακυβέρνηση**. Καμία από τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων δεν αποτελεί ακόμη λειτουργούσα οικονομία της αγοράς. Όλες αντιμετωπίζουν υψηλά ποσοστά ανεργίας, ιδίως μεταξύ των νέων. Είναι πολύ

σημαντικό οι χώρες αυτές να εντείνουν τις μεταρρυθμίσεις για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης και την αντιμετώπιση των προκλήσεων που θα τους επιτρέψουν να εκπληρώσουν τα οικονομικά κριτήρια και να βελτιώσουν την **ανταγωνιστικότητά** τους. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, η Επιτροπή πρότεινε ορισμένα μέσα, όπως η εφαρμογή εθνικών στρατηγικών οικονομικής μεταρρύθμισης, καθώς και σχέδια δράσης για τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών. Η Επιτροπή θα συνεργαστεί με τους κυριότερους διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς για τη στήριξη των μεταρρυθμίσεων που αποσκοπούν στην εκπλήρωση των οικονομικών κριτηρίων. Το επενδυτικό πλαίσιο για τα Δυτικά Βαλκάνια θα συνεχίσει να στηρίζει επενδύσεις που προωθούν την απασχόληση και την ανάπτυξη. Ένα περιβάλλον που ευνοεί περισσότερο την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων έχει καθοριστική σημασία.

5. Γεγονότα που σημειώθηκαν σε ορισμένες χώρες της διεύρυνσης έδειξαν ότι έχουν μεγάλη σημασία η **ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών** και η διασφάλιση περισσότερο ανοιχτών δημοκρατικών διαδικασιών. Η Επιτροπή ενθαρρύνει και θα υποστηρίξει, μέσω της χρηματοδοτικής συνδρομής, την ενίσχυση του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών και τις διακομματικές πλατφόρμες για την ένταξη στην ΕΕ. Η Επιτροπή θα προωθήσει επίσης τις εκλογικές και κοινοβουλευτικές μεταρρυθμίσεις, καθώς και τις μεταρρυθμίσεις της δημόσιας διοίκησης, σε στενή συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς στους τομείς αυτούς.
6. Η Ευρωπαϊκή Ένωση στηρίζεται σε κοινές αξίες και αρχές, συμπεριλαμβανομένου του σεβασμού των **θεμελιωδών δικαιωμάτων**. Όλες οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων και η Τουρκία πρέπει να προβούν σε περαιτέρω μεταρρυθμίσεις για να εξασφαλίσουν ότι οι αρχές της ελευθερίας έκφρασης και η προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες, συμπεριλαμβανομένων των **Ρομά**, γίνονται σεβαστές στην πράξη. Χρειάζονται πιο αυστηρά μέτρα για την προστασία άλλων **εύλωτων ομάδων** από τις διακρίσεις, ιδίως για λόγους σεξουαλικού προσανατολισμού. Η Επιτροπή θα δώσει μεγαλύτερη προτεραιότητα σε αυτά τα θέματα στο πλαίσιο της διαδικασίας προσχώρησης, καθώς και με καλύτερη εστίαση των κονδυλίων του ΜΠΒ και ενισχυμένη βοήθεια για την ένταξη των Ρομά μέσω ειδικής «διευκόλυνσης» για τους Ρομά.
7. Η **περιφερειακή συνεργασία** και οι **σχέσεις καλής γειτονίας** αποτελούν θεμελιώδη στοιχεία της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης. Τα ζητήματα που συνδέονται με συγκρούσεις του παρελθόντος, όπως τα εγκλήματα πολέμου και η επιστροφή των προσφύγων, καθώς και η μεταχείριση των μειονοτήτων και η διασφάλιση ίσων δικαιωμάτων για όλους τους πολίτες παραμένουν βασικές προκλήσεις για τη σταθερότητα στα Δυτικά Βαλκάνια και πρέπει να αντιμετωπιστούν πλήρως. Για τον σκοπό αυτό, η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να στηρίζει πρωτοβουλίες που έχουν ως στόχο την αντιμετώπιση της κληρονομιάς του παρελθόντος. Η περιφερειακή συνεργασία πρέπει να ενισχυθεί περαιτέρω, να καταστεί ανοιχτή και να λειτουργεί σε περιφερειακό επίπεδο. Η Επιτροπή υποστηρίζει πλήρως τις εργασίες της Διαδικασίας για τη Συνεργασία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη (SEECF) και του Συμβουλίου Περιφερειακής Συνεργασίας, συμπεριλαμβανομένης της περιφερειακής στρατηγικής 2020.
8. Απαιτείται νέα προσπάθεια ώστε να υπερνικηθούν οι **διμερείς διαφορές** μεταξύ των χωρών της διεύρυνσης καθώς και μεταξύ αυτών και των σημερινών κρατών μελών. Τα διμερή αυτά ζητήματα πρέπει να αντιμετωπιστούν από τα ενδιαφερόμενα μέρη το συντομότερο δυνατόν και δεν θα πρέπει να αποτελούν τροχοπέδη για τη διαδικασία προσχώρησης. Η Επιτροπή καλεί τα μέρη να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να επιλύσουν τις εκκρεμείς διαφορές, σύμφωνα με αναγνωρισμένες αρχές και

μέσα. Το πλαίσιο των διαπραγματεύσεων προσχώρησης μπορεί να δώσει πολιτική ώθηση για την επίλυση των διαφορών. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να παρέχει πολιτική στήριξη και διευκόλυνση σε όλες τις ενδιαφερόμενες χώρες ώστε να βρουν λύσεις σε διμερή ζητήματα το ταχύτερο δυνατόν, καθώς και να στηρίζει ενεργά τις προσπάθειες σε άλλα φόρουμ για την εξεύρεση λύσεων. Η Επιτροπή θα ενθαρρύνει την ανάπτυξη ενός δικτύου διμερών συμφωνιών μεταξύ των χωρών που είναι συμβαλλόμενα μέρη στις συμφωνίες σταθεροποίησης και σύνδεσης που θα παρέχει ένα πλαίσιο για ενίσχυση του πολιτικού διαλόγου σχετικά με τα βασικά ζητήματα.

9. Το 2014 θα δρομολογηθεί ο δεύτερος **μηχανισμός προενταξιακής βοήθειας** για την περίοδο μέχρι το 2020. Στο πλαίσιο του ΜΠΒ II, η ΕΕ θα συνεχίσει να παρέχει ουσιαστική στήριξη προς τις χώρες της διεύρυνσης κατά την προετοιμασία τους για την προσχώρηση και θα στηρίζει επίσης την περιφερειακή και διασυνοριακή συνεργασία. Θα δοθεί έμφαση σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος με λιγότερες προτεραιότητες και μεγαλύτερα έργα. Οι βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι χώρες θα αντιμετωπιστούν με πιο στρατηγικό και συνεκτικό τρόπο, με καινοτομίες, όπως η τομεακή προσέγγιση, κίνητρα για καλύτερες επιδόσεις, αυξημένη δημοσιονομική στήριξη και μεγαλύτερη έμφαση στην επίτευξη μετρήσιμων αποτελεσμάτων. Για να βοηθήσει στην κάλυψη των υψηλών επενδυτικών αναγκών και να δημιουργήσει ανάπτυξη και θέσεις απασχόλησης, η Επιτροπή θα ενισχύσει τη συνεργασία με τους Διεθνείς Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς, ώστε τα κεφάλαια του ΜΠΒ να συμβάλουν επίσης στη μόχλευση ιδιωτικών κεφαλαίων μέσω καινοτόμων χρηματοδοτικών μέσων.
10. Η πολιτική διεύρυνσης εξαρτάται από την υποστήριξη των πολιτών της ΕΕ. Είναι σημαντικό για τα κράτη μέλη, μαζί με τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, να διεξαγάγουν έναν τεκμηριωμένο διάλογο σχετικά με τις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της πολιτικής διεύρυνσης. Τα κράτη μέλη διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο με την παροχή στους πολίτες τεκμηριωμένων πληροφοριών σχετικά με την πολιτική διεύρυνσης και, κατ' αυτόν τον τρόπο, με την ενημέρωσή τους σχετικά με τα οφέλη της, όπως η σημαντική συμβολή της στην ειρήνη, την ασφάλεια και την ευημερία, καθώς και όσον αφορά την αντιμετώπιση ανησυχιών που ενδέχεται να έχουν.

II

11. **Μαυροβούνιο:** Η έναρξη των διαπραγματεύσεων προσχώρησης πέρυσι σηματοδότησε την έναρξη μιας νέας φάσης για το Μαυροβούνιο στην πορεία του την προς την ΕΕ. Οι βαθιές και μακρόπνοες πολιτικές μεταρρυθμίσεις που είναι αναγκαίες για την εφαρμογή της νέας προσέγγισης του κεφαλαίου 23 για τη δικαιοσύνη και τα θεμελιώδη δικαιώματα και του κεφαλαίου 24 για τη δικαιοσύνη, την ελευθερία και την ασφάλεια, θα απαιτήσουν ισχυρή πολιτική βούληση και ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας. Η διαδικασία προσχώρησης πρέπει να είναι ανοιχτή σε όλους, με ισχυρή συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών καθ' όλη τη διάρκειά της. Το Μαυροβούνιο έχει εγκρίνει λεπτομερή σχέδια δράσης που καθορίζουν ένα συνολικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων για την ενίσχυση του κράτους δικαίου. Η εκτέλεση των εν λόγω σχεδίων και η πρόοδος ως προς την εκπλήρωση των ενδιάμεσων στόχων αναφοράς για τα κεφάλαια αυτά θα καθορίσουν τον συνολικό ρυθμό των διαπραγματεύσεων προσχώρησης. Ως προς αυτό, η εφαρμογή των τροποποιήσεων του συντάγματος του Ιουλίου για την ενίσχυση της ανεξαρτησίας των δικαστών και την περαιτέρω πρόοδο όσον αφορά την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, ιδίως σε υψηλό επίπεδο, είναι ζωτικής σημασίας.

Η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης αποτελεί προτεραιότητα προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι το Μαυροβούνιο έχει την ικανότητα να εφαρμόσει το κεκτημένο, να καταπολεμήσει την κομματικοποίηση και να ενισχύσει τη διαφάνεια και τον επαγγελματισμό της δημόσιας διοίκησης. Τα γεγονότα κατά τους τελευταίους μήνες, και ιδίως οι ισχυρισμοί σχετικά με τη χρήση δημοσίων κονδυλίων για κομματικούς σκοπούς, κατέδειξαν ότι πρέπει να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των πολιτών στους δημόσιους θεσμούς. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί ότι διεξάγονται λεπτομερείς και ταχείες έρευνες και ότι λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα. Επίσης απαιτείται κατάλληλη παρακολούθηση των εργασιών της κοινοβουλευτικής επιτροπής σχετικά με την εκλογική διαδικασία. Η ελευθερία έκφρασης πρέπει να ενισχυθεί, μεταξύ άλλων με την κατάλληλη διερεύνηση όλων των περιπτώσεων βίας και απειλών κατά δημοσιογράφων και την προσαγωγή των δραστών ενώπιον της δικαιοσύνης. Στον οικονομικό τομέα, η βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και η αντιμετώπιση της υψηλής ανεργίας αποτελούν βασικά ζητήματα. Η αναδιάρθρωση της εταιρείας παραγωγής αλουμινίου ΚΑΡ είναι πλέον επιτακτική ανάγκη.

12. **Σερβία:** Το 2013 υπήρξε ιστορικό έτος για τη Σερβία στην πορεία της προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ιουνίου να αρχίσει τις διαπραγματεύσεις προσχώρησης αποτελεί την αρχή μιας σημαντικής νέας φάσης στις σχέσεις της Σερβίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Πρόκειται για αναγνώριση της προόδου που σημείωσε όσον αφορά τις κυριότερες μεταρρυθμίσεις και των ουσιαστικών προσπαθειών που κατέβαλε η Σερβία για την εξομάλυνση των σχέσεων της με το Κοσσυφοπέδιο. Τον Σεπτέμβριο, τέθηκε σε ισχύ η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης.

Η Σερβία επιδίωξε ενεργά και εποικοδομητικά την αισθητή και σταθερή βελτίωση των σχέσεων με το Κοσσυφοπέδιο. Τον Απρίλιο, η συμμετοχή της Σερβίας στον διάλογο υπό την αιγίδα της ΕΕ είχε ως αποτέλεσμα την «Πρώτη συμφωνία για τις αρχές που διέπουν την εξομάλυνση των σχέσεων με το Κοσσυφοπέδιο (η Πρώτη Συμφωνία), η οποία συμπληρώθηκε τον Μάιο με πρόγραμμα εφαρμογής. Η εφαρμογή συνεχίζεται και οδηγεί ήδη σε μια σειρά μη αναστρέψιμων αλλαγών. Τα μέρη κατέληξαν επίσης σε συμφωνία σχετικά με την ενέργεια και τις τηλεπικοινωνίες. Η Σερβία πρέπει να παραμείνει απόλυτα προσηλωμένη στη συνέχιση της εξομάλυνσης των σχέσεων με το Κοσσυφοπέδιο και την εφαρμογή όλων των συμφωνιών που έχουν επιτευχθεί κατά τον διάλογο.

Η Επιτροπή άρχισε την αναλυτική εξέταση του κεκτημένου τον Σεπτέμβριο και αναμένει την πρώτη διακυβερνητική διάσκεψη για την προσχώρηση της Σερβίας τον Ιανουάριο του 2014 το αργότερο, μόλις το Συμβούλιο εγκρίνει το διαπραγματευτικό πλαίσιο. Στη νέα αυτή απαιτητική φάση, η Σερβία θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στους βασικούς τομείς του κράτους δικαίου, και ιδίως στην εφαρμογή της μεταρρύθμισης του δικαστικού τομέα, την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, την ανεξαρτησία των βασικών θεσμών, την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης, την καταπολέμηση των διακρίσεων και την προστασία των μειονοτήτων. Η στρατηγική για τους Ρομά πρέπει να εφαρμοστεί σε προληπτική βάση. Η Σερβία πρέπει να συνεχίσει τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και να αναπτύξει ανταγωνιστικό ιδιωτικό τομέα. Η αντιμετώπιση της υψηλής ανεργίας είναι επίσης ουσιαστικής σημασίας. Η Σερβία πρέπει να συνεχίσει τη θετική συμβολή που είχε κατά το παρελθόν έτος στην περιφερειακή συνεργασία, αυξάνοντας τις επαφές υψηλού επιπέδου με τις γειτονικές χώρες.

13. **Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας** Η πολιτική κρίση που ακολούθησε τα γεγονότα στο Κοινοβούλιο στα τέλη του περασμένου έτους αποκάλυψε τις βαθιές διαφορές μεταξύ των πολιτικών κομμάτων, που επηρεάζουν τη λειτουργία του Κοινοβουλίου, και κατέδειξε την ανάγκη για εποικοδομητική πολιτική προς το εθνικό συμφέρον. Η συνέχιση της εφαρμογής της πολιτικής συμφωνίας της 1ης Μαρτίου είναι καθοριστικής σημασίας. Η ατζέντα της ΕΕ εξακολουθεί να αποτελεί τη στρατηγική προτεραιότητα της χώρας. Ο ενταξιακός διάλογος υψηλού επιπέδου συνέβαλε στην πρόοδο στους περισσότερους τομείς προτεραιότητας, μεταξύ άλλων στην εξάλειψη της συσσώρευσης υποθέσεων προς εκδίκαση και την πρόοδο στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Η χώρα έχει ήδη φθάσει σε υψηλό επίπεδο εναρμόνισης σε σχέση με το στάδιο στο οποίο βρίσκεται στη διαδικασία προσχώρησης και έχει σημειώσει περαιτέρω πρόοδο στη βελτίωση της ικανότητάς της να αναλάβει τις υποχρεώσεις που συνεπάγεται η προσχώρηση στην ΕΕ.

Προτεραιότητα στις μεταρρυθμίσεις για το προσεχές έτος θα πρέπει να είναι η αποτελεσματική εφαρμογή και επιβολή των υφιστάμενων νομικών πλαισίων και των πλαισίων πολιτικής. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο κράτος δικαίου, και ιδίως στην ανεξαρτησία των δικαστών και την επίτευξη περαιτέρω αποτελεσμάτων όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος. Η ελευθερία έκφρασης και η κατάσταση των μέσων ενημέρωσης γενικά εξακολουθούν επίσης να προκαλούν ανησυχία. Πρέπει να ολοκληρωθεί η αναθεώρηση της *συμφωνίας πλαισίου της Οχρίδας*, ιδιαίτερα σημαντικής για τις σχέσεις μεταξύ των εθνοτήτων, και να τεθούν σε εφαρμογή οι συστάσεις της. Η στρατηγική για τους Ρομά πρέπει να εφαρμοστεί σε προληπτική βάση. Πρέπει να αποσαφηνιστούν τα όρια μεταξύ κράτους και κομμάτων, όπως επισήμανε ο ΟΑΣΕ/ODIHR στο πλαίσιο της εκλογικής διαδικασίας. Πρέπει να αντιμετωπιστεί η υψηλή ανεργία και να ενισχυθεί η διαχείριση των δημόσιων οικονομικών.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι τα πολιτικά κριτήρια εξακολουθούν να καλύπτονται επαρκώς και συνιστά την έναρξη των διαπραγματεύσεων προσχώρησης. Η μετάβαση στο επόμενο, πιο δυσχερές στάδιο της διαδικασίας διεύρυνσης, είναι απαραίτητη προκειμένου να παγιωθούν και να συνεχιστούν οι μεταρρυθμίσεις, αλλά και να ενισχυθούν οι σχέσεις μεταξύ των εθνοτήτων. Ο ενταξιακός διάλογος υψηλού επιπέδου αποτελεί χρήσιμο εργαλείο, στο πλαίσιο του οποίου θα εξακολουθήσουν να εξετάζονται βασικά ζητήματα, και ιδίως οι σχέσεις καλής γειτονίας, αλλά δεν μπορεί να αντικαταστήσει τις διαπραγματεύσεις προσχώρησης.

Η Επιτροπή διατηρεί την πεποίθηση ότι μια απόφαση για την έναρξη διαπραγματεύσεων προσχώρησης θα συνέβαλε στη δημιουργία συνθηκών ευνοϊκών για τη βελτίωση των σχέσεων καλής γειτονίας γενικά και, ειδικότερα, για την εξεύρεση αμοιβαία αποδεκτής λύσης στο ζήτημα της ονομασίας, την οποία η Επιτροπή θεωρεί ουσιαστικής σημασίας. Μετά από δύο σχεδόν δεκαετίες, όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη στη διαδικασία των Ηνωμένων Εθνών πρέπει να επιδείξουν ισχυρή πολιτική δέσμευση για την εξεύρεση λύσης, με την ενεργό συμμετοχή της διεθνούς κοινότητας.

Είναι η πέμπτη φορά που η Επιτροπή συνιστά την έναρξη διαπραγματεύσεων προσχώρησης με την εν λόγω χώρα. Μέχρι σήμερα, το Συμβούλιο δεν έχει λάβει καμία σχετική απόφαση και αυτή η παράλειψη απάντησης μπορεί να δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και στην ΕΕ. Η κατάσταση αυτή θέτει υπό αμφισβήτηση την αξιοπιστία της διαδικασίας διεύρυνσης, η οποία βασίζεται σε σαφείς προϋποθέσεις και στην αρχή των επιδόσεων

κάθε χώρας. Η έλλειψη αξιόπιστης προοπτικής προσχώρησης στην ΕΕ θέτει σε κίνδυνο τη βιωσιμότητα των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών της χώρας.

Μετά από πρόσκληση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, η Επιτροπή επαναλαμβάνει την πρόθεσή της να υποβάλει αμέσως πρόταση διαπραγματευτικού πλαισίου, το οποίο θα λαμβάνει υπόψη την ανάγκη επίλυσης του προβλήματος της ονομασίας σε αρχικό στάδιο των διαπραγματεύσεων προσχώρησης, και θα διεκπεραιώσει τη διαδικασία αναλυτικής εξέτασης του κεκτημένου της ΕΕ, αρχής γενομένης από τα κεφάλαια για τη δικαιοσύνη και τα θεμελιώδη δικαιώματα, και για τη δικαιοσύνη, την ελευθερία και την ασφάλεια. Η Επιτροπή θεωρεί ότι, εάν αρχίσουν η αναλυτική εξέταση και οι συζητήσεις του Συμβουλίου σχετικά με το διαπραγματευτικό πλαίσιο, θα μπορέσει να δημιουργηθεί η αναγκαία ώθηση που θα στηρίξει την εξεύρεση αμοιβαίως αποδεκτής λύσης κατόπιν διαπραγματεύσεων για το ζήτημα της ονομασίας, ακόμη και πριν από το άνοιγμα των κεφαλαίων των διαπραγματεύσεων. Η εφαρμογή της νέας προσέγγισης, όσον αφορά τα κεφάλαια 23 και 24, και στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας θα συμβάλει στην αντιμετώπιση των βασικών ζητημάτων που προκαλούν ανησυχία και στα κράτη μέλη και θα συμβάλει στη βιωσιμότητα των μεταρρυθμίσεων.

Πριν από τη δέκατη επέτειο της έναρξης ισχύος της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης τον Απρίλιο του 2004, η Επιτροπή καλεί, επίσης, για πέμπτη φορά, το Συμβούλιο να εγκρίνει την πρόταση που υπέβαλε το 2009 για τη μετάβαση στο δεύτερο στάδιο σύνδεσης, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, η οποία προβλέπει ότι η σύνδεση υλοποιείται πλήρως μετά από μέγιστη μεταβατική περίοδο δέκα ετών.

14. **Αλβανία:** Τον περασμένο Οκτώβριο, η Επιτροπή συνέστησε να χορηγήσει το Συμβούλιο στην Αλβανία την ιδιότητα της υποψήφιας χώρας με την επιφύλαξη της ολοκλήρωσης των βασικών μέτρων στον τομέα της μεταρρύθμισης του δικαστικού τομέα και της δημόσιας διοίκησης καθώς και στην αναθεώρηση του εσωτερικού κανονισμού του Κοινοβουλίου. Τον Δεκέμβριο του 2012, προκειμένου να αποφασίσει αν θα χορηγήσει το καθεστώς της υποψήφιας χώρας, το Συμβούλιο κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει έκθεση μόλις επιτευχθεί η απαραίτητη πρόοδος, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τα νέα μέτρα που έχει λάβει η Αλβανία για την πάταξη της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, μεταξύ άλλων μέσω προδραστικών ερευνών και διώξεων τέτοιων υποθέσεων. Εν προκειμένω, η Αλβανία έχει θεσπίσει τα υπόλοιπα βασικά μέτρα για τη μεταρρύθμιση του δικαστικού τομέα, της δημόσιας διοίκησης και την κοινοβουλευτική μεταρρύθμιση με διακομματική συναίνεση. Σύμφωνα με την εκτίμηση της διεθνούς αποστολής παρατηρητών των εκλογών, οι κοινοβουλευτικές εκλογές του Ιουνίου υπό την εποπτεία του ΟΑΣΕ/ODIHR ήταν ανοιχτές στον ανταγωνισμό με ενεργό συμμετοχή των πολιτών καθ' όλη τη διάρκεια της εκστρατείας και ειλικρινή σεβασμό των θεμελιωδών ελευθεριών. Για την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, η Αλβανία έχει πραγματοποιήσει τα πρώτα βήματα για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ερευνών και των διώξεων και την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των οργάνων επιβολής του νόμου. Ο αριθμός των καταδικαστικών αποφάσεων σε υποθέσεις διαφθοράς και νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες αυξήθηκε, όπως αυξήθηκε και ο αριθμός των ερευνών που διεξάγονται με αντικείμενο την εμπορία ανθρώπων και ναρκωτικών. Όλες οι πρόσφατες συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων και οι νομικές διατάξεις σχετικά με τη διαφθορά εφαρμόστηκαν ικανοποιητικά. Η νέα κυβέρνηση της Αλβανίας έχει αναλάβει ισχυρή δέσμευση για την καταπολέμηση της διαφθοράς, και έδωσε προτεραιότητα σε αυτό το ζήτημα στο πλαίσιο του προγράμματος της.

Δεδομένου ότι η Αλβανία σημείωσε την απαραίτητη πρόοδο, η Επιτροπή συνιστά στο Συμβούλιο να χορηγήσει στην Αλβανία το καθεστώς υποψήφιας προς ένταξη χώρας εφόσον η Αλβανία συνεχίσει να λαμβάνει μέτρα για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς.

Μετά τη γνώμη της Επιτροπής του 2010, η Αλβανία πρέπει να εκπληρώσει τις ακόλουθες βασικές προτεραιότητες για την έναρξη των διαπραγματεύσεων προσχώρησης:

1. να συνεχίσει την εφαρμογή της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης με στόχο την ενίσχυση του επαγγελματισμού και την αποκομματικοποίηση της δημόσιας διοίκησης·
2. να λάβει περαιτέρω μέτρα για την ενίσχυση της ανεξαρτησίας, της αμεροληψίας και της λογοδοσίας των δικαστικών θεσμών·
3. να καταβάλει περαιτέρω αποφασιστικές προσπάθειες για την καταπολέμηση της διαφθοράς, με στόχο, κυρίως, τη δημιουργία σταθερού ιστορικού επιδόσεων όσον αφορά τις προδραστικές έρευνες, τις διώξεις και καταδικαστικές αποφάσεις·
4. να καταβάλει περαιτέρω αποφασιστικές προσπάθειες για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, με στόχο κυρίως τη δημιουργία σταθερού ιστορικού επιδόσεων όσον αφορά τις προδραστικές έρευνες, τις διώξεις και καταδικαστικές αποφάσεις·
5. να λάβει αποτελεσματικά μέτρα για την ενίσχυση της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδίως των Ρομά, για την καταπολέμηση των διακρίσεων, καθώς και την εφαρμογή των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας.

Η Επιτροπή είναι πρόθυμη να στηρίζει τις προσπάθειες της Αλβανίας για την επίτευξη των εν λόγω βασικών προτεραιοτήτων, προχωρώντας σε διάλογο υψηλού επιπέδου με τη χώρα.

Ένας εποικοδομητικός και σταθερός διάλογος μεταξύ της κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις που συνδέονται με την ΕΕ θα είναι ζωτικής σημασίας για την εξασφάλιση του μέλλοντος της Αλβανίας στην ΕΕ. Η εποικοδομητική συμμετοχή της Αλβανίας στην περιφερειακή συνεργασία παραμένει ζήτημα ουσιαστικής σημασίας.

15. Στη **Βοσνία-Ερζεγοβίνη** η διαδικασία προσχώρησης στην ΕΕ έχει παγώσει. Η χώρα πρέπει να εφαρμόσει, χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση, την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην υπόθεση Sejdic-Finci, προκειμένου να υπάρξει πρόοδος στην πορεία της προς την ΕΕ. Η εφαρμογή αυτής της απόφασης είναι κρίσιμη όχι μόνο για την ενταξιακή πορεία της ΕΕ αλλά και για τη νομιμότητα και την αξιοπιστία της Προεδρίας και της Βουλής των Λαών της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης που θα εκλεγούν το 2014. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη πρέπει επίσης να καθιερώσει ένα μηχανισμό συντονισμού σε θέματα της ΕΕ, ούτως ώστε η χώρα να εμφανίζεται ενιαία ενώπιον θεμάτων της ΕΕ.

Χωρίς την αναγκαία συναίνεση για να υπάρξει πρόοδος στην πορεία της προς την ΕΕ, υπάρχει σοβαρός κίνδυνος η προενταξιακή βοήθεια να μην οδηγήσει στα αναμενόμενα αποτελέσματα. Δεδομένου ότι δεν έχει βρεθεί ακόμα λύση για την εφαρμογή της απόφασης Sejdic-Finci και δεν έχει δημιουργηθεί μηχανισμός συντονισμού για ζητήματα ΕΕ, δεν μπορεί να διατηρηθεί το υφιστάμενο επίπεδο χρηματοδότησης στο πλαίσιο του μηχανισμού προενταξιακής βοήθειας (ΜΠΒ).

Η Επιτροπή αποφάσισε να αναβάλει τις περαιτέρω συζητήσεις σχετικά με τον ΜΠΒ II, έως ότου η χώρα επανέλθει σε τροχιά ένταξης στην ΕΕ. Ελλείψει απτής προόδου, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη κινδυνεύει να χάσει σημαντικά προενταξιακά κονδύλια.

Η ΕΕ έχει αναλάβει σταθερή δέσμευση να βοηθήσει τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και τους πολίτες της να εκπληρώσουν τις ελπίδες και τις φιλοδοξίες τους για την επίτευξη προόδου στην πορεία τους προς την ΕΕ. Η περαιτέρω πρόοδος εξαρτάται από την ικανότητα των πολιτικών ηγετών να συνεργαστούν και να καταλήξουν σε συμβιβασμό που θα ανοίξει τον δρόμο για την πορεία προς την ΕΕ. Ο συμβιβασμός αυτός θα συμβάλει στην επάνοδο της εμπιστοσύνης των πολιτών στην ικανότητα της ηγεσίας να επιτύχει την προσχώρηση στην ΕΕ και θα χαράξει τον δρόμο για την έναρξη ισχύος της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ) και, στη συνέχεια, για μια αξιόπιστη αίτηση προσχώρησης.

Ενώ στον τομέα της μεταρρύθμισης του συστήματος απονομής δικαιοσύνης η πρόοδος είναι περιορισμένη, ορισμένες από τις συστάσεις που διατύπωσε η Επιτροπή στο πλαίσιο του Διαρθρωμένου Διαλόγου σχετικά με τη Δικαιοσύνη έχουν αρχίσει να εφαρμόζονται. Ο διάλογος αυτός δείχνει το δυναμικό του προγράμματος διεύρυνσης και τα οφέλη της ουσιαστικής δέσμευσης. Σχετική πρόοδος σημειώθηκε επίσης όσον αφορά τη διεκπεραίωση υποθέσεων εγκλημάτων πολέμου. Οι διεξοδικές προετοιμασίες σε όλα τα επίπεδα, με την υποστήριξη της ΕΕ και άλλων διεθνών οργανισμών, κατέστησαν επίσης δυνατή τη διεξαγωγή της από καιρό αναμενόμενης απογραφής. Ωστόσο, η χώρα αντιμετωπίζει σοβαρές προκλήσεις. Απαιτείται μεγαλύτερη προσοχή όσον αφορά το κράτος δικαίου, και ιδίως τη δικαστική μεταρρύθμιση και την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, την ελευθερία έκφρασης, συμπεριλαμβανομένης της αντιμετώπισης των περιπτώσεων εκφοβισμού δημοσιογράφων, καθώς και όσον αφορά στην αντιμετώπιση των διακρίσεων, ιδίως έναντι των Ρομά. Απαιτούνται περαιτέρω οικονομικές μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση του υποτονικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος για τη δημιουργία ενιαίου οικονομικού χώρου στη χώρα.

Μετά την προσχώρηση της Κροατίας, η Επιτροπή θεωρεί απαράδεκτο το γεγονός ότι η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έχει μέχρι σήμερα αρνηθεί να προσαρμόσει την ενδιάμεση συμφωνία της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης προκειμένου να ληφθεί υπόψη το παραδοσιακό εμπόριό της με την Κροατία. Η Επιτροπή καλεί τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη να αναθεωρήσει τη θέση της επείγοντως ούτως ώστε η προσαρμογή βάσει των παραδοσιακών εμπορικών ροών να ολοκληρωθεί το συντομότερο δυνατόν.

16. **Κοσσυφοπέδιο:** Το 2013 υπήρξε ιστορικό έτος για την πορεία προσχώρησης του Κοσσυφοπεδίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι αποφάσεις του Συμβουλίου του Ιουνίου για την έγκριση της έναρξης διαπραγματεύσεων για τη σύναψη Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ) σηματοδοτούν την έναρξη σημαντικής, νέας φάσης στις σχέσεις ΕΕ-Κοσσυφοπεδίου. Πρόκειται για αναγνώριση της προόδου που σημείωσε όσον αφορά τις κυριότερες μεταρρυθμίσεις και των ουσιαστικών προσπαθειών που κατέβαλε το Κοσσυφοπέδιο για την εξομάλυνση των σχέσεών του με τη Σερβία. Οι διαπραγματεύσεις θα αρχίσουν επισήμως αυτόν τον μήνα. Η Επιτροπή προτίθεται να ολοκληρώσει τις διαπραγματεύσεις αυτές την άνοιξη του 2014, να προχωρήσει στη μονογραφή του σχεδίου συμφωνίας το καλοκαίρι και μετά να υποβάλει τις προτάσεις στο Συμβούλιο για την υπογραφή και τη σύναψη της συμφωνίας.

Το Κοσσυφοπέδιο επιδίωξε ενεργά και εποικοδομητικά την αισθητή και σταθερή βελτίωση των σχέσεων με τη Σερβία. Τον Απρίλιο, η συμμετοχή του Κοσσυφοπεδίου

στον διάλογο υπό την αιγίδα της ΕΕ κατέληξε στην ιστορική «Πρώτη συμφωνία αρχών που διέπουν την εξομάλυνση των σχέσεων» με τη Σερβία (η Πρώτη Συμφωνία), η οποία συνοδεύτηκε τον Μάιο από ένα πρόγραμμα εφαρμογής. Η εφαρμογή συνεχίζεται και οδηγεί ήδη σε μια σειρά μη αναστρέψιμων αλλαγών. Τα μέρη κατέληξαν επίσης σε συμφωνία σχετικά με την ενέργεια και τις τηλεπικοινωνίες. Το Κοσσυφοπέδιο πρέπει να παραμείνει απόλυτα προσηλωμένο στη συνέχιση της εξομάλυνσης των σχέσεων με τη Σερβία και την εφαρμογή όλων των συμφωνιών που έχουν επιτευχθεί κατά τον διάλογο. Η Επιτροπή θα χορηγήσει πρόσθετα κονδύλια μέσω του ΜΠΒ για να βοηθήσει στην εφαρμογή της συμφωνίας του Απριλίου στις ενδιαφερόμενες κοινότητες.

Το κράτος δικαίου εξακολουθεί να αποτελεί βασική προτεραιότητα για το Κοσσυφοπέδιο. Επίσης συνιστά ακρογωνιαίο λίθο της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης της οποίας το Κοσσυφοπέδιο αποτελεί αναπόσπαστο μέρος. Ο διαρθρωμένος διάλογος για το κράτος δικαίου θα συνεχίσει, επομένως, να στηρίζει και να καθοδηγεί το Κοσσυφοπέδιο στον τομέα αυτό, κυρίως στις συζητήσεις σχετικά με το μέλλον της αποστολής της ΕΕ για το κράτος δικαίου στο Κοσσυφοπέδιο (EULEX). Το Κοσσυφοπέδιο εξακολουθεί να λαμβάνει μέτρα για την αντιμετώπιση των προτεραιοτήτων που έχουν τεθεί στον χάρτη πορείας για τις θεωρήσεις και η Επιτροπή θα υποβάλει έκθεση το πρώτο εξάμηνο του 2014.

Το Κοσσυφοπέδιο πρέπει τώρα να επικεντρωθεί στην εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων προκειμένου να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του στο πλαίσιο μιας μελλοντικής ΣΣΣ. Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, την επιδίωξη δικαστικής μεταρρύθμισης και μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης, τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες, συμπεριλαμβανομένων των Ρομά, και την αντιμετώπιση εμπορικών ζητημάτων. Το Κοσσυφοπέδιο πρέπει να λάβει επείγοντως μέτρα για την αντιμετώπιση της ανεργίας και των διαρθρωτικών αδυναμιών που επηρεάζουν την αγορά εργασίας.

Επίσης, η Επιτροπή καλεί όλους τους ψηφοφόρους να συμμετάσχουν στις επικείμενες δημοτικές εκλογές του Νοεμβρίου. Πρόκειται για μια σημαντική ευκαιρία για την τοπική κοινότητα στο βόρειο Κοσσυφοπέδιο να ασκήσει τα δημοκρατικά της δικαιώματα και να συμμετάσχει πλήρως στη μελλοντική ανάπτυξη του Κοσσυφοπεδίου. Η Επιτροπή αναμένει ότι οι αρχές θα εξασφαλίσουν ότι οι εκλογές θα είναι ανοιχτές σε όλους με πλήρη σεβασμό των δημοκρατικών αρχών.

17. Η **Τουρκία** είναι υποψήφια χώρα και στρατηγικός εταίρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Τουρκία, με τη σημαντική, δυναμική οικονομία της είναι σημαντικός εμπορικός εταίρος της ΕΕ και αποτελεί πολύτιμη συνιστώσα της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας μέσω της τελωνειακής ένωσης. Η Τουρκία έχει στρατηγική θέση, και όσον αφορά την ενεργειακή ασφάλεια, και διαδραματίζει σημαντικό περιφερειακό ρόλο. Η Επιτροπή υπογραμμίζει τη σημασία που έχει η διαρκής συνεργασία και ο διάλογος επί θεμάτων εξωτερικής πολιτικής. Το εποικοδομητικό πρόγραμμα που δρομολογήθηκε το 2012 συνεχίζει να υποστηρίζει και να συμπληρώνει τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Τουρκία αλλά δεν τις υποκαθιστά. Το δυναμικό των σχέσεων ΕΕ-Τουρκίας μπορεί να αναδειχθεί πλήρως μόνο στο πλαίσιο ενεργού και αξιόπιστης διαδικασίας προσχώρησης, όπου η ΕΕ παραμένει κίνητρο για τις οικονομικές και πολιτικές μεταρρυθμίσεις της Τουρκίας. Περισσότερες επαφές υψηλού επιπέδου μεταξύ της Τουρκίας, της ΕΕ και των κρατών μελών θα ενισχύσουν περαιτέρω την συνεργασία.

Οι μεταρρυθμίσεις προχώρησαν σημαντικά κατά τους δώδεκα τελευταίους μήνες. Η τέταρτη δέσμη μέτρων για τη δικαστική μεταρρύθμιση ενισχύει την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, περιλαμβανομένης της ελευθερίας έκφρασης και της καταπολέμησης της ατιμωρησίας σε περιπτώσεις βασανιστηρίων και κακής μεταχείρισης. Η κυβέρνηση ξεκίνησε ειρηνευτική διαδικασία για τον τερματισμό της τρομοκρατίας και της βίας στις νοτιοανατολικές περιοχές της χώρας και την προετοιμασία του εδάφους για την επίλυση του κουρδικού ζητήματος. Τα μέτρα που εξαγγέλθηκαν με τη δέσμη μέτρων για τον εκδημοκρατισμό που υποβλήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2013 προβλέπουν περαιτέρω μεταρρυθμίσεις σε σειρά σημαντικών ζητημάτων, όπως η χρήση γλωσσών πλην της τουρκικής, τα δικαιώματα ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες, η μείωση του ισχύοντος υψηλού ορίου για την εκπροσώπηση στο κοινοβούλιο και τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων. Η εφαρμογή των μέτρων αυτών σε συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη και σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα είναι καθοριστικής σημασίας. Η διακομματική επιτροπή συνδιαλλαγής του κοινοβουλίου, η οποία συστάθηκε για την κατάρτιση νέου συντάγματος, κατέληξε σε συμφωνία επί ορισμένων άρθρων. Η έγκριση γενικού νόμου περί αλλοδαπών και διεθνούς προστασίας ήταν σημαντικό βήμα προς τη διασφάλιση επαρκούς προστασίας των αιτούντων άσυλο. Ο θεσμός του Διαμεσολαβητή δημιουργήθηκε και πλέον ασκεί ενεργά τις αρμοδιότητες του. Οι δημόσιες συζητήσεις για θέματα που προηγουμένως θεωρούνταν ευαίσθητα έχουν αυξηθεί. Η Τουρκία παρέσχε επίσης ζωτικής σημασίας ανθρωπιστική βοήθεια σε μεγάλο αριθμό Σύρων που εγκατέλειπαν τη χώρα τους. Μεταξύ άλλων θετικών εξελίξεων είναι η επικύρωση από την Τουρκία της συμφωνίας για τον αγωγό φυσικού αερίου της Ανατολίας (Trans Anatolian Pipeline) ο οποίος αποσκοπεί στη σύνδεση με τον αδριατικό αγωγό φυσικού αερίου (Trans Adriatic Pipeline) και θα μεταφέρει το φυσικό αέριο από την Κασπία Θάλασσα στην ΕΕ μέσω της Τουρκίας.

Η υπερβολική χρήση βίας από την αστυνομία και η συνολική απουσία διαλόγου κατά τις διαμαρτυρίες του Μαΐου και Ιουνίου έχουν προκαλέσει σοβαρή ανησυχία. Αυτό υπογραμμίζει την επείγουσα ανάγκη για περαιτέρω μεταρρυθμίσεις και την προαγωγή του διαλόγου σε ολόκληρο το πολιτικό φάσμα και στην κοινωνία γενικότερα, καθώς και για το σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην πράξη. Έχουν δρομολογηθεί πολλές διοικητικές και δικαστικές έρευνες σχετικά με τη συμπεριφορά της αστυνομίας κατά τις διαδηλώσεις. Οι έρευνες αυτές θα πρέπει να διεξαχθούν σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα και οι υπεύθυνοι να λογοδοτήσουν. Το Υπουργείο Εσωτερικών έχει εκδώσει δύο εγκυκλίους με σκοπό τη βελτίωση των διαδικασιών παρέμβασης των αστυνομικών κατά τις διαδηλώσεις. Πρέπει να συνεχίσει την κατάρτιση σχεδίων για τη θέσπιση μηχανισμού παρακολούθησης επιβολής του νόμου, ούτως ώστε να διασφαλιστεί η ανεξάρτητη εποπτεία της συμπεριφοράς της αστυνομίας. Απαιτούνται περαιτέρω αλλαγές στο τουρκικό νομικό σύστημα, ιδίως για την ενίσχυση της ελευθερίας έκφρασης και των μέσων ενημέρωσης, καθώς και του δικαιώματος του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι· η δικαστική πρακτική θα πρέπει να αντικατοπτρίζει συστηματικά τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Η τέταρτη δέσμη δικαστικών μεταρρυθμίσεων πρέπει να εφαρμοστεί πλήρως. Το κύμα διαμαρτυριών του Ιουνίου είναι επίσης αποτέλεσμα της ευρείας δημοκρατικής μεταρρύθμισης που έλαβε χώρα την τελευταία δεκαετία και της ανάδυσης μίας ζωτικής και πολύμορφης κοινωνίας των πολιτών, η οποία πρέπει να γίνεται σεβαστή και να εισακούεται σε όλα τα επίπεδα της λήψης αποφάσεων, ανεξάρτητα από το ποιος έχει την πλειοψηφία στο κοινοβούλιο.

Όλες αυτές οι εξελίξεις υπογραμμίζουν τη σημασία της δέσμευσης της ΕΕ, η οποία πρέπει να παραμείνει σημείο αναφοράς για τις μεταρρυθμίσεις στην Τουρκία. Για τον

σκοπό αυτό, οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης πρέπει να ξαναβρούν τον ρυθμό τους, στο πλαίσιο των δεσμεύσεων της ΕΕ και των όρων που έχουν καθοριστεί. Στο πλαίσιο αυτό, το άνοιγμα του κεφαλαίου 22 σχετικά με την περιφερειακή πολιτική αποτελεί σημαντικό βήμα. Η Επιτροπή αναμένει τη Διακυβερνητική Διάσκεψη που θα πραγματοποιηθεί το συντομότερο δυνατό. Η Τουρκία σημείωσε πρόοδο σε διάφορα άλλα κεφάλαια. Η Τουρκία μπορεί να επιταχύνει τον ρυθμό των διαπραγματεύσεων εκπληρώνοντας τα κριτήρια αξιολόγησης και τις απαιτήσεις του διαπραγματευτικού πλαισίου και τηρώντας τις συμβατικές της υποχρεώσεις έναντι της ΕΕ.

Η πρόοδος στις διαπραγματεύσεις προσχώρησης και η πρόοδος των πολιτικών μεταρρυθμίσεων στην Τουρκία είναι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Είναι προς το συμφέρον τόσο της Τουρκίας όσο και της ΕΕ να συμφωνηθούν τα κριτήρια ανοίγματος των κεφαλαίων 23: «Δικαιοσύνη και θεμελιώδη δικαιώματα» και 24: «Δικαιοσύνη, Ελευθερία και Ασφάλεια» και τα εν λόγω κριτήρια να ανακοινωθούν στην Τουρκία το συντομότερο δυνατό, ώστε να καταστεί δυνατή η έναρξη των διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο των δύο αυτών κεφαλαίων, προκειμένου να ενισχυθεί ο διάλογος της ΕΕ με την Τουρκία σε τομείς ζωτικού αμοιβαίου συμφέροντος και να στηριχθούν οι τρέχουσες μεταρρυθμιστικές προσπάθειες. Η υπογραφή της συμφωνίας επανεισδοχής μεταξύ ΕΕ και Τουρκίας και η ταυτόχρονη έναρξη του διαλόγου για τις θεωρήσεις με προοπτική την ελευθέρωση των θεωρήσεων θα δώσει νέα ώθηση στις σχέσεις ΕΕ-Τουρκίας και θα αποφέρει απτά οφέλη για τις δύο πλευρές. Είναι σημαντικό να σημειωθεί πρόοδος στις δύο αυτές διαδικασίες και να ολοκληρωθεί γρήγορα η διαδικασία υπογραφής και κύρωσης της συμφωνίας επανεισδοχής στην Τουρκία. Η περαιτέρω ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ ΕΕ και Τουρκίας στον τομέα της ενέργειας η πρόοδος στις διαπραγματεύσεις προσχώρησης θα διευκόλυναν τη διασύνδεση και ολοκλήρωση των αγορών ενέργειας της ΕΕ και της Τουρκίας.

Η Επιτροπή υπογραμμίζει όλα τα κυριαρχικά δικαιώματα των κρατών μελών της ΕΕ, τα οποία συμπεριλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τη σύναψη διμερών συμφωνιών, καθώς και τη διερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών τους πόρων σύμφωνα με το ενωσιακό κεκτημένο και τη διεθνή νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένων της σύμβασης των ΗΕ και του δικαίου της θάλασσας. Σύμφωνα με τις επανειλημμένες θέσεις προηγούμενων ετών του Συμβουλίου και της Επιτροπής, είναι πλέον επιτακτική ανάγκη να εκπληρώσει η Τουρκία την υποχρέωσή της σχετικά με την πλήρη εφαρμογή του πρόσθετου πρωτοκόλλου και να σημειώσει πρόοδο όσον αφορά την εξομάλυνση των σχέσεών της με την Κυπριακή Δημοκρατία. Αυτό θα μπορούσε να δώσει νέα ώθηση στη διαδικασία προσχώρησης, η οποία θα επιτρέψει, ιδίως, την πρόοδο σε οκτώ κεφάλαια που καλύπτονται από τα συμπεράσματα του Συμβουλίου του Δεκεμβρίου του 2006. Η Επιτροπή καλεί επίσης την Τουρκία να αποφύγει κάθε είδους απειλή, πηγή προστριβών ή ενέργειες που θα μπορούσαν να πλήξουν τις σχέσεις καλής γειτονίας και την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών. Η δέσμευση της Τουρκίας και η συμβολή, με συγκεκριμένες ενέργειες, σε συνολική διευθέτηση του κυπριακού ζητήματος είναι αποφασιστικής σημασίας.

18. Όσον αφορά το **κυπριακό ζήτημα**, η Επιτροπή αναμένει από την ελληνοκυπριακή και την τουρκοκυπριακή κοινότητα να επαναλάβουν πλήρεις διαπραγματεύσεις για την εξεύρεση συνολικής λύσης υπό την αιγίδα του ΟΗΕ. Η Επιτροπή αναμένει από τις δύο πλευρές να θίξουν σύντομα τα ουσιαστικά ζητήματα, ούτως ώστε να υπάρξει το ταχύτερο επιτυχής έκβαση. Όλα τα μέρη ενθαρρύνονται να συμβάλουν στη δημιουργία θετικού κλίματος μεταξύ των κοινοτήτων, με μέτρα που ωφελούν τους Κυπρίους στην καθημερινή τους ζωή, και με σκοπό να προετοιμαστεί η κοινή γνώμη για τις αναγκαίες συμβιβαστικές λύσεις. Η Επιτροπή θεωρεί ότι τα οφέλη της επανένωσης υπερτερούν των τυχόν παραχωρήσεων που ενδέχεται να απαιτούνται για

τον σκοπό αυτό. Ειδικότερα, όλοι οι Κύπριοι θα επωφεληθούν πλήρως από την εκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων. Η Επιτροπή είναι έτοιμη να ενισχύσει περαιτέρω τη στήριξή της για τη διαδικασία, εάν το ζητήσουν τα δύο μέρη και συμφωνήσουν τα ΗΕ.

19. **Ισλανδία:** Η Ισλανδία είχε φθάσει σε προωθημένο στάδιο των διαπραγματεύσεων προσχώρησης, όταν η νέα κυβέρνηση αποφάσισε την αναστολή των διαπραγματεύσεων. Έκτοτε η διαδικασία προσχώρησης δεν έχει προχωρήσει. Η κυβέρνηση δήλωσε ότι θα προβεί σε αξιολόγηση των μέχρι σήμερα διαπραγματεύσεων, καθώς και των εξελίξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία θα υποβληθεί στο ισλανδικό κοινοβούλιο για συζήτηση κατά τους προσεχείς μήνες. Η Επιτροπή έχει αναστείλει τις προπαρασκευαστικές εργασίες για το ΜΠΒ II. Εν πάση περιπτώσει η Ισλανδία εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό εταίρο της ΕΕ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Συμπεράσματα για το Μαυροβούνιο, τη Σερβία, την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, την Αλβανία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, το Κοσσυφοπέδιο, την Τουρκία και την Ισλανδία

Μαυροβούνιο

Η έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της ΕΕ με το Μαυροβούνιο τον Ιούνιο του 2012 σηματοδότησε την αρχή μιας νέας και εντατικής φάσης για την πορεία προσχώρησης του Μαυροβουνίου στην ΕΕ. Οι βαθιές και διαρκείς πολιτικές μεταρρυθμίσεις που είναι αναγκαίες για την εφαρμογή της νέας προσέγγισης όσον αφορά το κεφάλαιο 23 - «Δικαιοσύνη και θεμελιώδη δικαιώματα» και το κεφάλαιο 24 - «Δικαιοσύνη, Ελευθερία και Ασφάλεια» θα απαιτήσουν ισχυρή πολιτική βούληση και ενισχυμένη διοικητική ικανότητα. Η διαδικασία προσχώρησης πρέπει να είναι χωρίς αποκλεισμούς, με ενεργό συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας.

Κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς, το Μαυροβούνιο έδωσε μεγαλύτερη έμφαση στην κατάρτιση ολοκληρωμένων σχεδίων δράσης που θα διέπουν τη διαδικασία μεταρρύθμισης της χώρας στον τομέα του κράτους δικαίου. Τον Ιούνιο, η κυβέρνηση ενέκρινε τα εν λόγω σχέδια δράσης, που αποτελούν τα κριτήρια ανοίγματος για τα κεφάλαια 23 και 24. Μετά την έγκριση των σχεδίων δράσης, η Επιτροπή συνέστησε, τον Αύγουστο, το άνοιγμα αυτών των κεφαλαίων και, τον Σεπτέμβριο, το Συμβούλιο κάλεσε το Μαυροβούνιο να υποβάλει τις διαπραγματευτικές θέσεις του. Οι εργασίες προχωρούν σύμφωνα με τη νέα προσέγγιση για τα κεφάλαια αυτά όπως ορίστηκε στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων με το Μαυροβούνιο.

Οι συνεδριάσεις αναλυτικής εξέτασης για όλα τα κεφάλαια των διαπραγματεύσεων είχαν ολοκληρωθεί στα τέλη του Ιουνίου 2013. Μέχρι σήμερα, οι διαπραγματεύσεις για δύο κεφάλαια (επιστήμη και έρευνα, εκπαίδευση και πολιτισμός) έχουν προσωρινά κλείσει. Κριτήρια ανοίγματος έχουν οριστεί για έξι κεφάλαια (ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων· δικαίωμα εγκατάστασης και ελευθερία παροχής υπηρεσιών· πολιτική ανταγωνισμού· γεωργία και ανάπτυξη της υπαίθρου· ασφάλεια τροφίμων, κτηνιατρική και φυτοϋγειονομική πολιτική· περιφερειακή πολιτική και συντονισμός των διαρθρωτικών μέσων).

Η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης αποτελεί προτεραιότητα, ώστε να διασφαλιστεί ότι το Μαυροβούνιο έχει την ικανότητα να εφαρμόσει το κεκτημένο, να αντιμετωπίσει την κομματικοποίηση και να αυξήσει τη διαφάνεια και τον επαγγελματισμό της δημόσιας διοίκησης. Γεγονότα που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια των τελευταίων μηνών, και ιδιαίτερα η εικαζόμενη χρήση δημόσιων πόρων για κομματικούς σκοπούς, υπογραμμίζουν τη σημασία της ενίσχυσης της εμπιστοσύνης των πολιτών στους δημόσιους θεσμούς. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί ότι οι έρευνες ολοκληρώνονται διεξοδικά και ταχέως και ότι λαμβάνονται τα μέτρα που ενδείκνυνται. Αναγκαία είναι επίσης η κατάλληλη παρακολούθηση των εργασιών της κοινοβουλευτικής ομάδας για την εκλογική διαδικασία. Το Μαυροβούνιο πρέπει επίσης να δώσει την κατάλληλη συνέχεια στις από μακρού διατυπωθείσες συστάσεις του ΟΑΣΕ/ODIHR για την εκλογική νομοθεσία και να χαράξει σαφή και ευρέως συναινετική οριοθέτηση μεταξύ δημόσιων και κομματικών συμφερόντων. Το Μαυροβούνιο εξακολουθεί να εκπληρώνει επαρκώς τα **πολιτικά κριτήρια** προσχώρησης στην ΕΕ. Οι βουλευτικές και προεδρικές εκλογές του Οκτωβρίου 2012 και του Απριλίου 2013, αντίστοιχα, δεν μετέβαλαν τη στρατηγική προτεραιότητα που είχε χαραχθεί από τη χώρα προς το στόχο της προσχώρησης στην ΕΕ. Παρόλο που η διεξαγωγή αυτών των εκλογών χαρακτηρίστηκε από τον ΟΑΣΕ/ODIHR ως επαγγελματική και αποτελεσματική, διαπιστώθηκαν εν τούτοις ορισμένες ελλείψεις. Η μη αναγνώριση των αποτελεσμάτων των προεδρικών εκλογών από την αντιπολίτευση οδήγησε στη δίμηνη αποχή της αξιωματικής αντιπολίτευσης από τις εργασίες του Κοινοβουλίου. Η αποχή έληξε όταν επιτεύχθηκε διακομματική συμφωνία για τον σχηματισμό δύο κοινοβουλευτικών οργάνων με αποστολή

τη διερεύνηση των καταγγελιών για κατάχρηση των δημόσιων πόρων για εκλογικούς σκοπούς και τη διατύπωση συστάσεων για τη βελτίωση της εκλογικής διαδικασίας. Η κοινοβουλευτική εξεταστική επιτροπή για την εικαζόμενη κατάχρηση δημόσιου χρήματος ολοκλήρωσε τις εργασίες της τον Ιούλιο. Στο Κοινοβούλιο δεν κατέστη δυνατό να επιτευχθεί συμφωνία επί συμπερασμάτων τα οποία θα μπορούσαν, μεταξύ άλλων, να θεμελιώσουν πολιτική ευθύνη· το Κοινοβούλιο περιορίστηκε σε μία τεχνική έκθεση. Δικαστική συνέχεια δεν έχει ακόμη δοθεί.

Μια ομάδα εργασίας για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης στην εκλογική διαδικασία έχει ήδη εγκρίνει ένα σχέδιο νόμου που προβλέπει ενιαίο εκλογικό κατάλογο και θα αντικαταστήσει τον νόμο περί του εκλογικού μητρώου, καθώς και σχέδια τροποποιήσεων του νόμου περί δελτίων ταυτότητας. Στον τομέα του κράτους δικαίου, το Κοινοβούλιο ενέκρινε τις πολυαναμενόμενες τροποποιήσεις του Συντάγματος για την ενίσχυση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, οι οποίες, σε μεγάλο βαθμό, συνάδουν προς τις συστάσεις της Επιτροπής της Βενετίας.

Το Μαυροβούνιο συμμετέχει ενεργά στην περιφερειακή και διεθνή αστυνομική και δικαστική συνεργασία. Ενώ εκδόθηκαν ορισμένες αποφάσεις που αφορούν το λαθρεμπόριο ναρκωτικών, λίγες μόνο περιπτώσεις αφορούσαν εγκλήματα όπως η εμπορία ανθρώπων και η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Ορισμένες πρωτοβάθμιες καταδικαστικές αποφάσεις σε υποθέσεις οργανωμένου εγκλήματος και διαφθοράς έχουν ανατραπεί. Η ατιμωρησία σε περιπτώσεις κακής μεταχείρισης κρατουμένων εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα.

Το Μαυροβούνιο έχει πρωτοστατήσει στην προώθηση της περιφερειακής συνεργασίας, ιδίως με την πρόταση για εξαμερή συνεργασία στα Δυτικά Βαλκάνια.

Όσον αφορά το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, το Μαυροβούνιο εξακολουθεί να διατηρεί τη διμερή συμφωνία περί ασυλίας του 2007 με τις Ηνωμένες Πολιτείες, η οποία χορηγεί εξαιρέσεις από τη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου. Το Μαυροβούνιο πρέπει να ευθυγραμμιστεί με τη θέση της ΕΕ.

Μελλοντικά, το Μαυροβούνιο πρέπει να διασφαλίσει πολιτική και δικαστική παρακολούθηση όσον αφορά την εικαζόμενη κατάχρηση δημόσιων πόρων για κομματικούς σκοπούς. Πρέπει επίσης να συνεχιστούν οι εργασίες της κοινοβουλευτικής ομάδας για την εκλογική διαδικασία, με τη θέσπιση νομοθετικών και άλλων μέτρων που θα διευρύνουν την πολιτική υποστήριξη και θα τονώσουν την εμπιστοσύνη του κοινού στην εκλογική διαδικασία και τους κρατικούς θεσμούς.

Η ενίσχυση της εμπιστοσύνης του κοινού προς το κράτος συνδέεται στενά με την περαιτέρω ενίσχυση του κράτους δικαίου. Η αποτελεσματική και έγκαιρη εφαρμογή των σχεδίων δράσης του Μαυροβουνίου σε αυτούς τους τομείς θα διαδραματίσει συνεπώς σημαντικό ρόλο. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στις μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση της ανεξαρτησίας, της λογοδοσίας και του επαγγελματισμού του δικαστικού σώματος, μέσω της ενίσχυσης των διασφαλίσεων λογοδοσίας, καθώς και των αξιοκρατικών προσλήψεων. Η εφαρμογή των τροπολογιών του Συντάγματος θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στο θέμα αυτό. Παράλληλα, το Μαυροβούνιο πρέπει να βελτιώσει τις επιδόσεις του σχετικά με τη συστηματική διερεύνηση και τη δίωξη των περιπτώσεων διαφθοράς και οργανωμένου εγκλήματος, περιλαμβανομένων των υποθέσεων υψηλού επιπέδου, καθώς και σχετικά με την επιβολή κυρώσεων ανάλογων με τη σοβαρότητα των διαπραχθέντων εγκλημάτων.

Η ελευθερία έκφρασης πρέπει να ενδυναμωθεί, ιδίως μέσω της ενδεδειγμένης διερεύνησης όλων των περιπτώσεων βίας και απειλών κατά δημοσιογράφων και της προσαγωγής των δραστών στη δικαιοσύνη. Αυξημένη προσοχή απαιτείται για την αντιμετώπιση των προβλημάτων προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από τις δικαστικές αρχές και τις

αρχές επιβολής του νόμου, ιδίως όσον αφορά τις ευάλωτες ομάδες. Οι Ρομά αντιμετωπίζουν διακρίσεις, ιδίως από άποψη κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων, και εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται σε πολιτικό επίπεδο. Οι λεσβίες, οι ομοφυλόφιλοι, οι αμφιφυλόφιλοι και οι διεμφυλικοί (ΛΟΑΔ) ακτιβιστές εξακολουθούν να υφίστανται διακρίσεις· οι επιθέσεις εναντίον τους σπάνια καταγγέλλονται ενώ οι κυρώσεις εξακολουθούν να χρήζουν βελτίωσης.

Η έγκριση του σχεδίου αναδιοργάνωσης του δημόσιου τομέα και η έναρξη ισχύος του νέου νόμου για τους δημοσίους υπαλλήλους και κρατικούς υπαλλήλους αποτελούν θετικά βήματα. Οι δίκαιες και ανταγωνιστικές διαδικασίες πρόσληψης δημοσίων υπαλλήλων αποτελούν προαπαιτούμενο για μια επαγγελματική δημόσια διοίκηση. Οι μη χρονολογημένες επιστολές παραίτησης είναι θέμα που προκαλεί ανησυχία και θα πρέπει να επιστρέφονται στο προσωπικό που τις υπέγραψε.

Όσον αφορά τα **οικονομικά κριτήρια**, το Μαυροβούνιο σημείωσε κάποια περαιτέρω πρόοδο ως προς τη δημιουργία λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς. Η χώρα αναμένεται ότι μεσοπρόθεσμα θα είναι σε θέση να αντιμετωπίζει τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης, υπό την προϋπόθεση ότι θα συνεχίσει να μειώνει τις τρέχουσες αδυναμίες με την εφαρμογή κατάλληλων μακροοικονομικών πολιτικών και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

Μετά την είσοδό της σε ύφεση το 2012, η χώρα βγήκε από την ύφεση το 2013. Η ανθεκτικότητα του τουρισμού και των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) σε συνδυασμό με την αύξηση των εξαγωγών ηλεκτρικής ενέργειας υποβοήθησαν την ανάκαμψη, αντισταθμίζοντας τη χαμηλή εγχώρια ζήτηση. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μειώνεται, αλλά εξακολουθεί να παραμένει σε πολύ υψηλά επίπεδα. Τον Ιούλιο, η εταιρεία παραγωγής αλουμινίου ΚΑΡ τέθηκε σε διαδικασία πτώχευσης, κάτι που συνιστά κίνδυνο για τα δημόσια οικονομικά, δεδομένου του σημαντικού μεγέθους των ενδεχόμενων υποχρεώσεων. Η ανεργία παρέμεινε σε πολύ υψηλά επίπεδα. Μετά από τέσσερα χρόνια μείωσης σημειώθηκε αύξηση της πίστωσης, αλλά τα υψηλά επίπεδα των μη εξυπηρετούμενων δανείων εξακολουθούν να επηρεάζουν αρνητικά την κεφαλαιοποίηση των τραπεζών και, ως εκ τούτου, την προσφορά πίστωσης.

Προκειμένου να είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τις υφιστάμενες οικονομικές προκλήσεις και να μειώσει τις εξωτερικές ανισορροπίες, το Μαυροβούνιο πρέπει να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα, μέσω της βελτίωσης της παραγωγικότητας και της περαιτέρω προσέγκυσης ΑΞΕ σε άλλους τομείς πλην του τουρισμού και των ακινήτων. Η δημιουργία υγιούς επιχειρηματικού περιβάλλοντος εξακολουθεί να παρεμποδίζεται από τις αδυναμίες του κράτους δικαίου και τη διαφθορά. Το υψηλό ποσοστό ανεργίας απαιτεί τη γεφύρωση του χάσματος μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης επαγγελματικών δεξιοτήτων, καθώς και τη δυνατότητα πιο ανεξάρτητης διαμόρφωσης των μισθών σε επίπεδο εταιρειών. Επίσης απαιτεί την ενίσχυση των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης ώστε να εφαρμοστούν οι πολιτικές ενεργοποίησης και να δημιουργηθεί μια αποτελεσματική αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς. Οι αρχές θα πρέπει να εξετάσουν με αντικειμενικότητα τη βιωσιμότητα της εταιρείας αλουμινίου με βάση τις συνθήκες της αγοράς και να βρουν την καλύτερη δυνατή λύση χωρίς να επιδεινωθεί η πίεση στα δημόσια οικονομικά. Η πορεία της δημοσιονομικής εξυγίανσης θα πρέπει να συνεχιστεί, καθώς και οι προσπάθειες για την είσπραξη φορολογικών οφειλών. Το υψηλό επίπεδο των μη εξυπηρετούμενων δανείων παραμένει πηγή ανησυχίας και απαιτεί ενισχυμένη εποπτεία του τραπεζικού τομέα με επιβολή επαρκών προβλέψεων. Ο άτυπος τομέας εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα.

Όσον αφορά την **ικανότητα ανάληψης των υποχρεώσεων που απορρέουν από την προσχώρηση στην ΕΕ**, το Μαυροβούνιο βρίσκεται σε διάφορους βαθμούς εναρμόνισης. Η ενίσχυση των διοικητικών ικανοτήτων αποτελεί οριζόντιο ζήτημα σε πολλούς τομείς. Σε κεφάλαια όπως οι δημόσιες συμβάσεις, το εταιρικό δίκαιο, η νομοθεσία περί διανοητικής

ιδιοκτησίας, η κοινωνία της πληροφορίας και τα μέσα επικοινωνίας, η φορολογία, και η επιχειρηματική και βιομηχανική πολιτική, το Μαυροβούνιο έχει προχωρήσει αρκετά επιτρέποντας στην Επιτροπή να συστήσει το άνοιγμα των διαπραγματεύσεων προσχώρησης.

Σε άλλους τομείς, όπως η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, το δικαίωμα εγκατάστασης και η ελευθερία παροχής υπηρεσιών, η γεωργία και η ανάπτυξη της υπαίθρου, η ασφάλεια τροφίμων, η κτηνιατρική και φυτοϋγειονομική πολιτική και, τέλος, η περιφερειακή πολιτική και ο συντονισμός των διαρθρωτικών μέσων, τα κριτήρια ανοίγματος — που συχνά συμπεριλαμβάνουν στρατηγικές για την εναρμόνιση με το κεκτημένο — έχουν τεθεί. Αυτά τα κριτήρια θα πρέπει τώρα να διέπουν τις εργασίες του Μαυροβουνίου κατά τους προσεχείς μήνες. Για το κεφάλαιο της πολιτικής ανταγωνισμού, η επεξεργασία σχεδίου αναδιάρθρωσης για την εταιρεία παραγωγής αλουμινίου ΚΑΡ είναι ιδιαίτερα επείγουσα, προκειμένου το Μαυροβούνιο να εναρμονιστεί με τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης. Στον τομέα του περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής, απαιτούνται σημαντικές προσπάθειες, περιλαμβανομένου πιο στρατηγικού σχεδιασμού, για την εξασφάλιση της εναρμόνισης και εφαρμογής του κεκτημένου.

Σερβία

Το 2013 υπήρξε ιστορικό έτος για την πορεία προσχώρησης της Σερβίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Σερβία επιδίωξε ενεργά και εποικοδομητικά την αισθητή και σταθερή βελτίωση των σχέσεων με το Κοσσυφοπέδιο. Τον Απρίλιο, η συμμετοχή της Σερβίας στον διάλογο υπό την αιγίδα της ΕΕ κατέληξε στην ιστορική *«Πρώτη συμφωνία αρχών που διέπουν την εξομάλυνση των σχέσεων»* (η Πρώτη Συμφωνία), η οποία συνοδεύτηκε τον Μάιο από ένα πρόγραμμα εφαρμογής. Τα δύο μέρη συμφώνησαν μεταξύ άλλων ότι καμία πλευρά δεν θα παρεμποδίσει ή θα ενθαρρύνει άλλους να παρεμποδίσουν την πρόοδο της άλλης πλευράς στην πορεία της προς την ΕΕ. Τούτο αντιπροσωπεύει μια θεμελιώδη αλλαγή στις σχέσεις μεταξύ των δύο πλευρών. Η εφαρμογή της Πρώτης Συμφωνίας συνεχίστηκε και έχει ήδη οδηγήσει σε σειρά μη αναστρέψιμων αλλαγών στην πράξη. Τα μέρη κατέληξαν σε συμφωνίες στους τομείς της ενέργειας και των τηλεπικοινωνιών. Σημειώθηκε επίσης πρόοδος στην εφαρμογή των συμφωνιών που συνήφθησαν στο πλαίσιο του τεχνικού διαλόγου· η δε συνεργασία της Σερβίας με την EULEX εξακολούθησε να βελτιώνεται σε ορισμένους τομείς.

Η Σερβία έχει δώσει νέα ώθηση στη δυναμική των μεταρρυθμίσεων και έχει εντείνει τις επαφές υψηλού επιπέδου με γειτονικές χώρες σε μια προσπάθεια να διασφαλίσει μία θετική συμβολή στην περιφερειακή συνεργασία. Η Σερβία έχει λάβει ορισμένα μέτρα για την εξυγίανση της δημοσιονομικής κατάστασης και τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Συνέχισε την εναρμόνιση της νομοθεσίας της με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας της ΕΕ σε πολλούς τομείς, οι οποίοι τώρα αποτελούν αντικείμενο παρακολούθησης στο πλαίσιο του Εθνικού Προγράμματος για την Υιοθέτηση του Κεκτημένου για την περίοδο 2013-2016. Η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης μεταξύ της ΕΕ και της Σερβίας άρχισε να ισχύει την 1η Σεπτεμβρίου.

Ως αποτέλεσμα της σημαντικής προόδου που σημειώθηκε, έχει ανοίξει μια νέα φάση στις σχέσεις μεταξύ της Σερβίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε την έναρξη διαπραγματεύσεων προσχώρησης στις 28 Ιουνίου, μετά τη σύσταση της Επιτροπής της 22ας Απριλίου. Η Επιτροπή υπέβαλε την πρότασή της για πλαίσιο διαπραγματεύσεων στο Συμβούλιο στις 22 Ιουλίου. Επίσης, η Επιτροπή ξεκίνησε αναλυτική εξέταση του κεκτημένου της ΕΕ («screening») τον Σεπτέμβριο. Το διαπραγματευτικό πλαίσιο αναμένεται να εγκριθεί από το Συμβούλιο προσεχώς και να επιβεβαιωθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με στόχο να διεξαχθεί η πρώτη διακυβερνητική συνδιάσκεψη για την ένταξη της Σερβίας το αργότερο τον Ιανουάριο του 2014.

Σύμφωνα με αυτή τη νέα και απαιτητική φάση των σχέσεων ΕΕ-Σερβίας, η Σερβία θα πρέπει να εντείνει τις προσπάθειες για την επίτευξη πλήρους συμμόρφωσης με όλα τα κριτήρια προσχώρησης. Θα είναι επίσης ζωτικής σημασίας, καθ' όλη την ενταξιακή πορεία, να υπάρχει σταθερή επικοινωνία όσον αφορά τα οφέλη και τις ευκαιρίες που συνεπάγεται η διαδικασία προσχώρησης σε όλους τους πολίτες της Σερβίας.

Μεταξύ των κυριοτέρων προκλήσεων που αντιμετωπίζει, η Σερβία θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στους βασικούς τομείς του κράτους δικαίου, ιδίως τη μεταρρύθμιση του συστήματος απονομής δικαιοσύνης, την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, την ανεξαρτησία των βασικών θεσμών, την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης, την καταπολέμηση των διακρίσεων και την προστασία των μειονοτήτων.

Η Σερβία πρέπει να παραμείνει απόλυτα προσηλωμένη στη συνέχιση της εξομάλυνσης των σχέσεων με το Κοσσυφοπέδιο και την εφαρμογή όλων των συμφωνιών που έχουν επιτευχθεί κατά τον διάλογο, μεταξύ άλλων σε συνεργασία με την EULEX, ανάλογα με τις ανάγκες. Η Σερβία πρέπει να ολοκληρώσει την εφαρμογή της Πρώτης Συμφωνίας ιδίως όσον αφορά την αστυνομία, τη δικαιοσύνη και τις δημοτικές εκλογές στο Κοσσυφοπέδιο. Είναι σημαντικό να εξακολουθήσει η Σερβία να ενθαρρύνει την ευρεία συμμετοχή των Σέρβων του Κοσσυφοπεδίου στις επικείμενες δημοτικές εκλογές στο Κοσσυφοπέδιο. Πρέπει, ιδίως, να διασφαλιστεί η πλήρης εφαρμογή της αρχής της περιφερειακής συνεργασίας χωρίς αποκλεισμούς, μεταξύ άλλων μέσω αποφυγής προβλημάτων όπως αυτό που ανέκυψε με τη σύνοδο κορυφής της Διαδικασίας Συνεργασίας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη (SEECP). Αναμένεται από τη Σερβία να συνεχίσει να συμβάλλει ενεργά στην περιφερειακή συνεργασία και τη συμφιλίωση.

Η Σερβία πληροί σε ικανοποιητικό βαθμό τα **πολιτικά κριτήρια**. Η κυβέρνηση έχει συνεχίσει να προωθεί με εντατικούς ρυθμούς το πρόγραμμα ένταξης στην ΕΕ, επιδεικνύοντας συναίνεση σε βασικές αποφάσεις πολιτικής και ενισχύοντας τη διαδικασία διαβούλευσης. Το Κοινοβούλιο έχει βελτιώσει τη διαφάνεια των εργασιών του, τη διαδικασία διαβούλευσης σχετικά με τη νομοθεσία, καθώς και την εποπτεία της εκτελεστικής εξουσίας. Ωστόσο, το Κοινοβούλιο συχνά εφαρμόζει επείγουσες διαδικασίες, οι οποίες περιορίζουν δυσανάλογα τον χρόνο εξέτασης και τη συζήτηση των νομοσχεδίων.

Η Σερβία έχει δώσει ιδιαίτερη προσοχή στη βελτίωση του κράτους δικαίου, το οποίο θα αποτελέσει βασικό ζήτημα, σύμφωνα με τη νέα προσέγγιση στα κεφάλαια 23 (Δικαιοσύνη και θεμελιώδη δικαιώματα) και 24 (Δικαιοσύνη, Ελευθερία και Ασφάλεια). Η Σερβία ενέκρινε διεξοδικές νέες στρατηγικές στους βασικούς τομείς του συστήματος απονομής δικαιοσύνης, της καταπολέμησης της διαφθοράς και της καταπολέμησης των διακρίσεων, ύστερα από εκτενή διαδικασία διαβουλεύσεων. Υπήρξε μια σαφής προδραστική προσέγγιση όσον αφορά τις ανακρίσεις για την καταπολέμηση της διαφθοράς, μεταξύ άλλων σε υποθέσεις διαφθοράς υψηλού επιπέδου. Η περιφερειακή και διεθνής συνεργασία έχει επίσης οδηγήσει σε ορισμένα αποτελέσματα όσον αφορά την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Σε ορισμένες περιπτώσεις έχουν δρομολογηθεί ανακρίσεις αλλά οι τελεσίδικες καταδικαστικές αποφάσεις παραμένουν σπάνιες στους εν λόγω τομείς. Η Σερβία εξακολούθησε επίσης να συνεργάζεται πλήρως με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την Πρώην Γιουγκοσλαβία.

Όσον αφορά την ελευθερία έκφρασης, η δυσφήμιση έχει αποποινικοποιηθεί. Σύμφωνα με τις προηγούμενες δεσμεύσεις για την ένταξη των Ρομά, έχουν ήδη εφαρμοστεί μέτρα και έχει εγκριθεί ένα νέο σχέδιο δράσης. Το νομικό πλαίσιο για την προστασία των μειονοτήτων εξακολουθεί γενικά να τηρείται, αλλά η συνεπής εφαρμογή του σε ολόκληρη τη Σερβία παραμένει ζητούμενο σε τομείς όπως η εκπαίδευση, η χρήση των γλωσσών, και η πρόσβαση στα μέσα ενημέρωσης και σε θρησκευτικές τελετές σε μειονοτικές γλώσσες. Ενώ ορισμένες

επιπλέον προσπάθειες καταβλήθηκαν από τις αρχές και τα ανεξάρτητα όργανα για την προστασία άλλων ευάλωτων ομάδων, ιδίως των λεσβιών, των ομοφυλοφίλων, των αμφιφυλοφίλων, των τρανσεξουαλικών και των διαφυλικών (ΛΟΑΔ), δεν υφίσταται επαρκής πολιτική στήριξη. Συγκεκριμένα ήταν λυπηρό το γεγονός ότι η πορεία Pride Parade απαγορεύτηκε για τρίτο κατά σειρά έτος για λόγους ασφαλείας· χάθηκε έτσι η ευκαιρία να επιδειχθεί σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Ατενίζοντας το μέλλον, η Σερβία θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στην ενίσχυση της ανεξαρτησίας των κυριότερων θεσμικών οργάνων και ιδίως της δικαστικής εξουσίας. Το συνταγματικό και νομοθετικό πλαίσιο εξακολουθεί να αφήνει περιθώρια για αδικαιολόγητη πολιτική παρέμβαση, ιδίως όσον αφορά τον ρόλο του Κοινοβουλίου σε διορισμούς και απολύσεις στον δικαστικό κλάδο. Για περαιτέρω μεταρρυθμίσεις θα χρειαστεί πλήρης λειτουργική ανάλυση του δικαστικού κλάδου σε ό,τι αφορά το κόστος, την αποδοτικότητα και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Το ιστορικό επιδόσεων της Σερβίας όσον αφορά την αποτελεσματική διερεύνηση, τη δίωξη και καταδίκη δραστών διαφθοράς και οργανωμένου εγκλήματος, εξακολουθεί να χρειάζεται σοβαρή ενίσχυση. Η υλοποίηση των πρόσφατων τροποποιήσεων της νομοθεσίας σχετικά με την «κατάχρηση εξουσίας» θα πρέπει να παρακολουθείται προσεκτικά, προκειμένου να γίνει συνολική επανεξέταση των οικονομικών εγκλημάτων. Πρέπει να θεσπιστεί αποτελεσματική νομοθεσία για την προστασία των πληροφοριοδοτών. Η αποτελεσματική υλοποίηση των στρατηγικών και των σχεδίων δράσης στους τομείς απονομής δικαιοσύνης και καταπολέμησης της διαφθοράς θα δείξει την ετοιμότητα και τη βούληση της Σερβίας για πρόοδο στους εν λόγω τομείς. Τα εν λόγω έγγραφα στρατηγικής μπορεί να χρειαστούν προσαρμογές μετά την αναλυτική εξέταση.

Η κυβέρνηση πρέπει επίσης να βελτιώσει την καθοδήγησή της στον τομέα της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης και να προωθήσει περαιτέρω ένα διαφανές και αξιοκρατικό σύστημα δημόσιας διοίκησης. Το νομικό πλαίσιο για τις δημόσιες υπηρεσίες σε τοπικό επίπεδο εξακολουθεί να χρειάζεται κατάλληλη εφαρμογή και ανάπτυξη.

Περαιτέρω προσοχή πρέπει να δοθεί στην ελευθερία των μέσων ενημέρωσης. Η Σερβία πρέπει τώρα να σημειώσει πρόοδο όσον αφορά την εφαρμογή της στρατηγικής για τα μέσα ενημέρωσης, αρχίζοντας με την έγκριση της αναμενόμενης νομοθεσίας για την ενημέρωση του κοινού και τα μέσα ενημέρωσης, για τους δημόσιους ραδιοτηλεοπτικούς φορείς και για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες. Η άμεση κρατική χρηματοδότηση και ο έλεγχος των μέσων ενημέρωσης, καθώς και η βιωσιμότητα των δημόσιων ραδιοτηλεοπτικών φορέων παραμένουν σημαντικά ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν. Το σχέδιο δράσης για την στρατηγική καταπολέμησης των διακρίσεων πρέπει να εγκριθεί και να τεθεί σε εφαρμογή. Οι αρχές πρέπει να ενισχύσουν την προστασία των μέσων ενημέρωσης, των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και άλλων ευάλωτων ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ΛΟΑΔ, από απειλές και επιθέσεις εξτρεμιστικών ομάδων. Η πρόσφατη πρόοδος όσον αφορά τη βελτίωση της κατάστασης των μειονοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των Ρομά, πρέπει να συνεχιστεί στο μέλλον, μεταξύ άλλων μέσω επιπλέον χρηματοδότησης. Το ζήτημα της στέγασης και της πρόσβασης σε έγγραφα των Ρομά χρειάζεται συνεχή προσοχή. Πρέπει να δοθεί περισσότερη προσοχή στις περιφέρειες που αντιμετωπίζουν σοβαρές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, ιδίως στο νότιο και στο ανατολικό τμήμα της Σερβίας. Οι εκλογές για τα εθνικά συμβούλια μειονοτήτων το 2014 θα είναι μία καλή ευκαιρία για τη Σερβία να επιβεβαιώσει τη δέσμευσή της για την προστασία των μειονοτήτων. Η εκλογική διαδικασία θα πρέπει να διεξαχθεί προσεκτικά, με βάση προηγούμενες συστάσεις από ανεξάρτητους οργανισμούς.

Θα είναι σημαντικό να συνεχίσει η Σερβία να συμβάλλει ενεργά στην περιφερειακή συνεργασία και να αναπτύσσει περαιτέρω τους δεσμούς της με τις γειτονικές χώρες, μεταξύ άλλων αντιμετωπίζοντας εκκρεμή διμερή ζητήματα.

Όσον αφορά τα **οικονομικά κριτήρια**, η Σερβία έχει σημειώσει κάποια βήματα προόδου προς τη δημιουργία λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς. Η Σερβία πρέπει να καταβάλει σημαντικές προσπάθειες για να αναδιαρθρώσει την οικονομία της, προκειμένου να αντιμετωπίσει μεσοπρόθεσμα τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο πλαίσιο της Ένωσης.

Το 2012, η Σερβία πέρασε και πάλι ύφεση και η οικονομία συρρικνώθηκε κατά 1,7 %. Η μεγάλη αύξηση των εξαγωγών άμβλυσε τις επιπτώσεις της συρρίκνωσης της εγχώριας ζήτησης και οδήγησε σε ήπια και ανομοιογενή ανάκαμψη κατά το πρώτο εξάμηνο του 2013. Μια σειρά προσπαθειών δημοσιονομικής εξυγίανσης εστιάζονταν ως επί το πλείστον στο σκέλος των εσόδων. Η διαδικασία αναδιάρθρωσης κρατικής ιδιοκτησίας επιχειρήσεων αναθερμάνθηκε. Έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς και τη βελτίωση των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας.

Η βάση της ανάπτυξης παραμένει περιορισμένη και τα πρώτα σημάδια οικονομικής ανάκαμψης το 2013 δεν επεκτείνονται στην αγορά εργασίας. Η ανεργία και το έλλειμμα του προϋπολογισμού εξακολουθούν να είναι πολύ υψηλά. Οι δυσκαμψίες στην αγορά εργασίας συνεχίστηκαν και η δημιουργία βιώσιμης απασχόλησης συνιστά μείζονα πρόκληση. Εξακολουθεί να μην έχει εγκριθεί ένα αξιόπιστο μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής. Η κρατική παρουσία στην οικονομία είναι σημαντική και οι κρατικής ιδιοκτησίας εταιρείες εξακολούθησαν να συσσωρεύουν μεγάλες ζημιές. Η Σερβία πρέπει να συνεχίσει τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και να καταβάλει σοβαρές προσπάθειες για την ανάπτυξη ενός ανταγωνιστικού ιδιωτικού τομέα. Η λειτουργία των μηχανισμών της αγοράς παρεμποδίζεται από την έλλειψη ασφάλειας δικαίου και τη διαφθορά. Ο άτυπος τομέας εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα.

Όσον αφορά την **ικανότητα ανάληψης των υποχρεώσεων που απορρέουν από την προσχώρηση στην ΕΕ**, η Σερβία συνέχισε την εναρμόνιση της νομοθεσίας της προς τις απαιτήσεις της νομοθεσίας της ΕΕ σε πολλούς τομείς· οι σχετικές προσπάθειές της υποστηρίχθηκαν από την έγκριση του Εθνικού Προγράμματος για την Υιοθέτηση του Κεκτημένου. Ικανοποιητική πρόοδος σημειώθηκε στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων με την έγκριση ενός νέου νόμου για τις δημόσιες συμβάσεις ο οποίος προβλέπει περαιτέρω εναρμόνιση με το κεκτημένο της ΕΕ και περιλαμβάνει βελτιωμένες διατάξεις για την πρόληψη της διαφθοράς. Το ζήτημα της ανεξαρτησίας της κεντρικής τράπεζας αντιμετωπίστηκε εν μέρει με τροποποιήσεις της νομοθεσίας. Δύο νέοι νόμοι εγκρίθηκαν στον τομέα της λογιστικής και του ελέγχου των επιχειρήσεων, με στόχο την περαιτέρω εναρμόνιση στον τομέα του δικαίου των εταιρειών. Το θεσμικό πλαίσιο για την πολιτική στον τομέα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και την πρόσβασή τους στη χρηματοδότηση βελτιώθηκε. Τα μέτρα που ελήφθησαν για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ιδίως όσον αφορά την αξιολόγηση του αντικτύπου στις επιχειρήσεις σε περίπτωση νέας νομοθεσίας αποτελούν ευπρόσδεκτη εξέλιξη. Η απογραφή του πληθυσμού και η γεωργική απογραφή ολοκληρώθηκαν με επιτυχία. Ωστόσο, οι τροποποιήσεις στη νομοθεσία για τα δικαιώματα δημιουργού όσον αφορά την είσπραξη τελών και τις απαλλαγές συνιστούν οπισθοδρόμηση στο πλαίσιο της πορείας εναρμόνισης με το κεκτημένο της ΕΕ.

Ατενίζοντας το μέλλον, η Σερβία θα πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της για εναρμόνιση με το κεκτημένο της ΕΕ, δίδοντας ιδιαίτερη προσοχή στην αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας που θεσπίστηκε. Ειδικότερα, η Σερβία θα πρέπει να εντείνει τις προσπάθειες εναρμόνισης στους τομείς των υδάτων, της διαχείρισης αποβλήτων, της ποιότητας του αέρα και της προστασίας της φύσης, καθώς και προς την κατεύθυνση του ανοίγματος της αγοράς και των διαχωριζόμενων και κοστοστρεφών τιμολογίων στον τομέα της ενέργειας. Απαιτούνται επίσης περαιτέρω προσπάθειες στους τομείς του ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων· εν προκειμένω η ανεξαρτησία της επιτροπής για τον έλεγχο των κρατικών

ενισχύσεων πρέπει να διασφαλιστεί περαιτέρω, η δε απαλλαγή των επιχειρήσεων υπό ιδιωτικοποίηση από τους κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων πρέπει να καταργηθεί. Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας, οι εργασιακές σχέσεις και ο κοινωνικός διάλογος πρέπει να ενισχυθούν σημαντικά, κυρίως στο τριμερές επίπεδο του κοινωνικού διαλόγου. Ο νόμος περί ΓΤΟ πρέπει να εναρμονιστεί προς τη νομοθεσία της ΕΕ ώστε να είναι δυνατή η προσχώρηση στον ΠΟΕ. Χρειάζεται να καταβληθούν σημαντικές περαιτέρω προσπάθειες για την ανάπτυξη της δημοσιονομικής διαχείρισης και του δημοσιονομικού ελέγχου με βάση την αρχή της υποχρέωσης λογοδοσίας των διευθυντικών στελεχών, καθώς και για την ανάπτυξη πλήρους ικανότητας εξωτερικού ελέγχου.

Η ενδιάμεση συμφωνία της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης συνέχισε να εφαρμόζεται κανονικά.

Η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας

Η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας ήταν η πρώτη χώρα που υπέγραψε Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ) με την ΕΕ, το 2001. Είναι υποψήφια χώρα επί οκτώ έτη, δεδομένης της θετικής γνώμης της Επιτροπής τον Νοέμβριο του 2005 και της απόφασης του Συμβουλίου τον Δεκέμβριο του 2005. Από το 2009 η Επιτροπή εκτίμησε ότι η χώρα πληροί επαρκώς τα πολιτικά κριτήρια και συνέστησε την έναρξη διαπραγματεύσεων. Η Επιτροπή συνέστησε επίσης, από το 2009, την έναρξη του δεύτερου σταδίου σύνδεσης στο πλαίσιο της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης. Σε καμία από τις δύο αυτές περιπτώσεις δεν έχει ληφθεί απόφαση από το Συμβούλιο. Είκοσι έτη μετά την προσχώρηση της χώρας στον ΟΗΕ θα πρέπει να βρεθεί λύση στο ζήτημα της ονομασίας χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση.

Ελλείπει διαδικασία διαπραγματεύσεων, τα κύρια φόρουμ συζήτησης και παρακολούθησης των μεταρρυθμίσεων είναι τα όργανα που έχουν συσταθεί στο πλαίσιο της ΣΣΣ, καθώς και ο Ενταξιακός Διάλογος Υψηλού Επιπέδου (ΕΔΥΕ), ο οποίος θεσπίστηκε το 2012. Ο ΕΔΥΕ έχει συμβάλει στην πρόοδο στους περισσότερους τομείς προτεραιότητας. Η πρόοδος που σημειώνεται στο πλαίσιο του ΕΔΥΕ θα αποδειχθεί ιδιαίτερα χρήσιμη όταν αρχίσουν οι διαπραγματεύσεις. Ωστόσο δεν αποτελεί και δεν είναι δυνατό να αποτελέσει υποκατάστατο για τη μετάβαση στο στάδιο έναρξης των διαπραγματεύσεων προσχώρησης.

Η πολιτική κρίση μετά τα γεγονότα στο Κοινοβούλιο στα τέλη του περασμένου έτους ανέδειξε τις βαθιές διαφορές μεταξύ των πολιτικών κομμάτων, που επηρεάζουν την λειτουργία του Κοινοβουλίου, αλλά και την ανάγκη εποικοδομητικής πολιτικής υπέρ του εθνικού συμφέροντος. Κατά την έγκριση του προϋπολογισμού του 2013, η βίαιη απομάκρυνση των βουλευτών της αντιπολίτευσης και δημοσιογράφων από την αίθουσα του Κοινοβουλίου είχε ως αποτέλεσμα την αποχή της αξιωματικής αντιπολίτευσης από τις εργασίες του Κοινοβουλίου και την απειλή της για αποχή από τις εκλογές τοπικής αυτοδιοίκησης. Το παρατεταμένο αδιέξοδο επιλύθηκε μέσω της εφαρμογής της πολιτικής συμφωνίας της 1ης Μαρτίου. Η συμφωνία προέβλεπε την επιστροφή των βουλευτών της αντιπολίτευσης στο Κοινοβούλιο, τη συμμετοχή στις δημοτικές εκλογές, συστάσεις για το μέλλον από μια εξεταστική επιτροπή, την υπογραφή διακομματικού μνημονίου συνεννόησης σχετικά με τους στρατηγικούς ευρω-ατλαντικούς στόχους της χώρας, καθώς και περαιτέρω εργασίες στον τομέα των εκλογικών μεταρρυθμίσεων. Η επανεκκίνηση του διαλόγου μεταξύ κυβέρνησης και δημοσιογράφων παραμένει σε εκκρεμότητα. Η συναίνεση επί της έκθεσης της εξεταστικής επιτροπής έδειξε ότι, αν υπάρχει πολιτική βούληση, μπορούν να βρεθούν εποικοδομητικές λύσεις μέσω διαλόγου και συναίνεσης. Οι συστάσεις της εξεταστικής επιτροπής πρέπει να εφαρμοστούν πλήρως.

Εν γένει, η χώρα εξακολουθεί να πληροί τα **πολιτικά κριτήρια** σε ικανοποιητικό βαθμό. Ο ΟΑΣΕ/ODIHR αξιολόγησε τη διαχείριση της διεξαγωγής των δημοτικών εκλογών του Μαρτίου / Απριλίου 2013 ως επαγγελματική και αποτελεσματική, ενώ παράλληλα επεσήμανε

την άμβλυνση της διάκρισης μεταξύ κράτους και κόμματος και συνέστησε περαιτέρω τροποποίηση της εκλογικής νομοθεσίας. Η χώρα ολοκλήρωσε το μεγαλύτερο μέρος των δικαστικών μεταρρυθμίσεων μεταξύ 2004 και 2010. Επιπλέον πρόοδος επιτεύχθηκε όσον αφορά την αποτελεσματικότητα του συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Πρόοδος σημειώθηκε επίσης όσον αφορά τη δημιουργία ολοκληρωμένων στοιχείων για τις επιδόσεις στον τομέα καταπολέμησης της διαφθοράς, η οποία θα πρέπει να συνεχιστεί και στο μέλλον. Σχετικά με την ελευθερία έκφρασης, η πρόοδος στον διάλογο με τα μέσα ενημέρωσης διεκόπη μετά την απομάκρυνση δημοσιογράφων από το Κοινοβούλιο, η δε φήμη της χώρας όσον αφορά την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης επιδεινώθηκε, παρά τις εξελίξεις ως προς το νομοθετικό πλαίσιο. Το κλείσιμο ορισμένων μέσων ενημέρωσης κατά τα τελευταία έτη μείωσε επίσης την ποικιλία απόψεων που έχουν στη διάθεσή τους οι πολίτες.

Δεδομένου ότι η χώρα έχει ήδη φθάσει σε υψηλό επίπεδο εναρμόνισης, σε σχέση με το στάδιο της διαδικασίας προσχώρησης στο οποίο βρίσκεται, η προτεραιότητα για το επόμενο έτος θα πρέπει να είναι η αποτελεσματική εφαρμογή και επιβολή του υφιστάμενου νομοθετικού και πολιτικού πλαισίου κατ' αναλογία προς τις χώρες που είναι ήδη σε διαπραγματεύσεις προσχώρησης.

Στον τομέα του κράτους δικαίου, πρέπει να ενισχυθούν περαιτέρω η ανεξαρτησία και οι αρμοδιότητες των δικαστηρίων και να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην ποιότητα της δικαιοσύνης που παρέχεται στους πολίτες. Η διαφθορά παραμένει κυρίαρχη σε πολλές περιοχές και συνεχίζει να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα. Η χώρα πρέπει να αποδείξει τα απτά αποτελέσματα των υφιστάμενων μέτρων για την πάταξη της διαφθοράς και να εφαρμόσει αποτελεσματικά μέτρα για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Σχετικά με την ελευθερία έκφρασης, ο υψηλός βαθμός πόλωσης των μέσων ενημέρωσης, συχνά με πολιτικά κριτήρια, εμποδίζει την ανάπτυξη αντικειμενικής ενημέρωσης, ασκεί οικονομική πίεση στους δημοσιογράφους και στους ιδιοκτήτες μέσων ενημέρωσης (μεταξύ άλλων μέσω αδιαφανούς χρήσης της κρατικής διαφήμισης) και ευνοεί τα χαμηλά επαγγελματικά πρότυπα. Ο διάλογος μεταξύ κυβέρνησης και εκπροσώπων των μέσων ενημέρωσης πρέπει να αποκατασταθεί και να οδηγήσει σε συγκεκριμένα αποτελέσματα όσον αφορά την αλλαγή κουλτούρας των μέσων ενημέρωσης και τη δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης. Οι υπόλοιπες συστάσεις του ODIHR πρέπει να εφαρμοστούν πλήρως. Η στρατηγική για τους Ρομά πρέπει να τεθεί δυναμικά σε εφαρμογή. Χρειάζεται περισσότερη δράση όσον αφορά την καταγγελία της μισαλλοδοξίας, π.χ. έναντι των λεσβίων, των ομοφυλοφίλων, των αμφιφυλοφίλων, των τρανσεξουαλικών και των διαφυλικών (ΛΟΑΔ).

Είναι επίσης επείγουσα ανάγκη να ολοκληρωθεί η αναθεώρηση της *συμφωνίας πλαισίου της Οχρίδας*, η οποία είναι ιδιαίτερα σημαντική για τις διακοινοτικές και διεθνοτικές σχέσεις και να υλοποιηθούν οι συστάσεις της. Τούτο, σε συνδυασμό με τη συνεχιζόμενη αποκέντρωση, ένα βασικό στοιχείο της συμφωνίας, θα συμβάλει στη σταθερότητα της χώρας και όχι μόνο.

Η χώρα γενικά διατηρεί καλές σχέσεις με άλλες χώρες της διεύρυνσης και διαδραματίζει ενεργό ρόλο στην *περιφερειακή συνεργασία*. Η εποικοδομητική προσέγγιση στις σχέσεις με τα γειτονικά κράτη μέλη της ΕΕ εξακολουθεί να είναι σημαντικό ζήτημα. Πρέπει να αποτρέπονται ενέργειες και δηλώσεις που επηρεάζουν αρνητικά τις σχέσεις καλής γειτονίας.

Όσον αφορά τα **οικονομικά κριτήρια**, η χώρα εξακολουθεί να προχωρεί ικανοποιητικά και, σε ορισμένους τομείς, έχει σημειώσει περαιτέρω πρόοδο όσον αφορά τη δημιουργία λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς. Αναμένεται ότι η χώρα μεσοπρόθεσμα θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης, υπό την προϋπόθεση ότι θα εφαρμόσει αυστηρά τα προγράμματα μεταρρυθμίσεων για να μειώσει τις σοβαρές διαρθρωτικές αδυναμίες.

Η οικονομική δραστηριότητα παρουσίασε στασιμότητα το 2012, με επανεκκίνηση της ανάπτυξης κατά το πρώτο εξάμηνο του 2013. Παρά το δύσκολο εξωτερικό περιβάλλον, η

μακροοικονομική σταθερότητα διατηρήθηκε. Η ανεργία παραμένει σε πολύ υψηλά επίπεδα, ιδιαίτερα μεταξύ των νέων. Η αύξηση του ελλείμματος και του δημόσιου χρέους κατέστησε τη χώρα περισσότερο ευάλωτη.

Πρέπει να ληφθούν μέτρα προκειμένου να θεραπευθούν τα βαθύτερα αίτια της υψηλής ανεργίας, ιδίως μέσω της αντιμετώπισης της αναντιστοιχίας μεταξύ αναγκών και δεξιοτήτων. Η βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών πρέπει να ενισχυθεί. Η δημοσιονομική πολιτική πρέπει να εναρμονιστεί με τις προτεραιότητες διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων της χώρας και να προσανατολιστεί προς τις δαπάνες που ευνοούν την ανάπτυξη. Η καθιέρωση μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού πλαισίου και στρατηγικού σχεδιασμού θα συνέβαλλε στην ενίσχυση της δημοσιονομικής πειθαρχίας. Χρειάζεται να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες για την αποτελεσματική υλοποίηση της διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, προκειμένου να εξασφαλιστεί αποτελεσματικότερη και πιο διαφανής χρήση των δημόσιων πόρων και των πόρων της ΕΕ. Προκειμένου να εξασφαλιστούν περισσότερες επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα, απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, το οποίο επηρεάζεται αρνητικά από τη διαφθορά, καθώς και από χρονοβόρες και δαπανηρές διαδικασίες εξόδου από την αγορά. Ο άτυπος τομέας εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα.

Η χώρα έχει βαθιά και ευρείας κλίμακας συνεργασία με την ΕΕ σε όλους τους τομείς του κεκτημένου και βρίσκεται σε προχωρημένο επίπεδο νομοθετικής εναρμόνισης, τόσο σε στρατηγικό όσο και σε θεσμικό επίπεδο, με το ενδιαφέρον να εστιάζεται τώρα στη διοικητική ικανότητα και τους συντονιστικούς μηχανισμούς στο πλαίσιο της δημόσιας διοίκησης, προκειμένου να διασφαλιστεί η ουσιαστική εφαρμογή. Η χώρα έχει σημειώσει περαιτέρω πρόοδο όσον αφορά τη βελτίωση της **ικανότητας ανάληψης των υποχρεώσεων που συνεπάγεται η προσχώρηση στην ΕΕ**. Η χώρα εξακολουθεί να εκπληρώνει τις υποχρεώσεις της βάσει της Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης, πριν από τη δέκατη επέτειο έναρξης ισχύος της.

Στον πεδίο της εσωτερικής αγοράς, έχει επιτευχθεί ικανοποιητικό επίπεδο νομοθετικής εναρμόνισης στους τομείς της κυκλοφορίας κεφαλαίων, των ταχυδρομικών υπηρεσιών και του δικαίου των εταιρειών. Στον τομέα της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων, η χώρα έχει προχωρήσει αρκετά στις προετοιμασίες της για την πολιτική θεωρήσεων, τα εξωτερικά σύνορα και το Σένγκεν, καθώς και για την αστυνομική συνεργασία. Για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, πρέπει να συνεχιστούν οι εργασίες εφαρμογής των αρχών της διαφάνειας, της αξιοκρατίας και της δίκαιης εκπροσώπησης. Απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες ιδίως στους τομείς της περιφερειακής πολιτικής, του περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής, όπου η υλοποίηση έργων χρηματοδοτούμενων από την ΕΕ πρέπει να βελτιωθεί, καθώς στους τομείς της ποιότητας του νερού, του ελέγχου της βιομηχανικής ρύπανσης και της διαχείρισης κινδύνων. Στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής και της απασχόλησης χρειάζεται να ληφθούν μέτρα για την επίτευξη μιας αποτελεσματικής και χωρίς αποκλεισμούς αγοράς εργασίας. Ο εσωτερικός δημοσιονομικός έλεγχος πρέπει να ενισχυθεί και να αναπτυχθεί σε όλη τη δημόσια διοίκηση. Γενικά, η χώρα έχει επιτύχει ένα επίπεδο εναρμόνισης με το κεκτημένο που επαρκεί για το πέρασμα στην επόμενη φάση της διαδικασίας προσχώρησης.

Αλβανία

Τον περασμένο Οκτώβριο, η Επιτροπή συνέστησε να χορηγήσει το Συμβούλιο στην Αλβανία την ιδιότητα της υποψήφιας χώρας με την επιφύλαξη της ολοκλήρωσης των βασικών μέτρων στον τομέα της μεταρρύθμισης του δικαστικού τομέα και της δημόσιας διοίκησης καθώς και στην αναθεώρηση του εσωτερικού κανονισμού του Κοινοβουλίου. Τον Δεκέμβριο του 2012, το Συμβούλιο, προκειμένου να αποφασίσει αν πρέπει να χορηγήσει το καθεστώς της υποψήφιας χώρας, κάλεσε την Επιτροπή να αναφέρει ότι έχει επιτευχθεί η απαραίτητη

πρόοδος μόλις τούτο συμβεί, λαμβάνοντας επίσης υπόψη την περαιτέρω δράση που ανέλαβε η Αλβανία για την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, μεταξύ άλλων μέσω προδραστικών ανακρίσεων και διώξεων για τις περιπτώσεις αυτές. Εν προκειμένω, η Αλβανία έχει θεσπίσει τα υπολοιπόμενα μεταρρυθμιστικά μέτρα στον δικαστικό και τον κοινοβουλευτικό τομέα και στον τομέα της δημόσιας διοίκησης με διακομματική συναίνεση. Η διεθνής αποστολή εκλογικών παρατηρητών υπό την εποπτεία του ΟΑΣΕ/ODIHR έκρινε ότι οι κοινοβουλευτικές εκλογές του Ιουνίου ήταν ανοιχτές στον ανταγωνισμό, με ενεργό συμμετοχή των πολιτών καθ'όλη τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας και με ειλικρινή σεβασμό των θεμελιωδών ελευθεριών. Για την καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος, η Αλβανία έχει πραγματοποιήσει τα πρώτα βήματα για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ανακρίσεων και των διώξεων και την ενδυνάμωση της συνεργασίας μεταξύ των οργάνων επιβολής του νόμου. Ο αριθμός των καταδικαστικών αποφάσεων σε υποθέσεις διαφθοράς και νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες έχει αυξηθεί, όπως αυξήθηκε και ο αριθμός των ανακρίσεων που διεξάγονται με αντικείμενο την εμπορία ανθρώπων και ναρκωτικών. Όλες οι πρόσφατες συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων και οι νομικές διατάξεις σχετικά με τη διαφθορά αντιμετωπίστηκαν ικανοποιητικά. Η νέα κυβέρνηση στην Αλβανία έχει αναλάβει ισχυρή δέσμευση για την καταπολέμηση της διαφθοράς και έδωσε προτεραιότητα σε αυτό το ζήτημα στο πλαίσιο του προγράμματός της.

Μετά από τη γνώμη της Επιτροπής του 2010, η Αλβανία πρέπει να εκπληρώσει τις ακόλουθες βασικές προτεραιότητες για την έναρξη διαπραγματεύσεων προσχώρησης. Η Αλβανία θα χρειασθεί 1) να συνεχίσει να εφαρμόζει τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης με στόχο την ενίσχυση του επαγγελματισμού και την αποκομματικοποίηση της δημόσιας διοίκησης· 2) να λάβει περαιτέρω μέτρα προκειμένου να ενισχύσει την ανεξαρτησία, την αποτελεσματικότητα και την υποχρέωση λογοδοσίας των δικαστικών οργάνων· 3) να καταβάλει περαιτέρω αποφασιστικές προσπάθειες για την καταπολέμηση της διαφθοράς, οι οποίες να περιλαμβάνουν τον στόχο ενός σταθερού ιστορικού επιδόσεων προδραστικών ανακρίσεων, διώξεων και καταδικαστικών αποφάσεων· 4) να καταβάλει περαιτέρω αποφασιστικές προσπάθειες για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, οι οποίες να περιλαμβάνουν τον στόχο ενός σταθερού ιστορικού επιδόσεων προδραστικών ανακρίσεων, διώξεων και καταδικαστικών αποφάσεων· 5) να λάβει αποτελεσματικά μέτρα για να ενισχύσει την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μεταξύ άλλων και των Ρομά, και τις πολιτικές κατά των διακρίσεων, καθώς και για την εφαρμογή των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας.

Ο εποικοδομητικός και σταθερός διάλογος μεταξύ της κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις που συνδέονται με την ΕΕ θα είναι ζωτικής σημασίας για την εξασφάλιση του μέλλοντος της Αλβανίας στην ΕΕ. Η εποικοδομητική συμμετοχή της Αλβανίας στην περιφερειακή συνεργασία παραμένει ζήτημα ουσιαστικής σημασίας.

Η Αλβανία σημείωσε περαιτέρω πρόοδο όσον αφορά την εκπλήρωση των **πολιτικών κριτηρίων** προσχώρησης στην ΕΕ. Η συμπολίτευση και η αντιπολίτευση συνεργάστηκαν και ενέκριναν σειρά νομικών πράξεων στο Κοινοβούλιο. Στις πράξεις που εγκρίθηκαν περιλαμβάνονται ο νόμος περί δημόσιας διοίκησης, ο νόμος περί Ανώτατου Δικαστηρίου και ο εσωτερικός κανονισμός του Κοινοβουλίου, καθώς και σειρά τροποποιήσεων του ποινικού κώδικα και του κώδικα πολιτικής δικονομίας.

Ενώ η διαδικασία που οδήγησε στις βουλευτικές εκλογές της 23ης Ιουνίου χαρακτηρίστηκε από εντάσεις, θέτοντας ενίοτε σε κίνδυνο το έργο των αρχών διεξαγωγής των εκλογών, οι εκλογές ήταν ανοιχτές στον ανταγωνισμό και διεξήχθησαν εν γένει ομαλά, με υψηλό ποσοστό συμμετοχής. Η Αλβανία σημείωσε περαιτέρω πρόοδο όσον αφορά τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, ιδίως με τη θέσπιση του νόμου περί δημόσιας διοίκησης.

Έχουν ληφθεί περαιτέρω μέτρα για τη μεταρρύθμιση του συστήματος απονομής δικαιοσύνης, καθώς και τον εξορθολογισμό του συστήματος των δικαστηρίων. Η βελτίωση των μεθόδων εργασίας των φορέων καταπολέμησης της διαφθοράς, η αύξηση των καταδικαστικών αποφάσεων και η βελτιωμένη διοργανική συνεργασία οδήγησαν σε κάποια πρόοδο όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς, παρέχοντας ένα πρώτο ιστορικό επιδόσεων το οποίο πρέπει να ενισχυθεί. Η καλύτερη παρακολούθηση και η διαφάνεια σε βασικούς τομείς, όπως η καταγραφή της ακίνητης περιουσίας, τα τελωνεία, η τριτοβάθμια εκπαίδευση και η υγεία, πιστοποιούν τη μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση όσον αφορά την πρόληψη. Οι συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων και τις νομικές διατάξεις σχετικά με τη διαφθορά ελήφθησαν υπόψη. Ωστόσο, η διαφθορά εξακολουθεί να αποτελεί ιδιαίτερα σοβαρό πρόβλημα, η αντιμετώπιση του οποίου θα απαιτήσει αποφασιστικότητα και συνδυασμένες προσπάθειες. Στο πεδίο του οργανωμένου εγκλήματος, η διεθνής αστυνομική συνεργασία έχει βελτιωθεί· το ίδιο και η χρήση της ανάλυσης των απειλών· οι κατασχέσεις ναρκωτικών και περιουσιακών στοιχείων που αποτελούν προϊόντα εγκλήματος έχουν αυξηθεί. Οι συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες έχουν υλοποιηθεί. Σημαντικές τροποποιήσεις του ποινικού κώδικα είχαν ως αντικείμενο την εμπορία ανθρώπων και άλλες σοβαρές αξιόποινες πράξεις.

Στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η ελευθερία του συνέρχεσθαι και του συνεταιρίζεσθαι, καθώς και η ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και η θρησκευτική ελευθερία, γίνονται εν γένει σεβαστές. Στο πεδίο της καταπολέμησης των διακρίσεων σημειώθηκε πρόοδος, για παράδειγμα μέσω του σχεδίου δράσης για τα δικαιώματα των λεσβιών, των ομοφυλοφίλων, των αμφιφυλοφίλων, των τρανσεξουαλικών και των διαφυλικών (ΛΟΑΔ). Στο πεδίο της ελευθερίας έκφρασης, ο νόμος περί οπτικοακουστικών μέσων βελτίωσε ουσιαστικά το νομοθετικό πλαίσιο για τα οπτικοακουστικά μέσα στην Αλβανία.

Ατενίζοντας το μέλλον, η Αλβανία πρέπει να επιταχύνει τη μεταρρύθμιση του δικαστικού τομέα. Το θεσμικό και νομικό πλαίσιο του συστήματος απονομής δικαιοσύνης θα πρέπει να αναθεωρηθεί και να ενισχυθεί. Προκειμένου να διασφαλιστεί η ανεξαρτησία, η διαφάνεια, η υποχρέωση λογοδοσίας και η αποτελεσματικότητα του συστήματος απονομής δικαιοσύνης, πρέπει να ολοκληρωθεί ή να εγκριθεί η σχετική νομοθεσία, συμπεριλαμβανομένων των συνταγματικών τροποποιήσεων για την αποκομματικοποίηση διορισμών στο Ανώτατο Δικαστήριο. Η νομοθεσία που εγκρίθηκε πρόσφατα πρέπει να εφαρμόζεται αποτελεσματικά με την πλήρη υποστήριξη και των πολιτικών και του δικαστικού κλάδου.

Επιπλέον, η Αλβανία θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στην εφαρμογή της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης, ιδίως όσον αφορά τους διαρθρωτικούς νόμους και τις διοικητικές πράξεις. Πρέπει να εγκριθεί και να εφαρμοστεί ταχέως παράγωγο δίκαιο σχετικά με τον νέο νόμο περί δημόσιας διοίκησης. Η συνέχεια στη δημόσια διοίκηση πρέπει να διασφαλιστεί, ενώ ο επαγγελματισμός, η αποκομματικοποίηση και η υποχρέωση λογοδοσίας πρέπει να ενισχυθούν.

Θα χρειαστούν στοχοθετημένα μέτρα για την καταπολέμηση της διαφθοράς, καθώς και η παροχή των απαραίτητων αρμοδιοτήτων και ικανότητας αλλά και ισχυρής πολιτικής στήριξης σε έναν κεντρικό συντονιστικό φορέα. Η ικανότητα πρόληψης και καταστολής, καθώς και η ανεξαρτησία των οργάνων επιβολής του νόμου πρέπει να ενισχυθεί. Πρέπει να εξασφαλίζεται η ορθή παρακολούθηση των εκθέσεων των ανεξάρτητων οργάνων από το Κοινοβούλιο.

Το ιστορικό επιδόσεων για τις αποτελεσματικές ανακρίσεις και διώξεις του οργανωμένου εγκλήματος πρέπει επίσης να αναπτυχθεί περαιτέρω, με βάση τα αρχικά αποτελέσματα. Απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες ώστε να ολοκληρωθούν οι τροποποιήσεις του κώδικα ποινικής δικονομίας, καθώς και να επεκταθεί ουσιαστικά η χρήση της αξιολόγησης απειλών,

της ανταλλαγής πληροφοριών και των στοχοθετημένων προδραστικών ανακρίσεων. Μια πιο προδραστική προσέγγιση απαιτείται επίσης όσον αφορά την έρευνα που αφορά ανεξήγητο πλούτο και υπόνοιες για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η επεξεργασία νέας νομοθεσίας και η εφαρμογή της κείμενης νομοθεσίας, θα πρέπει να αποτελούν προτεραιότητες, με σαφή εστίαση στα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, τα δικαιώματα των παιδιών και την κοινωνική ένταξη των Ρομά. Όσον αφορά την ελευθερία της έκφρασης, απαιτούνται πρόσθετες προσπάθειες για την πλήρη εγγύηση της ανεξαρτησίας της ρυθμιστικής αρχής μέσω ενημέρωσης.

Όσον αφορά τα **οικονομικά κριτήρια**, η Αλβανία σημείωσε σχετική πρόοδο στην πορεία προς τη δημιουργία λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς. Η Αλβανία αναμένεται ότι θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσει μεσοπρόθεσμα τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης, υπό την προϋπόθεση ότι θα επιταχύνει τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις.

Η Αλβανία έχει διατηρήσει τη μακροοικονομική της σταθερότητα. Η αύξηση του ΑΕγχΠ επιβραδύνθηκε αλλά παρέμεινε θετική κυρίως λόγω της εξωτερικής ζήτησης. Ο χαμηλός πληθωρισμός δημιούργησε περιθώρια για χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής ώστε να τονωθεί η ανάπτυξη, αλλά δεν έχει γίνει ακόμη αισθητός στην πραγματική οικονομία, καθώς η αύξηση του δανεισμού επιβραδύνθηκε, εν μέσω υψηλών και αυξανόμενων μη εξυπηρετούμενων δανείων. Το έλλειμμα του προϋπολογισμού παραμένει υψηλό και το δημόσιο χρέος αυξήθηκε περαιτέρω με αποτέλεσμα να παραβιαστεί και να καταργηθεί το κατά νόμο ανώτατο όριο χρέους, δηλαδή το 60 % του ΑΕΠ. Σημειώθηκε ελαφρά βελτίωση στην αγορά εργασίας, αλλά η ανεργία εξακολουθεί να είναι υψηλή. Το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών μειώθηκε αλλά παραμένει σημαντικό. Η οικονομία παραμένει ευάλωτη έναντι τόσο εγχώριων διαρθρωτικών αδυναμιών όσο και της παγκόσμιας οικονομικής αστάθειας.

Η Αλβανία πρέπει να συμπληρώσει τη δημοσιονομική και τη νομισματική της πολιτική που στοχεύουν στη σταθερότητα με διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για τη διασφάλιση μακροπρόθεσμης διατηρήσιμης οικονομικής ανάπτυξης. Η Αλβανία θα πρέπει να αντιμετωπίσει τα υψηλά επίπεδα δημοσιονομικού ελλείμματος και δημοσίου χρέους και της βραχυπρόθεσμης συνιστώσας του. Επιπλέον, θα πρέπει να βελτιώσει τη δημοσιονομική προβλεψιμότητα, μειώνοντας την επαναλαμβανόμενη υπερεκτίμηση των εσόδων και κάνοντας αποδοτικότερη την είσπραξη φόρων. Η βελτίωση του επιχειρηματικού και επενδυτικού περιβάλλοντος έχει καθοριστική σημασία για τη διαφοροποίηση της οικονομίας και την ενίσχυση της μακροπρόθεσμης αναπτυξιακής δυναμικής. Τούτο θα μπορούσε, μεταξύ άλλων, να επιτευχθεί με την ενίσχυση του κράτους δικαίου, την καταπολέμηση της διαφθοράς και την αντιμετώπιση των καθυστερούμενων πληρωμών, καθώς και την ανάπτυξη των υποδομών και ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου. Ο άτυπος τομέας εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα.

Η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ) εξακολούθησε σε γενικές γραμμές να εφαρμόζεται κανονικά και η Αλβανία συνέχισε την εναρμόνιση της νομοθεσίας της προς τις απαιτήσεις της νομοθεσίας της ΕΕ σε διάφορους τομείς, ενισχύοντας την **ικανότητα ανάληψης των υποχρεώσεων που συνεπάγεται η προσχώρηση στην ΕΕ**. Πραγματοποιήθηκαν βελτιώσεις σε τομείς όπως οι δημόσιες συμβάσεις, οι στατιστικές, η δικαιοσύνη, η ελευθερία και η ασφάλεια, και τα τελωνεία. Η Αλβανία πρέπει να καταβάλει πρόσθετες προσπάθειες προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή των δικαιωμάτων διανοητικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας, και να δώσει ιδιαίτερη προσοχή στον ενεργειακό τομέα όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τη διαφοροποίηση των πηγών ενέργειας και τη λειτουργία της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, λαμβάνοντας υπόψη τις ανησυχίες που διατυπώνονται για τις απώλειες δικτύου και τα χαμηλά ποσοστά είσπραξης λογαριασμών. Πρέπει επίσης να αντιμετωπίσει με αποφασιστικότητα το ζήτημα των επιστροφών ΦΠΑ,

μεταξύ άλλων και τις υπάρχουσες καθυστερήσεις, και να ενισχύσει την προστασία του περιβάλλοντος, μεταξύ άλλων, με βιώσιμες επενδύσεις στον τομέα της διαχείρισης των αποβλήτων και λυμάτων. Απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες στους τομείς της απασχόλησης και της κοινωνικής πολιτικής. Η διοικητική ικανότητα και ο επαγγελματισμός των φορέων που είναι επιφορτισμένοι με την εφαρμογή του κεκτημένου πρέπει να ενισχυθεί, η δε ανεξαρτησία των ρυθμιστικών οργάνων πρέπει να διασφαλιστεί. Σε πολλούς τομείς του κεκτημένου, ιδίως όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις και τον δημοσιονομικό έλεγχο, είναι σημαντικό να ενισχυθεί η διαφάνεια και η υποχρέωση λογοδοσίας.

Βοσνία-Ερζεγοβίνη

Στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη η διαδικασία προσχώρησης στην ΕΕ έχει παγώσει, ενώ σε άλλες χώρες της περιοχής προχωρεί κανονικά. Η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ) υπογράφηκε το 2008 και η διαδικασία κύρωσης ολοκληρώθηκε το 2011. Η ΣΣΣ δεν έχει ακόμη τεθεί σε ισχύ, επειδή η χώρα δεν έχει εκπληρώσει τις εναπομένουσες απαιτήσεις, ιδίως δε την αξιόπιστη προσπάθεια εφαρμογής της απόφασης του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην υπόθεση Sejdic-Finci σχετικά με τις διακρίσεις εις βάρος πολιτών με βάση την εθνότητα. Κατά συνέπεια, οι σχέσεις της ΕΕ με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη εξακολουθούν να ρυθμίζονται από την ενδιάμεση συμφωνία (ΕΣ) του 2008.

Οι πολιτικοί εκπρόσωποι δεν έχουν κοινή αντίληψη για τη γενική πορεία και το μέλλον της χώρας ή για τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να λειτουργεί. Δεν υπάρχει διεξοδικός εσωτερικός πολιτικός διάλογος για θεμελιώδη ζητήματα όπως η διαδικασία προσχώρησης στην ΕΕ ούτε έχουν οριστεί προτεραιότητες στον τομέα αυτό. Το θεματολόγιο της ΕΕ δεν αποτελεί προτεραιότητα για τους πολιτικούς εκπροσώπους της χώρας, με αποτέλεσμα να μην σημειώνεται πρόοδος όσον αφορά την ευρωπαϊκή προοπτική της. Τα βραχυπρόθεσμα κομματικά ή εθνικά συμφέροντα επικρατούν έναντι μίας μακρόπνοης πολιτικής πρόσδεσης της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης στην ΕΕ. Το πολιτικό αδιέξοδο στην Ομοσπονδία, που συνεχίζεται για περισσότερο από ένα έτος, έχει αρνητικό αντίκτυπο στη διακυβέρνηση, σε επίπεδο τόσο Ομοσπονδίας όσο και κρατικό. Υπάρχει συνεχής αμφισβήτηση από ορισμένους πολιτικούς παράγοντες της ενότητας της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης ως ενιαίου κράτους.

Οι δύο βασικές δεσμεύσεις του χάρτη πορείας του 2012 για την αίτηση προσχώρησης της χώρας στην ΕΕ, ήτοι η πραγματική εφαρμογή της απόφασης στην υπόθεση Sejdic-Finci και η δημιουργία αποτελεσματικού μηχανισμού συντονισμού για ζητήματα ΕΕ, δεν έχουν τηρηθεί. Η ΕΕ έχει εμπλακεί σε εντατικές προσπάθειες διαμεσολάβησης ώστε να βοηθήσει τους πολιτικούς ηγέτες της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης να βρουν σημεία επαφής όσον αφορά την εφαρμογή της απόφασης Sejdic-Finci, αλλά εκείνοι δεν κατέληξαν σε συμφωνία.

Η εφαρμογή αυτής της απόφασης είναι κρίσιμη όχι μόνο για την πορεία προς την ΕΕ αλλά και για τη νομιμότητα και την αξιοπιστία της Προεδρίας και της Βουλής των Λαών της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης που θα εκλεγούν το 2014. Τούτο θα ξεπάγωνε τη διαδικασία προσχώρησης στην ΕΕ, η οποία είναι ζωτικής σημασίας για τη μελλοντική εξέλιξη της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης από μια μετασυγκρουσιακή χώρα σε κράτος μέλος της ΕΕ. Χωρίς πολιτικό θάρρος και αποφασιστικότητα, η ευρωπαϊκή προοπτική της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης δεν θα γίνει πραγματικότητα.

Εξίσου επείγουσα και σημαντική είναι η δημιουργία ενός συντονιστικού μηχανισμού για θέματα ΕΕ μεταξύ των διαφόρων επιπέδων κυβέρνησης. Σε μια ιδιαίτερα αποκεντρωμένη χώρα όπως η Βοσνία-Ερζεγοβίνη, ένας τέτοιος μηχανισμός είναι ζωτικής σημασίας προκειμένου οι εκάστοτε εκπρόσωποι της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης να μπορούν να μιλούν εξ ονόματος ολόκληρης της χώρας και να την δεσμεύουν κατά τις επαφές τους με την ΕΕ. Η χώρα πρέπει να αναπτύξει επείγοντως έναν μηχανισμό συμμόρφωσης προς αυτή τη βασική απαίτηση.

Καθίσταται όλο και πιο δύσκολο να δικαιολογηθεί η παροχή προενταξιακών κονδυλίων προς μια χώρα της οποίας οι πολιτικοί εκπρόσωποι δεν είναι διατεθειμένοι να επιτύχουν την συναίνεση που είναι αναγκαία ώστε να σημειωθεί πρόοδος κατά την προενταξιακή πορεία. Χωρίς αυτή τη συναίνεση, υπάρχει σοβαρός κίνδυνος η προενταξιακή βοήθεια να μην οδηγήσει στα αναμενόμενα αποτελέσματα. Δεδομένου ότι δεν έχει βρεθεί ακόμα λύση για την εφαρμογή της απόφασης Sejdic-Finci και δεν έχει δημιουργηθεί μηχανισμός συντονισμού για ζητήματα ΕΕ, δεν μπορεί να διατηρηθεί το υφιστάμενο επίπεδο χρηματοδότησης στο πλαίσιο του μηχανισμού προενταξιακής βοήθειας (ΜΠΒ). Η Επιτροπή αποφάσισε να αναβάλει τις περαιτέρω συζητήσεις σχετικά με τον ΜΠΒ II, έως ότου η χώρα επανέλθει σε τροχιά διαδικασίας ένταξης στην ΕΕ. Ελλείψει απτής προόδου, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη κινδυνεύει να χάσει σημαντικά προενταξιακά κονδύλια.

Η προετοιμασία της χώρας για την προσαρμογή στην προσχώρηση της Κροατίας ήταν αργή, αλλά οι αναγκαίες συμφωνίες που αφορούν τη διέλευση των προσώπων και των εμπορευμάτων στα σύνορα με την Κροατία υπογράφηκαν εγκαίρως πριν από την 1η Ιουλίου. Η Επιτροπή θεωρεί απαράδεκτο το γεγονός ότι η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έχει μέχρι σήμερα αρνηθεί να προσαρμόσει την ΕΣ/ΣΣΣ προκειμένου να ληφθεί υπόψη το παραδοσιακό εμπόριό της με την Κροατία. Η Επιτροπή καλεί τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη να αναθεωρήσει τη θέση της επειγόντως ούτως ώστε η προσαρμογή βάσει των παραδοσιακών εμπορικών ροών να ολοκληρωθεί το συντομότερο δυνατόν.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη σημείωσε πολύ περιορισμένη πρόοδο όσον αφορά την εκπλήρωση των **πολιτικών κριτηρίων**. Μη έχοντας εφαρμόσει την απόφαση Sejdic-Finci, η χώρα δεν έχει ακόμη θέσει τέρμα στην πρακτική διακρίσεων, σύμφωνα με την οποία οι πολίτες της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης που δεν δηλώνουν ότι ανήκουν σε έναν από τους τρεις λαούς που την απαρτίζουν δεν επιτρέπεται να θέσουν υποψηφιότητα για την Προεδρία ή τη Βουλή των Λαών της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης. Οι νομοθετικές διαδικασίες γενικά είναι εξαιρετικά αργές, λόγω της έλλειψης πολιτικής βούλησης για συμβιβασμούς. Η συχνή προσφυγή σε έκτακτες νομοθετικές διαδικασίες στο Κοινοβούλιο της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης κατέληξε σε εκτεταμένη χρήση της διαδικασίας ζωτικού εθνικού συμφέροντος. Λόγω της έλλειψης πολιτικής συμφωνίας, η νομοθετική διαδικασία συχνά παρεμποδίζεται από τη χρήση αρνησικυρίας εκ μέρους των οντοτήτων.

Εξακολουθεί να υπάρχει υψηλό επίπεδο διαφθοράς, δεν έχουν ληφθεί αποτελεσματικά μέτρα πρόληψης για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ενώ περιορισμένη πρόοδος έχει σημειωθεί όσον αφορά την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας. Ενώ στον τομέα της μεταρρύθμισης του συστήματος απονομής δικαιοσύνης η πρόοδος είναι περιορισμένη, ορισμένες από τις συστάσεις που διατύπωσε η Επιτροπή στο πλαίσιο του Διαρθρωμένου Διαλόγου σχετικά με τη Δικαιοσύνη έχουν αρχίσει να εφαρμόζονται: στον τομέα της εξέτασης των εγκλημάτων πολέμου, ο καθορισμός της δικαιοδοσίας για τις σχετικές υποθέσεις έχει προχωρήσει σημαντικά σύμφωνα με την εθνική στρατηγική για τα εγκλήματα πολέμου και με την κατανομή των επαρκών οικονομικών και ανθρώπινων πόρων από τους σχετικούς προϋπολογισμούς και σημαντική συνεισφορά από τον ΜΠΒ. Ο φόρτος εκκρεμών δικαστικών υποθέσεων μειώθηκε. Η σύναψη πρωτοκόλλων σχετικά με τη συνεργασία για τη δίωξη των δραστών εγκλημάτων πολέμου, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας και γενοκτονίας, τόσο με την Κροατία όσο και τη Σερβία είναι ελπιδοφόρα. Συνολικά, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις σε ό, τι αφορά την ανεξαρτησία, την αποτελεσματικότητα, τη υποχρέωση λογοδοσίας και την αμεροληψία του δικαστικού σώματος στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη.

Η εφαρμογή των υφισταμένων μέσων για τα ανθρώπινα δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένων όσων αφορούν την προστασία των λεσβιών, των ομοφυλοφίλων, των αμφιφυλοφίλων, των

τρανσεξουαλικών και των διαφυλικών (ΛΟΑΔ) από τη βία και τη ρητορική του μίσους, καθώς και η εφαρμογή των σχεδίων δράσης για τους Ρομά εξακολουθεί να είναι περιορισμένη. Τα νομοθετικά κενά εξακολουθούν να εμποδίζουν τη βιώσιμη επιστροφή και την τοπική ένταξη των προσφύγων και των εκτοπισθέντων στο εσωτερικό της χώρας. Υφίστανται νομικές διατάξεις που εγγυώνται την ελευθερία έκφρασης, ο εκφοβισμός όμως δημοσιογράφων και εκδοτών παραμένουν ζήτημα που προκαλεί ανησυχία, όπως και οι οικονομικές πιέσεις που ασκούνται στους δημόσιους ραδιοτηλεοπτικούς φορείς. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη συνέχισε να συμμετέχει ενεργά στην περιφερειακή συνεργασία και να διατηρεί σχέσεις καλής γειτονίας. Τα εναπομείναντα συνοριακά ζητήματα και ζητήματα ιδιοκτησίας με γειτονικές χώρες πρέπει να αντιμετωπιστούν.

Οι διεξοδικές προετοιμασίες σε όλα τα επίπεδα, με την υποστήριξη της ΕΕ και άλλων διεθνών οργανισμών, κατέστησαν δυνατή τη διεξαγωγή της πολυαναμενόμενης απογραφής του πληθυσμού στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, της πρώτης από το 1991.

Όσον αφορά τα **οικονομικά κριτήρια**, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη έχει σημειώσει μικρή περαιτέρω πρόοδο στην πορεία προς τη δημιουργία λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς. Πρέπει να συνεχίσουν να καταβάλλονται με αποφασιστικότητα σημαντικές περαιτέρω μεταρρυθμιστικές προσπάθειες, ώστε να μπορέσει η χώρα να αντιμετωπίσει μακροπρόθεσμα τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο πλαίσιο της Ένωσης.

Η οικονομία συρρικνώθηκε κατά 1,1% το 2012. Ωστόσο, οι δείκτες για το πρώτο εξάμηνο του 2013 παρουσιάζουν κάποια σημάδια ανάκαμψης. Η ανεργία παραμένει σε πολύ υψηλά επίπεδα. Η ποιότητα των δημοσίων οικονομικών παρέμεινε χαμηλή, παρόλο που ενισχύθηκε κάπως η διαχείρισή τους. Παρά την κάποια ελαφρά βελτίωση, η συναίνεση για βασικά ζητήματα της οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής παραμένει ασθενής, με αποτέλεσμα να παρεμποδίζονται οι μεταρρυθμίσεις στο επίπεδο της χώρας. Ο μεγάλος και αναποτελεσματικός δημόσιος τομέας με πολλαπλές επικαλύψεις αρμοδιοτήτων σε επίπεδο κρατικό, οντοτήτων, δήμων ή καντονιών (ιδίως στην Ομοσπονδία) εξακολουθεί να απειλεί τη δημοσιονομική βιωσιμότητα. Το αναποτελεσματικό νομικό και δικαστικό σύστημα παρακωλύει την ικανότητα επιβολής, λειτουργεί σαφώς αποτρεπτικά για τις επενδύσεις και αποτελεί πηγή διαφθοράς.

Η σύνθεση και η χαμηλή αποτελεσματικότητα των δημόσιων δαπανών στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη εξακολουθούν να αποτελούν πηγή ανησυχίας. Σε αυτό το πλαίσιο, η υποβολή δημοσιονομικών εκθέσεων πρέπει να βελτιωθεί περαιτέρω ώστε να βελτιωθεί και η ποιότητα της ανάλυσης και η χάραξη πολιτικής. Οι διαρθρωτικές δυσκαμψίες, όπως η υπερβολική φορολογία της εργασίας και οι κακώς στοχοθετημένες κοινωνικές παροχές απαιτούν μέτρα ώστε να τονωθεί η ζήτηση εργασίας. Οι αρχές της Ομοσπονδίας θα πρέπει να επεξεργαστούν τη μεταρρύθμιση των συντάξεων. Δεδομένου του υψηλού ποσοστού δημοσίων επιχειρήσεων στην οικονομία, οι αρχές θα πρέπει να αναζωογονήσουν την πορεία ιδιωτικοποίησης, η οποία έχει τη δυνατότητα να βελτιώσει τη δημοσιονομική κατάσταση και να οδηγήσει σε μεγαλύτερο ανταγωνισμό. Ο ιδιωτικός τομέας πρέπει να υποστηριχθεί από ένα υγιές επιχειρηματικό περιβάλλον, κυρίως με τη βελτίωση της εκτέλεσης των συμβάσεων και την καθιέρωση ενιαίου οικονομικού χώρου στη χώρα. Ο άτυπος τομέας εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα.

Η έλλειψη ουσιαστικής πολιτικής υποστήριξης για το θεματολόγιο της ΕΕ αντανάκλαται στην πολύ περιορισμένη πρόοδο και όσον αφορά την **εναρμόνιση με τη νομοθεσία και τα πρότυπα της ΕΕ**. Τούτο ισχύει ιδίως για τους ακόλουθους τομείς: κτηνιατρικό τομέα και ασφάλεια των τροφίμων· ανταγωνισμό· δημόσιες συμβάσεις· ενέργεια· περιβάλλον και κλιματική αλλαγή· μεταφορές· πολιτική απασχόλησης και κοινωνική πολιτική. Σε άλλους τομείς, όπως η αγροτική ανάπτυξη ή η περιφερειακή πολιτική, σημειώθηκε μικρή μόνο πρόοδος λόγω έλλειψης συμφωνίας για τις σχετικές στρατηγικές σε επίπεδο χώρας. Σε

ορισμένους σημαντικούς φορείς δεν έχουν ακόμη γίνει οι διορισμοί. Εάν δεν γίνουν, η νομοθετική πρόοδος παρακωλύεται. Άλλα όργανα, όπως το Συμβούλιο Κρατικών Ενισχύσεων πάσχουν από έλλειψη οικονομικών πόρων και, συνεπώς, δεν μπόρεσαν να λειτουργήσουν σωστά μέχρι σήμερα. Μία από τις λίγες θετικές εξαιρέσεις είναι το πεδίο των δικαιωμάτων πνευματικής, βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, όπου οι προετοιμασίες για την εναρμόνιση με τα πρότυπα της ΕΕ έχουν προχωρήσει.

Για να μπορέσει η Βοσνία-Ερζεγοβίνη να είναι σε θέση να εξάγει προϊόντα ζωικής προέλευσης στην ΕΕ, είναι αναγκαίο να προχωρήσει γρήγορα όσον αφορά τη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο της νομοθεσίας της ΕΕ σε θέματα κτηνιατρικά και ασφάλειας των τροφίμων. Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη είναι η μόνη χώρα στην περιοχή που δεν έχει εναρμονίσει τη νομοθεσία της με τις οδηγίες της ΕΕ του 2004 για τις δημόσιες συμβάσεις. Είναι επείγουσα ανάγκη να το πράξει. Η χώρα πρέπει να συνεχίσει σταθερά τις προσπάθειες για βιώσιμη εφαρμογή όλων των μεταρρυθμίσεων που θεσπίστηκαν στο πλαίσιο του χάρτη πορείας για την ελευθέρωση του καθεστώτος θεωρήσεων· εδώ περιλαμβάνονται και τα ευρύτερα μέτρα στα σύνορα που αποσκοπούν στην ενίσχυση της εθνικής και περιφερειακής ασφάλειας. Οι δραστηριότητες που αφορούν την πρόληψη των καταχρήσεων του καθεστώτος απαλλαγής από την υποχρέωση θεώρησης πρέπει να συνεχιστούν.

Κοσσυφοπέδιο

Το 2013 υπήρξε ιστορικό έτος για την πορεία προσχώρησης του Κοσσυφοπεδίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι αποφάσεις του Συμβουλίου του Ιουνίου για την έγκριση της έναρξης διαπραγματεύσεων για τη σύναψη Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (ΣΣΣ) σηματοδοτούν την έναρξη της σημαντικής, νέας φάσης στις σχέσεις ΕΕ-Κοσσυφοπεδίου. Οι διαπραγματεύσεις θα ξεκινήσουν επισήμως αυτόν τον μήνα. Η Επιτροπή προτίθεται να ολοκληρώσει τις διαπραγματεύσεις αυτές την άνοιξη του 2014, να προχωρήσει στη μονογραφή του σχεδίου συμφωνίας το καλοκαίρι και μετά να υποβάλει τις προτάσεις προς το Συμβούλιο για την υπογραφή και τη σύναψη της συμφωνίας.

Το Κοσσυφοπέδιο επιδίωξε ενεργά και εποικοδομητικά την αισθητή και σταθερή βελτίωση των *σχέσεων με τη Σερβία*. Τον Απρίλιο η συμμετοχή του Κοσσυφοπεδίου στον διάλογο υπό την αιγίδα της ΕΕ κατέληξε στην ιστορική *«Πρώτη συμφωνία αρχών που διέπουν την εξομάλυνση των σχέσεων»* με τη Σερβία (η Πρώτη Συμφωνία), η οποία συνοδεύτηκε τον Μάιο από ένα πρόγραμμα εφαρμογής. Τα δύο μέρη συμφώνησαν μεταξύ άλλων ότι καμία πλευρά δεν θα παρεμποδίζει ή θα ενθαρρύνει άλλους να παρεμποδίσουν την πρόοδο της άλλης πλευράς στην πορεία της προς την ΕΕ. Τούτο αντιπροσωπεύει μια θεμελιώδη αλλαγή στις σχέσεις μεταξύ των δύο πλευρών. Η εφαρμογή της Πρώτης Συμφωνίας συνεχίστηκε και έχει ήδη οδηγήσει σε σειρά μη αναστρέψιμων αλλαγών στην πράξη. Τα μέρη κατέληξαν σε συμφωνίες στους τομείς της ενέργειας και των τηλεπικοινωνιών. Σημειώθηκε επίσης πρόοδος στην εφαρμογή των συμφωνιών που συνήφθησαν στο πλαίσιο του τεχνικού διαλόγου, με τη στήριξη της αποστολής της ΕΕ για το κράτος δικαίου (EULEX). Το Κοσσυφοπέδιο πρέπει να παραμείνει απόλυτα προσηλωμένο στη συνέχιση της εξομάλυνσης των σχέσεων με τη Σερβία και την εφαρμογή όλων των συμφωνιών στις οποίες έχει οδηγήσει ο διάλογος. Το Κοσσυφοπέδιο πρέπει να ολοκληρώσει την εφαρμογή της Πρώτης Συμφωνίας ιδίως όσον αφορά την αστυνομία, τη δικαιοσύνη και τις δημοτικές εκλογές.

Η Πρώτη Συμφωνία συνάντησε αντίσταση στο *βόρειο Κοσσυφοπέδιο*. Η συγκρατημένη και χωρίς αποκλεισμούς προσέγγιση της Πρίστινας, σε συνδυασμό με τον θετικό ρόλο που διαδραμάτισε το Βελιγράδι, εμπόδισαν την κλιμάκωση. Δυνάμει της Πρώτης Συμφωνίας, τα σερβικά αστυνομικά τμήματα που λειτουργούσαν στο βόρειο Κοσσυφοπέδιο έκλεισαν· η καταβολή μισθών από τη Σερβία στους αστυνομικούς υπαλλήλους που απασχολούνταν από το Κοσσυφοπέδιο έχει τερματισθεί· τα σερβικά δικαστήρια σταμάτησαν να εκδικάζουν ποινικές υποθέσεις στο Κοσσυφοπέδιο· και οι δημοτικές συνελεύσεις στους τέσσερις

βόρειους δήμους διαλύθηκαν. Οι δημοτικές εκλογές που έχουν προγραμματιστεί για τον Νοέμβριο πρόκειται να λάβουν χώρα και στο βόρειο Κοσσυφοπέδιο. Είναι σημαντικό αυτές οι εκλογές να πραγματοποιηθούν ομαλά και όλοι οι ψηφοφόροι να ασκήσουν τα δημοκρατικά τους δικαιώματα. Στις 19 Σεπτεμβρίου, ένα μέλος της EULEX σκοτώθηκε σε επίθεση κατά αυτοκινητοπομπής της EULEX στο βόρειο Κοσσυφοπέδιο. Η ηγεσία τόσο του Κοσσυφοπεδίου όσο και της Σερβίας καταδίκασαν την επίθεση με τον εντονότερο δυνατό τρόπο.

Το Κοσσυφοπέδιο έχει επιτύχει αποτελέσματα όσον αφορά σημαντικές μεταρρυθμίσεις. Τον Απρίλιο, η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, επιβεβαίωσαν¹ ότι το Κοσσυφοπέδιο έχει εκπληρώσει τις βραχυπρόθεσμες προτεραιότητες σχετικά με το κράτος δικαίου, τη δημόσια διοίκηση, την προστασία των μειονοτήτων και το εμπόριο, όπως αυτές προσδιορίστηκαν στη μελέτη σκοπιμότητας² του Οκτωβρίου του προηγούμενου έτους. Τον Απρίλιο η Επιτροπή εξέδωσε επίσης σύσταση προς το Συμβούλιο να υπογράψει και να συνάψει συμφωνία-πλαίσιο που επιτρέπει τη συμμετοχή του Κοσσυφοπεδίου σε προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τον Δεκέμβριο, το Κοσσυφοπέδιο έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής Τράπεζας για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη. Τον Ιούνιο, το Κοσσυφοπέδιο υπέγραψε συμφωνία-πλαίσιο με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και η Αναπτυξιακή Τράπεζα του Συμβουλίου της Ευρώπης συμφώνησε με τη συμμετοχή του Κοσσυφοπεδίου σε αυτήν. Τον Φεβρουάριο, το Συμβούλιο Περιφερειακής Συνεργασίας αποφάσισε να τροποποιήσει τον κανονισμό του για να μπορεί το Κοσσυφοπέδιο να γίνει πλήρες μέλος.

Ο διάλογος για την ελευθέρωση του καθεστώτος θεωρήσεων παρέμεινε κεντρικό θέμα της πολιτικής ατζέντας του Κοσσυφοπεδίου. Η Πρίστινα κατέβαλε προσπάθειες για την επίτευξη προόδου. Τον Φεβρουάριο, η Επιτροπή εξέδωσε την πρώτη της έκθεση σχετικά με την τήρηση, εκ μέρους του Κοσσυφοπεδίου, των απαιτήσεων του χάρτη πορείας για την ελευθέρωση του καθεστώτος θεωρήσεων.³ Το Κοσσυφοπέδιο υιοθέτησε σχέδιο δράσης για την ελευθέρωση του καθεστώτος θεωρήσεων τον Απρίλιο. Μέχρι σήμερα πραγματοποιήθηκαν τρεις συνεδριάσεις ανώτερων υπαλλήλων. Σε στενή συνεργασία με την Επιτροπή, το γραφείο της ΕΕ στην Πρίστινα και την EULEX, το Κοσσυφοπέδιο σημείωσε πρόοδο όσον αφορά την τροποποίηση της νομοθεσίας, όπως συνιστάται στην έκθεση. Χρειάζονται περαιτέρω προσπάθειες για το θέμα αυτό. Το Κοσσυφοπέδιο πρέπει επίσης να επικεντρωθεί στην εφαρμογή της νομοθεσίας.

Η ευρεία πολιτική συναίνεση σχετικά με την ευρωπαϊκή προοπτική του Κοσσυφοπεδίου έχει διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη δυναμική της διαδικασίας προσέγγισης. Το Εθνικό Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ένταξης εργάστηκε και αυτό για την επίτευξη αυτού του στόχου. Είναι σημαντικό να διατηρηθεί και να διευρυνθεί περαιτέρω η συναίνεση. Οι προσπάθειες αυτές αναμένεται να αποτελέσουν σημαντική συμβολή στις διαπραγματεύσεις για τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης.

Στη μελέτη σκοπιμότητας της Επιτροπής ορίζονται οι τομείς προτεραιότητας στους οποίους πρέπει να επικεντρωθεί το Κοσσυφοπέδιο, ώστε να τηρήσει τις υποχρεώσεις που απορρέουν από μία Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης. Πρόκειται για το κράτος δικαίου, τον δικαστικό τομέα, τη δημόσια διοίκηση, την εκλογική μεταρρύθμιση και τη Συνέλευση, τα ανθρώπινα και θεμελιώδη δικαιώματα, την προστασία των μειονοτήτων, το εμπόριο και τα ζητήματα εσωτερικής αγοράς, τα φυτοϋγειονομικά και κτηνιατρικά θέματα.

¹ JOIN(2013) 8 τελικό

² COM(2012) 602 τελικό

³ COM(2013) 66 τελικό

Στο πλαίσιο των **πολιτικών κριτηρίων**, η κυβέρνηση του Κοσσυφοπεδίου έχει αυξήσει την ικανότητά της να αντιμετωπίσει τις προτεραιότητες της διαδικασίας ένταξης στην ΕΕ. Έχει αποδείξει την ικανότητα αυτή με την παρακολούθηση των βραχυπρόθεσμων προτεραιοτήτων της μελέτης σκοπιμότητας και την προετοιμασία των διαπραγματεύσεων για τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης. Ελήφθησαν επίσης μέτρα για τη βελτίωση της εποπτείας της Συνέλευσης επί του κυβερνητικού έργου. Ωστόσο, η απόφαση της Συνέλευσης να συζητήσει την έκβαση μιας δικαστικής υπόθεσης λειτούργησε ανασταλτικά για τις προσπάθειες του Κοσσυφοπεδίου να ενισχύει τους θεσμούς της δημοκρατικής διακυβέρνησης.

Το Κοσσυφοπέδιο έχει επιδείξει προσήλωση στην επίτευξη αποτελεσμάτων όσον αφορά την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, μεταξύ άλλων μέσω της έναρξης ανακρίσεων και της ενίσχυσης του νομοθετικού πλαισίου. Έχουν ληφθεί τα πρώτα μέτρα για την παραγωγή εναρμονισμένων στατιστικών στον τομέα αυτό. Το Κοσσυφοπέδιο συνέχισε επίσης την επιτυχημένη συνεργασία με την EULEX. Το σύστημα απονομής δικαιοσύνης υπέστη σημαντική μεταρρύθμιση. Η συνεκτική εφαρμογή της θα είναι ουσιαστικής σημασίας για την επίτευξη περαιτέρω θετικών αλλαγών και θα πρέπει να παρακολουθείται εκ του σύνεγγυς. Τον Ιανουάριο, άρχισαν να ισχύουν οι νόμοι περί δικαστηρίων και εισαγγελίας, οι οποίοι εισάγουν νέες δομές στους τομείς των δικαστηρίων και της εισαγγελίας. Το νέο νομικό πλαίσιο αναμένεται να συμβάλει στην ανεξαρτησία, την αποτελεσματικότητα, τη δυνατότητα λογοδοσίας και την αμεροληψία του δικαστικού συστήματος. Το Κοσσυφοπέδιο συνέχισε επίσης την επανεισδοχή ατόμων από τα κράτη μέλη.

Βάσει των συστάσεων της μελέτης σκοπιμότητας, η Συνέλευση τροποποίησε τα άρθρα του ποινικού κώδικα για την ποινική ευθύνη των μέσων ενημέρωσης και την προστασία των δημοσιογραφικών πηγών. Το Συμβούλιο Παρακολούθησης της Υλοποίησης, στο οποίο συμμετέχουν αρχές του Κοσσυφοπεδίου και η Σερβική Ορθόδοξη Εκκλησία, έχει συσταθεί και λειτουργεί ικανοποιητικά. Η δημόσια ραδιοτηλεόραση στη σερβική γλώσσα έχει επίσης ξεκινήσει. Διορίστηκε νέος Επίτροπος Γλωσσών και το Γραφείο του άρχισε να ασκεί τα καθήκοντά του. Ο προϋπολογισμός και το προσωπικό του Διαμεσολαβητή έχουν αυξηθεί, έτσι ώστε ο εν λόγω θεσμός να μπορεί πλέον να εκπληρώσει τον ρόλο του ως προστάτη της χρηστής διακυβέρνησης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Κοσσυφοπέδιο.

Το Κοσσυφοπέδιο πρέπει να εξασφαλίσει την ολοκλήρωση της *εκλογικής μεταρρύθμισης* και ένα νομικό πλαίσιο που αντικατοπτρίζει τη βέλτιστη πρακτική στην ΕΕ. Η *Συνέλευση* πρέπει να ενισχύσει την εποπτεία της επί της εκτελεστικής εξουσίας, μέσω βελτιωμένου ελέγχου των νομοσχεδίων και παρακολούθησης της εφαρμογής των πολιτικών και των νόμων. Η κυβέρνηση πρέπει να εξασφαλίσει επαρκή συμμετοχή στις εργασίες της Συνέλευσης. Η οικονομική ανεξαρτησία της Συνέλευσης έχει βελτιωθεί, αλλά απαιτούνται και άλλα μέτρα (για παράδειγμα, να βελτιωθεί ο εσωτερικός κανονισμός της και η νομοθετική διαδικασία), προκειμένου να ενισχυθεί η οικονομική και διοικητική ανεξαρτησία της Συνέλευσης.

Όσον αφορά το *κράτος δικαίου*, το Κοσσυφοπέδιο πρέπει, κατά προτεραιότητα, να παράσχει συγκεκριμένα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με τα αποτελέσματα της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, καθώς και να ενισχύσει τη νομοθεσία και την εφαρμογή της. Το Κοσσυφοπέδιο πρέπει να βελτιώσει περαιτέρω την αξιοπιστία των στατιστικών στοιχείων στους εν λόγω τομείς. Επίσης, πρέπει να υποστηρίξει ενεργά την EULEX για την εφαρμογή της εντολής της, συμπεριλαμβανομένης της Ειδικής Ερευνητικής Ομάδας Εργασίας. Το Κοσσυφοπέδιο σταδιακά αναλαμβάνει περισσότερες αρμοδιότητες από την EULEX. Ο διαρθρωμένος διάλογος για το κράτος δικαίου αποτελεί ουσιώδες φόρουμ που επιτρέπει στο Κοσσυφοπέδιο και στην ΕΕ να επανεξετάσουν την πρόοδο σε αυτόν τον τομέα.

Οι πολιτικές παρεμβάσεις στο έργο της *δικαιοσύνης* εξακολουθούν να αποτελούν σοβαρό πρόβλημα. Τα δικαστικά και εισαγγελικά συμβούλια πρέπει να αντιδρούν έντονα σε επιθέσεις

εναντίον των δικαστών, των εισαγγελέων και των δικαστικών οργάνων. Η Συνέλευση και η κυβέρνηση πρέπει να πράξουν το ίδιο. Είναι απαραίτητα κατάλληλα μέτρα ασφάλειας και προστασίας των δικαστών, του προσωπικού των δικαστηρίων, των εισαγγελέων, των μαρτύρων και των εναγόντων. Το Κοσσυφοπέδιο πρέπει να λάβει περαιτέρω μέτρα για να μειωθεί ο συνολικός αριθμός συσσωρευμένων εκκρεμών υποθέσεων, συμπεριλαμβανομένης της εκτέλεσης των δικαστικών αποφάσεων, και να διασφαλίσει ότι οι δίκες διεξάγονται σε κατάλληλους χώρους και σύμφωνα με τις δικαστικές διαδικασίες. Η πρόσληψη των δικαστών και των εισαγγελέων που προέρχονται από μειονότητες σύμφωνα με το νομοθετικό πλαίσιο πρέπει να συνεχιστεί. Το Κοσσυφοπέδιο πρέπει να διασφαλίσει ότι ο ειδικός εισαγγελέας που είναι αρμόδιος για υποθέσεις οργανωμένου εγκλήματος, εγκλημάτων πολέμου και διαφθοράς διατηρεί τις αρμοδιότητές του.

Όσον αφορά τη *δημόσια διοίκηση*, το Κοσσυφοπέδιο πρέπει να επικεντρωθεί στην εφαρμογή της νομοθεσίας, στη στρατηγική και στο σχέδιο δράσης, κάτι που απαιτεί ισχυρή πολιτική καθοδήγηση. Ο επαγγελματισμός της δημόσιας διοίκησης πρέπει να ενισχυθεί, και τα άτομα που ανήκουν σε μειονότητες πρέπει να αντιπροσωπεύονται επαρκώς σύμφωνα με τη νομοθεσία. Η πολιτική παρέμβαση στην πρόσληψη και τον διορισμό δημοσίων υπαλλήλων πρέπει να σταματήσει. Στον τομέα των *ανθρωπίνων και θεμελιωδών δικαιωμάτων*, το σύνθετο και με επικαλύψεις αρμοδιοτήτων θεσμικό πλαίσιο για την προώθηση και προστασία τους πρέπει να απλουστευθεί. Απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες όσον αφορά τις ανακρίσεις και τη δίωξη περιπτώσεων σωματικής βίας κατά δημοσιογράφων. Το ίδιο ισχύει και για τα βίαια περιστατικά εις βάρος λεσβίων, ομοφυλοφίλων, αμφιφυλοφίλων, τρανσεξουαλικών και διαφυλικών (ΛΟΑΔ). Πρόοδος απαιτείται επίσης όσον αφορά την τήρηση των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, για παράδειγμα μέσω της μείωσης του όγκου των εκκρεμών δικαστικών υποθέσεων και τη βελτίωση της εκτέλεσης των δικαστικών και διοικητικών αποφάσεων. Η νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων πρέπει να εφαρμόζεται καλύτερα. Η Συνέλευση πρέπει να σχεδιάσει έναν βιώσιμο μακροπρόθεσμο μηχανισμό χρηματοδότησης για τον δημόσιο ραδιοτηλεοπτικό οργανισμό· ο διορισμός των μελών του διοικητικού του συμβουλίου πρέπει να ολοκληρωθεί.

Όσον αφορά την *προστασία των μειονοτήτων*, η νομοθεσία σχετικά με την πολιτιστική κληρονομιά και τη Σερβική Ορθόδοξη Εκκλησία πρέπει να εφαρμοστεί. Οι τοπικές αρχές θα πρέπει να υποστηριχθούν περαιτέρω ώστε να συνεχίσουν τη διαδικασία αποκέντρωσης. Η στρατηγική και το σχέδιο δράσης για τους Ρομά, τους Ασκάλι και τους Αιγύπτιους πρέπει να εφαρμοστούν με αποφασιστικότητα, καθώς η κατάσταση των μειονοτήτων αυτών στην πράξη παραμένει σημαντικό πρόβλημα. Τούτο είναι επίσης σημαντικό στο πλαίσιο της διαδικασίας ελευθέρωσης των θεωρήσεων. Οι επιθέσεις λόγω εθνότητας ή θρησκείας πρέπει να διερευνώνται, να ασκείται ποινική δίωξη και οι δράστες να οδηγούνται στη δικαιοσύνη.

Όσον αφορά τα **οικονομικά κριτήρια**, το Κοσσυφοπέδιο έχει σημειώσει κάποια βήματα προόδου προς τη δημιουργία λειτουργούσας οικονομίας της αγοράς. Απαιτούνται σημαντικές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις προκειμένου να δοθεί στο Κοσσυφοπέδιο η δυνατότητα να αντιμετωπίσει μακροπρόθεσμα τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς.

Η δύσκολη οικονομική κατάσταση της περιοχής και της ΕΕ έχει αρχίσει να πλήττει την οικονομία του Κοσσυφοπεδίου, αν και λιγότερο σε σχέση με άλλες χώρες της περιοχής. Το ΑΕΠ του Κοσσυφοπεδίου αυξήθηκε κατά 2,5 % το 2012. Η δημοσιονομική πολιτική ήταν συνετή και η δημοσιονομική απόδοση είναι σε καλό δρόμο. Θεσπίστηκε ένας νομικά δεσμευτικός δημοσιονομικός κανόνας, που θα αρχίσει να ισχύει το 2014. Η ανεργία παρέμεινε σε πολύ υψηλά επίπεδα. Το Κοσσυφοπέδιο συνέχισε τις σημαντικές επενδύσεις στις υποδομές του.

Απαιτούνται συνεχείς προσπάθειες για την ενίσχυση της μακροοικονομικής σταθερότητας και τη βελτίωση της κοινωνικής κατάστασης. Το Κοσσυφοπέδιο πρέπει να βελτιώσει την

ανταγωνιστικότητά του και το επιχειρηματικό περιβάλλον, καθώς και να στηρίζει τον ιδιωτικό τομέα, ώστε να μειωθεί η ανεργία. Ένα υγιές επιχειρηματικό περιβάλλον απαιτεί περαιτέρω μέτρα για να αντιμετωπιστούν οι αδυναμίες όσον αφορά το κράτος δικαίου και τη διαφθορά. Οι ιδιωτικοποιήσεις πρέπει να συνεχιστούν. Ο άτυπος τομέας εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρό πρόβλημα.

Οι προτεραιότητες στον τομέα των **ευρωπαϊκών προτύπων** πρέπει να αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων για τη Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης. Το Κοσσυφοπέδιο έχει ολοκληρώσει την αναδιάρθρωση του Υπουργείου Εμπορίου και Βιομηχανίας, έτσι ώστε να είναι σε θέση να διαπραγματευθεί τις συναφείς με το εμπόριο διατάξεις της συμφωνίας αποτελεσματικά· έχει δε ολοκληρώσει την ανάλυση αντικτύπου. Το Κοσσυφοπέδιο έχει επίσης αναλάβει προσπάθειες προετοιμασίας της γεωργικής απογραφής.

Όσον αφορά το *εμπόριο και τα ζητήματα εσωτερικής αγοράς*, η βελτίωση των στατιστικών για τις επιχειρήσεις του Κοσσυφοπεδίου είναι ουσιαστικής σημασίας. Το Κοσσυφοπέδιο πρέπει να συνεχίσει την εφαρμογή του νομικού πλαισίου για το εμπόριο, τον ανταγωνισμό και την εσωτερική αγορά. Το Κοσσυφοπέδιο πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές του σε ορισμένους *φυτοϋγειονομικούς και κτηνιατρικούς τομείς* που επηρεάζουν την ασφάλεια των τροφίμων, όπως ορίζεται στη μελέτη σκοπιμότητας. Στον τομέα της *ενέργειας*, οι προσπάθειες παροπλισμού του σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας Κοσονο Α πρέπει να ενισχυθούν. Η εστίαση στις προτεραιότητες της μελέτης σκοπιμότητας, για την προετοιμασία των διαπραγματεύσεων της συμφωνίας με την ΕΕ και για τον διάλογο σχετικά με την ελευθέρωση των θεωρήσεων είχε αντίκτυπο στην πρόοδο σε άλλους τομείς.

Τουρκία

Η Τουρκία είναι υποψήφια χώρα και στρατηγικός εταίρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Τουρκία, με τη σημαντική, δυναμική οικονομία της είναι σημαντικός εμπορικός εταίρος της ΕΕ και αποτελεί πολύτιμη συνιστώσα της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας μέσω της τελωνειακής ένωσης. Επίσης, έχει στρατηγική θέση, και όσον αφορά την ενεργειακή ασφάλεια, και διαδραματίζει σημαντικό περιφερειακό ρόλο. Η Επιτροπή υπογραμμίζει τη σημασία που έχει η διαρκής συνεργασία και ο διάλογος επί θεμάτων εξωτερικής πολιτικής. Κατά τον ίδιο τρόπο, η ΕΕ παραμένει σημαντική και στέρεα βάση για τις οικονομικές και πολιτικές μεταρρυθμίσεις της Τουρκίας. Τα γεγονότα του πάρκου Γκεζί ανέδειξαν τη σημασία που έχει η προώθηση του διαλόγου σε ολόκληρο το πολιτικό φάσμα και την κοινωνία και την ανάγκη για σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην πράξη.

Το εποικοδομητικό πρόγραμμα που δρομολογήθηκε το 2012 συνεχίζει να υποστηρίζει και να συμπληρώνει τις διαπραγματεύσεις προσχώρησης με την Τουρκία, μέσω ενισχυμένης συνεργασίας σε ορισμένους τομείς κοινού ενδιαφέροντος. Ενώ έχει ήδη αποφέρει ορισμένα θετικά αποτελέσματα, δεν υποκαθιστά τις διαπραγματεύσεις. Το πλήρες δυναμικό των σχέσεων ΕΕ-Τουρκίας αξιοποιείται πλήρως μόνο στο πλαίσιο ενεργού και αξιόπιστης διαδικασίας προσχώρησης. Αυτή η διαδικασία παραμένει το πλέον κατάλληλο πλαίσιο για την προώθηση των συνδεδεμένων με την ΕΕ μεταρρυθμίσεων, την ανάπτυξη του διαλόγου σχετικά με τα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, την ενίσχυση της οικονομικής ανταγωνιστικότητας και της συνεργασίας στον τομέα της ενέργειας, της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων. Οι διαπραγματεύσεις προσχώρησης πρέπει να ξαναβρούν τον ρυθμό τους, με σεβασμό των δεσμεύσεων της ΕΕ και των προϋποθέσεων που έχουν καθοριστεί. Στο πλαίσιο αυτό, το άνοιγμα του κεφαλαίου 22 - «Περιφερειακή πολιτική», μετά από τρία και πλέον έτη στασιμότητας στις διαπραγματεύσεις, αποτελεί σημαντικό βήμα. Η Τουρκία μπορεί να επιταχύνει το ρυθμό των διαπραγματεύσεων εκπληρώνοντας τα κριτήρια αξιολόγησης και τις απαιτήσεις των διαπραγματευτικών πλαισίων και τηρώντας τις συμβατικές της υποχρεώσεις έναντι της ΕΕ, περιλαμβανομένης

της πλήρους και χωρίς διακρίσεις εφαρμογής του πρόσθετου πρωτοκόλλου της Συμφωνίας Σύνδεσης έναντι όλων των κρατών μελών.

Μια μεικτή εικόνα προκύπτει από τις εξελίξεις κατά τους τελευταίους δώδεκα μήνες στην Τουρκία όσον αφορά τα **πολιτικά κριτήρια**. Οι σημαντικές μεταρρυθμιστικές προσπάθειες συνεχίστηκαν. Η τέταρτη δέσμη μέτρων για τη δικαστική μεταρρύθμιση που εγκρίθηκε τον Απρίλιο ενδυναμώνει την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, περιλαμβανομένης της ελευθερίας έκφρασης και της καταπολέμησης της ατιμωρησίας σε περιπτώσεις βασανιστηρίων και κακής μεταχείρισης. Η κυβέρνηση ξεκίνησε ειρηνευτική διαδικασία για τον τερματισμό της τρομοκρατίας και της βίας στις νοτιοανατολικές περιοχές της χώρας και την προετοιμασία του εδάφους για την επίλυση του κουρδικού ζητήματος. Η διαδικασία αυτή πρέπει να συνεχιστεί καλόπιστα από όλες τις πλευρές. Τα μέτρα που εξαγγέλθηκαν με τη δέσμη μέτρων για τον εκδημοκρατισμό που υποβλήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2013 προβλέπουν περαιτέρω μεταρρυθμίσεις σε σειρά σημαντικών ζητημάτων, περιλαμβανομένων της χρήσης γλωσσών πλην της τουρκικής, των δικαιωμάτων ατόμων που ανήκουν σε μειονότητες και των αλλαγών των υφιστάμενων υψηλών ορίων για την εκπροσώπηση στο κοινοβούλιο και τη χρηματοδότηση των πολιτικών κομμάτων· έτσι αναμένεται να ενισχυθεί η πολυφωνία. Η πρόοδος στη συνεργασία με κόμματα της αντιπολίτευσης σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα παραμένει ζωτικό θέμα.

Η διακομματική επιτροπή συνδιαλλαγής του κοινοβουλίου, η οποία συστάθηκε για την κατάρτιση νέου συντάγματος, συνέχισε τις εργασίες της, επιτυγχάνοντας συμφωνία επί ορισμένων άρθρων. Οι εργασίες αναμένεται να συνεχιστούν σε πνεύμα συμβιβασμού. Η έγκριση λεπτομερούς νόμου περί αλλοδαπών και διεθνούς προστασίας ήταν σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της επαρκούς προστασίας των αιτούντων άσυλο. Συνεχίστηκαν επίσης οι προσπάθειες με στόχο την προστασία των δικαιωμάτων των γυναικών, κυρίως μέσω της εφαρμογής του νόμου σχετικά με την προστασία της οικογένειας και την πρόληψη της βίας. Ο θεσμός του Διαμεσολαβητή δημιουργήθηκε και ασκεί πλέον ενεργά τις αρμοδιότητες του. Ο Εθνικός Οργανισμός Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων άρχισε επίσης να λειτουργεί.

Επιπλέον, υπάρχουν περισσότερες δημόσιες συζητήσεις για θέματα που προηγουμένως θεωρούνταν ευαίσθητα, συμπεριλαμβανομένου του κουρδικού ζητήματος, του ρόλου του στρατού, του αρμενικού ζητήματος ή των δικαιωμάτων των ατόμων ανεξάρτητα από το σεξουαλικό τους προσανατολισμό. Ο δημοκρατικός διάλογος εξαπλώνεται, ιδίως μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και εκφράζεται επίσης πέραν της παραδοσιακής πολιτικής των κομμάτων, μεταξύ άλλων μέσω διαδηλώσεων. Στο πλαίσιο αυτό, το κύμα διαμαρτυριών του Ιουνίου είναι επίσης αποτέλεσμα της ευρείας δημοκρατικής μεταρρύθμισης που έλαβε χώρα την τελευταία δεκαετία και της ανάδυσης μίας ζωτικής και πολύμορφης κοινωνίας των πολιτών, η οποία πρέπει να γίνεται σεβαστή και να εισακούεται σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων, ανεξάρτητα από το ποιος έχει την πλειοψηφία στο κοινοβούλιο.

Ωστόσο, η περαιτέρω πρόοδος παρεμποδίζεται από διάφορους παράγοντες που εξακολουθούν να υφίστανται. Το πολιτικό κλίμα χαρακτηρίζεται ακόμη από πόλωση και δεν διέπεται από πνεύμα συμβιβασμού. Η κυβέρνηση έχει την τάση να εξαρτάται αποκλειστικά από την κοινοβουλευτική πλειοψηφία όταν ψηφίζει νόμους και λαμβάνει αποφάσεις, ακόμη και σε κοινωνικά ευαίσθητα ζητήματα, χωρίς επαρκή διαβούλευση και διάλογο με τους ενδιαφερόμενους φορείς. Οι απορρέουσες εντάσεις και η απογοήτευση τελικά κορυφώθηκαν τον Μάιο και τον Ιούνιο με την ευκαιρία ενός αμφιλεγόμενου έργου αστικής ανάπτυξης στο πάρκο Γκεζί της Κωνσταντινούπολης και οδήγησε σε σοβαρές εκδηλώσεις διαμαρτυρίας σε πολλές άλλες πόλεις. Οι προσπάθειες προσέγγισης των διαδηλωτών ήταν περιορισμένες και επισκιάστηκαν από την υπερβολική χρήση αστυνομικής βίας, την πολωτική γλώσσα και την εν γένει απουσία διαλόγου. Ως αποτέλεσμα της αντιπαραθέσεις έξι άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους και περισσότεροι από 8.000 τραυματίστηκαν. Οι έρευνες που διεξήγαγε το Υπουργείο

Εσωτερικών κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η αστυνομία έκανε δυσανάλογη χρήση βίας κατά των διαδηλωτών τον Μάιο και τον Ιούνιο.

Το κύμα διαμαρτυριών του Ιουνίου ανέδειξε ορισμένα θέματα τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν επείγοντως. Όσον αφορά την υπερβολική χρήση βίας από την αστυνομία, οι διοικητικές και δικαστικές έρευνες που ξεκίνησαν θα πρέπει να τηρούν τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και οι υπεύθυνοι θα πρέπει να λογοδοτήσουν. Θα πρέπει να θεσπιστεί και να εφαρμοστεί σύμφωνα με τους ευρωπαϊκούς κανόνες νομοθεσία σχετικά με τη σύσταση επιτροπής παρακολούθησης της επιβολής του νόμου, ως ανεξάρτητου οργάνου εποπτείας για αξιόποινες πράξεις που διαπράττει η αστυνομία. Το Υπουργείο Εσωτερικών έκανε ένα πρώτο θετικό βήμα με την έκδοση εγκυκλίων που ρυθμίζουν τη συμπεριφορά των αστυνομικών κατά τις διαδηλώσεις. Ωστόσο, το γενικό νομικό πλαίσιο και η πρακτική σχετικά με την παρέμβαση υπαλλήλων των αρχών επιβολής του νόμου θα πρέπει να εναρμονιστούν με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, ώστε να εγγυώνται σε κάθε περίπτωση το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου και, ιδίως, το δικαίωμα της ελευθερίας του συνέρχεται.

Βασικές διατάξεις του τουρκικού νομικού πλαισίου και η ερμηνεία τους από τα μέλη του δικαστικού σώματος εξακολουθούν να παρακωλύουν την ελευθερία έκφρασης, συμπεριλαμβανομένης της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης. Το ιδιοκτησιακό καθεστώς των τουρκικών μέσων ενημέρωσης, στα οποία κυριαρχούν οι μεγάλοι βιομηχανικοί όμιλοι, σε συνδυασμό με ενίοτε εκφοβιστικές δηλώσεις υψηλόβαθμων υπαλλήλων και προειδοποιήσεων από τις αρχές, καθιστά επίσης διαδεδομένη την αυτολογοκρισία στα μέσα ενημέρωσης, όπως φάνηκε από την έλλειψη ρεπορτάζ στα κατεστημένα μέσα ενημέρωσης για τις εκδηλώσεις διαμαρτυρίας του Ιουνίου. Το περιβάλλον αυτό οδήγησε επίσης σε απολύσεις και παραιτήσεις δημοσιογράφων.

Μια περιοριστική ερμηνεία, εκ μέρους του δικαστικού σώματος, των νομικών διατάξεων σχετικά με τη δημόσια πρόκληση μίσους οδήγησε σε σειρά καταδικαστικών αποφάσεων δημοσίων προσώπων για κριτικές παρατηρήσεις σχετικά με τη θρησκεία. Ο ασαφής ορισμός της ποινικής νομοθεσίας για την ένταξη σε ένοπλη ομάδα εξακολουθεί να είναι πηγή μεγάλου αριθμού συλλήψεων και διώξεων. Δεν έχει δημιουργηθεί ακόμη ένα νομικό πλαίσιο συμβατό με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου για τα θέματα της θρησκευτικής πίστης και των αντιρρησιών συνείδησης. Χρειάζεται να καταβληθούν ουσιαστικές προσπάθειες για την αποτελεσματική διασφάλιση των δικαιωμάτων των γυναικών, των παιδιών, καθώς και των λεσβίων, των ομοφυλοφίλων, των αμφιφυλοφίλων, των τρανσεξουαλικών και των διαφυλικών (ΛΟΑΔ). Η ενδοοικογενειακή βία, τα περιστασιακά εγκλήματα τιμής και το ζήτημα των πρόωγων και καταναγκαστικών γάμων εξακολουθούν να συνιστούν σοβαρό πρόβλημα. Η Τουρκία πρέπει να διασφαλίσει τον πλήρη σεβασμό του συνόλου των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, συμπεριλαμβανομένων εκείνων των μη μουσουλμανικών θρησκευτικών κοινοτήτων.

Οι αδυναμίες αυτές πρέπει να αντιμετωπιστούν και η τέταρτη δέσμη μέτρων για τη δικαστική μεταρρύθμιση να εφαρμοστεί ορθά, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Οι αρχές πρέπει να ενισχύσουν τις προσπάθειες για την προστασία άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών ούτως ώστε όλοι οι πολίτες μπορούν να ασκούν απρόσκοπτα τα δικαιώματά τους. Τα μέτρα που ανακοινώθηκαν στη δέσμη εκδημοκρατισμού προμηνύουν πρόοδο σε ορισμένα από τα ζητήματα αυτά.

Τα ζητήματα αυτά υπογραμμίζουν τη σημασία που έχει για την ΕΕ η συνέχιση του διαλόγου με την Τουρκία όσον αφορά τα θεμελιώδη δικαιώματα. Η πρόοδος στις διαπραγματεύσεις προσχώρησης και η πρόοδος των πολιτικών μεταρρυθμίσεων στην Τουρκία είναι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Είναι προς το συμφέρον τόσο της Τουρκίας όσο και της ΕΕ να υπάρξει συμφωνία επί των κριτηρίων ανοίγματος για τα κεφάλαια 23 - «Δικαιοσύνη και θεμελιώδη

δικαιώματα» και 24 - «Δικαιοσύνη, Ελευθερία και Ασφάλεια» και τα εν λόγω κριτήρια να ανακοινωθούν στην Τουρκία το συντομότερο δυνατό, ώστε να καταστεί δυνατή η έναρξη των διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο των δύο αυτών κεφαλαίων. Τούτο θα συμβάλει σημαντικά στο να διασφαλιστεί ότι η ΕΕ και τα πρότυπά της εξακολουθούν να είναι το σημείο αναφοράς για μεταρρυθμίσεις στην Τουρκία.

Ενόψει των απαραίτητων μεταρρυθμίσεων, κατά τη συνολική διαδικασία λήψης αποφάσεων, τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο, πρέπει να γίνεται πιο οργανωμένη και συστηματική διαβούλευση με την κοινωνία των πολιτών. Τούτο είναι ουσιώδους σημασίας για τη μεταρρύθμιση του υφιστάμενου νομικού πλαισίου προκειμένου να ευνοεί περισσότερο την εν γένει ανάπτυξη οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Για παράδειγμα, οι αξιολογήσεις των περιβαλλοντικών επιπτώσεων πρέπει να διενεργούνται σε πλήρη συμμόρφωση με το κερτημένο της ΕΕ. Τα μεγάλα έργα υποδομών δεν θα πρέπει πλέον να αποκλείονται. Η διαβούλευση με φορείς της κοινωνίας των πολιτών σε άλλους τομείς πολιτικής πρέπει επίσης να ενθαρρυνθεί ιδιαίτερα.

Η υπογραφή της *συμφωνίας επανεισδοχής ΕΕ-Τουρκίας και η ταυτόχρονη έναρξη του διαλόγου για τις θεωρήσεις* αποτελούν τα πρώτα βήματα προς την ελευθέρωση του καθεστώτος θεωρήσεων, η οποία μπορεί να δώσει νέα ώθηση στις σχέσεις ΕΕ-Τουρκίας και να αποφέρει απτά οφέλη για τις δύο πλευρές. Είναι σημαντικό να σημειωθεί πρόοδος στις δύο αυτές διαδικασίες και να ολοκληρωθεί γρήγορα η διαδικασία κύρωσης της συμφωνίας επανεισδοχής στην Τουρκία, εν όψει της πλήρους και ουσιαστικής εφαρμογής της.

Στον τομέα της *εξωτερικής πολιτικής*, η Τουρκία συνέχισε να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ευρύτερη γειτονική περιοχή της, π.χ. με την επέκταση των δραστηριοτήτων της ως μη παραδοσιακού δωρητή στο Κέρας της Αφρικής, με τη στήριξη της μετάβασης της Βόρεια Αφρική στη δημοκρατία και με την ενίσχυση της συνεργασίας με το Αφγανιστάν και το Πακιστάν, καθώς και της συνεργασίας μεταξύ αυτών. Διαδραμάτισε ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην υπόθεση της Συρίας, με την υποστήριξη στη διαμόρφωση μιας πιο ενοποιημένης αντιπολίτευσης και με την παροχή ζωτικής σημασίας ανθρωπιστικής βοήθειας σε μεγάλο αριθμό Σύρων που εγκατέλειπαν τη χώρα τους. Έχει επίσης συνεχίσει να παρέχει πρακτική υποστήριξη στις συνομιλίες των Ε3+3 με το Ιράν. Η κύρωση διακυβερνητικής συμφωνίας για το έργο του Αγωγού Φυσικού Αερίου της Ανατολίας (TANAP) μεταξύ Τουρκίας και Αζερμπαϊτζάν ήταν μια σημαντική συμβολή της στην επίτευξη του στόχου της μεγαλύτερης ενεργειακής ασφάλειας της Ευρώπης μέσω του νοτίου ενεργειακού διαδρόμου. Ο τακτικός πολιτικός διάλογος μεταξύ της ΕΕ και της Τουρκίας συνέχισε να ενισχύεται, καλύπτοντας τόσο διεθνή θέματα κοινού ενδιαφέροντος όπως η Μέση Ανατολή και η Κεντρική Ασία όσο και παγκόσμια ζητήματα, όπως η καταπολέμηση της τρομοκρατίας και η μη διάδοση των όπλων. Η Τουρκία συνέχισε την πολιτική εμπλοκής της στα Δυτικά Βαλκάνια, μεταξύ άλλων με την ενεργό συμμετοχή της στη Διαδικασία για τη Συνεργασία στην Νοτιοανατολική Ευρώπη, καθώς και με τη συμβολή της στις αποστολές, υπό την ηγεσία της ΕΕ, στον στρατιωτικό, αστυνομικό τομέα και τον τομέα του κράτους δικαίου στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και στο Κοσσυφοπέδιο.

Η Τουρκία συνέχισε να εκφράζει την υποστήριξή της για την επανάλληψη των συνομιλιών με στόχο την επίτευξη δίκαιης, συνολικής και βιώσιμης λύσης του *κυπριακού ζητήματος*, υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών. Η προθυμία της Τουρκίας και της Ελλάδας να αποδεχθούν επαφές με τους επικεφαλής διαπραγματευτές των δύο κοινοτήτων αποτελεί θετικό βήμα που θα μπορούσε ενδεχομένως να βοηθήσει στη διαδικασία διευθέτησης.

Η ΕΕ έχει επίσης υπογραμμίσει τη σημασία της προόδου ως προς την εξομάλυνση των διαφορών μεταξύ της Τουρκίας και όλων των κρατών μελών της ΕΕ, περιλαμβανομένης και της Κυπριακής Δημοκρατίας. Στο πλαίσιο αυτό, κάλεσε την Τουρκία να σταματήσει να παρεμποδίζει την προσχώρηση κρατών μελών σε διεθνείς οργανισμούς και μηχανισμούς.

Επιπλέον, η ΕΕ υπογράμμισε για άλλη μια φορά τα κυριαρχικά δικαιώματα όλων των κρατών μελών της ΕΕ, στα οποία περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, η σύναψη διμερών συμφωνιών, καθώς και η διερεύνηση και εκμετάλλευση των φυσικών τους πόρων, σύμφωνα με το κεκτημένο της ΕΕ και το διεθνές δίκαιο, συμπεριλαμβανομένης της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας.

Στο πλαίσιο αυτό, στα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 11 Δεκεμβρίου 2012, η ΕΕ εξέφρασε τη βαθιά λύπη της για το γεγονός ότι η Τουρκία, παρά τις επανειλημμένες εκκλήσεις, συνεχίζει να αρνείται να εκπληρώσει την υποχρέωσή της για πλήρη και χωρίς διακρίσεις εφαρμογή του πρόσθετου πρωτοκόλλου της Συμφωνίας Σύνδεσης έναντι όλων των κρατών μελών και δεν έχει άρει όλους τους περιορισμούς όσον αφορά τα σκάφη και τα αεροσκάφη που είναι νηολογημένα στην Κύπρο ή των οποίων ο τελευταίος λιμένας κατάπλου ήταν στην Κύπρο. Η ΕΕ έχει τονίσει ότι η τήρηση της υποχρέωσης αυτής θα μπορούσε να δώσει σημαντική ώθηση στη διαδικασία των διαπραγματεύσεων. Αν δεν υπάρξει πρόοδος στο θέμα αυτό, η Επιτροπή θα διατηρήσει τα ισχύοντα από το 2006 μέτρα της, τα οποία θα επηρεάζουν συνεχώς τη συνολική πρόοδο των διαπραγματεύσεων. Η ΕΕ θα εξακολουθήσει να παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς και να επανεξετάζει την πρόοδο που επιτυγχάνεται σε όλα τα θέματα που καλύπτονται από τη δήλωση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των κρατών μελών της, της 21ης Σεπτεμβρίου 2005. Αναμένεται τώρα πρόοδος, χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση.

Σύμφωνα με το Διαπραγματευτικό Πλαίσιο και παλαιότερα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Συμβουλίου, η Τουρκία πρέπει να δεσμευθεί απερίφραστα για σχέσεις καλής γειτονίας και για ειρηνική επίλυση των διαφορών σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, με προσφυγή, εφόσον απαιτείται, στο Διεθνές Δικαστήριο. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕ έχει εκφράσει για άλλη μια φορά σοβαρές ανησυχίες και κάλεσε την Τουρκία να αποφύγει κάθε είδους απειλή ή ενέργεια κατά κράτους μέλους ή αιτία προστριβών ή ενεργειών που μπορούν να βλάψουν τις σχέσεις καλής γειτονίας και την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών.

Η ΕΕ εξέφρασε την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι οι πρωτοβουλίες συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας για τη βελτίωση των διμερών σχέσεων συνεχίζονται. Ο πρόσφατος, 55^{ος}, γύρος διερευνητικών συνομιλιών για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας διεξήχθη τον Σεπτέμβριο. Η Ελλάδα και η Κύπρος έχουν προβεί σε επίσημες καταγγελίες για παραβιάσεις των χωρικών υδάτων και του εναέριου χώρου τους από την Τουρκία, μεταξύ άλλων μέσω πτήσεων πάνω από ελληνικά νησιά.

Σε ό,τι αφορά τα **οικονομικά κριτήρια**, η Τουρκία αποτελεί λειτουργούσα οικονομία της αγοράς. Αναμένεται ότι, μεσοπρόθεσμα, θα είναι σε θέση να αντιμετωπίσει τις ανταγωνιστικές πιέσεις και τις δυνάμεις της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης, υπό την προϋπόθεση ότι θα επισπεύσει την εφαρμογή του συνολικού της προγράμματος διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων.

Μετά από έντονη ανάπτυξη περίπου 9% κατά την προηγούμενη διετία, η αύξηση του ΑΕΠ της Τουρκίας επιβραδύνθηκε φτάνοντας το 2,2% το 2012. Τούτο συνοδεύτηκε από επανεξισορρόπηση της ανάπτυξης από την εγχώρια ζήτηση στο εξωτερικό εμπόριο, προσωρινή μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών και μείωση του πληθωρισμού. Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2013, η ανάπτυξη ενισχύθηκε εκ νέου φτάνοντας στο 3,7% του ΑΕΠ. Ταυτόχρονα, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών διευρύνθηκε εκ νέου και οι τιμές καταναλωτή αυξήθηκαν εκ νέου. Το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ συνέχισε να συρρικνώνονται και είναι πλέον σαφώς κάτω του 40%. Από τον Μάιο μέχρι σήμερα, λόγω εγχώριων και διεθνών παραγόντων, οι χρηματοπιστωτικές αγορές έχουν τεθεί υπό πίεση, κάτι που προκάλεσε άμεσες αντιδράσεις από την Κεντρική Τράπεζα με σκοπό τη σταθεροποίηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας και τη συγκράτηση των

εκροών κεφαλαίου.

Οι πρόσφατες οικονομικές επιδόσεις της Τουρκίας καταδεικνύουν τόσο το υψηλό δυναμικό όσο και τις συνεχιζόμενες ανισορροπίες της οικονομίας. Στον εξωτερικό τομέα, η εξάρτηση από συνεχείς εισροές κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση μεγάλων διαρθρωτικών ελλειμμάτων του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών καθιστά την Τουρκία ευάλωτη σε μεταβολές του γενικού αισθήματος κινδύνου, με αποτέλεσμα σημαντικές διακυμάνσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας και ακραίες διακυμάνσεις της οικονομικής δραστηριότητας. Η αντιμετώπιση του αδύναμου αυτού σημείου απαιτεί τη λήψη μέτρων για την αύξηση της εθνικής αποταμίευσης, η δε δημοσιονομική πολιτική έχει να διαδραματίσει εν προκειμένω σημαντικό ρόλο. Η θέσπιση ενός δημοσιονομικού κανόνα θα ενίσχυε τη διαφάνεια του προϋπολογισμού, παρέχοντας σημαντική δημοσιονομική βάση και ενίσχυση της αξιοπιστίας. Τα σχετικά υψηλά ποσοστά πληθωρισμού εξακολουθούν να αποτελούν σημαντική πρόκληση. Η επανεξισορρόπηση του μακροοικονομικού συνδυασμού πολιτικών θα συντελέσει στην αποφόρτιση της νομισματικής πολιτικής. Μεσοπρόθεσμα έως μακροπρόθεσμα, είναι σημαντικό να βελτιωθεί η λειτουργία των αγορών προϊόντων, υπηρεσιών και εργασίας, μέσω διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για την αύξηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας.

Η εν εξελίξει έρευνα για τη λειτουργία της **Τελωνειακής Ένωσης** ΕΕ-Τουρκίας είναι πρώτης τάξεως ευκαιρία να αποτελέσει αντικείμενο προβληματισμού και διαλόγου ο απαραίτητος εκσυγχρονισμός αυτού του βασικού εργαλείου στις σχέσεις ΕΕ-Τουρκίας, με σκοπό να δοθεί νέα ώθηση στις εμπορικές επιδόσεις και των δύο πλευρών και στην οικονομική ολοκλήρωση.

Δεδομένου ότι η Τουρκία διαθέτει δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης ως ενεργειακός κόμβος και δεδομένων των κοινών προκλήσεων που μοιράζεται με την ΕΕ, είναι σημαντικό να αναπτυχθεί ο ενισχυμένος διάλογος για όλα τα θέματα κοινού ενδιαφέροντος.

Όσον αφορά την **ικανότητα ανάληψης των υποχρεώσεων που συνεπάγεται η προσχώρηση στην ΕΕ**, η Τουρκία συνέχισε την εναρμόνιση με το κεκτημένο. Έχει σημειωθεί ικανοποιητική πρόοδος στους τομείς: ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων· χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες· ενέργεια· περιφερειακή πολιτική και συντονισμός των διαρθρωτικών μέσων· επιστήμη και έρευνα· εκπαίδευση. Υπήρξαν σημαντικές εξελίξεις σχετικά με τη θέσπιση του νομικού πλαισίου στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου. Το νομικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας έχει βελτιωθεί. Η νέα νομοθεσία για την ηλεκτρική ενέργεια έχει εναρμονίσει σε μεγάλο βαθμό τον τομέα αυτό με το κεκτημένο. Η Επιτροπή έχει αξιολογήσει την πρόοδο που σημειώθηκε στο πλαίσιο των ομάδων εργασίας του Θετικού Προγράμματος και ενημέρωσε την Τουρκία για τα κριτήρια που θεωρεί ότι εκπληρώνονται. Η Επιτροπή αναγνώρισε επίσης την πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά σημαντικές απαιτήσεις σχετικά με το σύστημα απονομής δικαιοσύνης και τα θεμελιώδη δικαιώματα. Η πρόοδος έχει περιοριστεί σε ορισμένα κεφάλαια, συμπεριλαμβανομένων των δημοσίων συμβάσεων, της πολιτικής ανταγωνισμού, της γεωργίας και αγροτικής ανάπτυξης, της ασφάλειας τροφίμων, της κτηνιατρικής και φυτοϋγειονομικής πολιτικής, και της φορολογίας.

Οι σφαιρικές προσπάθειες πρέπει να συνεχιστούν στους τομείς της νομοθεσίας περί διανοητικής ιδιοκτησίας, της γεωργίας και της αγροτικής ανάπτυξης, της ασφάλειας τροφίμων, της κτηνιατρικής και φυτοϋγειονομικής πολιτικής, της κοινωνικής πολιτικής και της απασχόλησης, του περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής, καθώς και της προστασίας του καταναλωτή. Περαιτέρω σημαντική πρόοδος απαιτείται σχετικά με τη δικαιοσύνη και τα θεμελιώδη δικαιώματα, αφενός, και τη δικαιοσύνη, την ελευθερία και την ασφάλεια, αφετέρου. Η νομοθετική εναρμόνιση πρέπει να συνεχιστεί, ιδίως όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις, την πολιτική ανταγωνισμού και τη φορολογία. Η Τουρκία πρέπει να αναπτύξει τη θεσμική της ικανότητα, ιδίως στο πλαίσιο των κεφαλαίων σχετικά με το δίκαιο των εταιριών,

τις μεταφορές, καθώς και την περιφερειακή πολιτική και τον συντονισμό των διαρθρωτικών μέσων.

Ισλανδία

Μετά τις βουλευτικές εκλογές της 27ης Απριλίου 2013, η κυβέρνηση αποφάσισε την αναστολή των διαπραγματεύσεων προσχώρησης στην ΕΕ και δήλωσε ότι οι διαπραγματεύσεις δεν θα συνεχιστούν, εκτός εάν εγκριθούν με δημοψήφισμα. Η ισλανδική επιτροπή διαπραγματεύσεων με την ΕΕ έπαυσε να υφίσταται. Αυτή η απόφαση σημαίνει ότι η διαδικασία προσχώρησης έχει ανακοπεί. Η κυβέρνηση δήλωσε ότι θα προβεί σε αξιολόγηση των μέχρι σήμερα διαπραγματεύσεων, καθώς και των εξελίξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία θα υποβληθεί στο ισλανδικό κοινοβούλιο για συζήτηση κατά τους προσεχείς μήνες.

Με τη νέα κυβέρνηση οι ισλανδικές αρχές έπαυσαν να συμβάλουν στην παρούσα έκθεση. Οι αναφορές της Επιτροπής στο πλαίσιο της παρούσας ανακοίνωσης έχουν προσαρμοστεί ώστε να ληφθεί υπόψη αυτό το γεγονός· η περίοδος που καλύπτεται είναι μεταξύ Σεπτεμβρίου 2012 και ανάληψης των καθηκόντων της νέας κυβέρνησης τον Μάιο του 2013.

Μέχρι σήμερα άνοιξαν 27 διαπραγματευτικά κεφάλαια, εκ των οποίων 11 έχουν κλείσει προσωρινά. Σημειώθηκε σημαντική πρόοδος σε αυτό το θέμα κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς, με το άνοιγμα 9 κεφαλαίων και το προσωρινό κλείσιμο ενός. Η Ισλανδία είναι σημαντικός εταίρος για την ΕΕ ως μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, λόγω συμμετοχής της στη ζώνη Σένγκεν, καθώς και λόγω κοινών συμφερόντων στους τομείς των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της κλιματικής αλλαγής, καθώς και λόγω της στρατηγικής σημασίας της πολιτικής της ΕΕ για την Αρκτική.

Ως σταθερή λειτουργούσα δημοκρατία, η Ισλανδία εξακολουθεί να πληροί στο έπακρο τα **πολιτικά κριτήρια** προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Όσον αφορά τα **οικονομικά κριτήρια**, η Ισλανδία μπορεί να θεωρηθεί λειτουργούσα οικονομία της αγοράς.

Οι περιορισμοί στην κυκλοφορία των κεφαλαίων αποτελούν σημαντικό εμπόδιο για τις επενδύσεις και την ανάπτυξη. Η άρση των ελέγχων αυτών, με παράλληλη μέριμνα για τη διατήρηση της σταθερότητας της συναλλαγματικής ισοτιμίας παραμένει βασική πρόκληση. Μια ομάδα ad hoc με αντικείμενο την κατάργηση των ελέγχων της κίνησης κεφαλαίων, στην οποία συμμετέχουν εμπειρογνώμονες από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την Επιτροπή και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, συστήθηκε τον Ιούνιο του 2012 κατόπιν αιτήματος της ισλανδικής κυβέρνησης, στο πλαίσιο της προσχώρησης, ώστε να αξιολογήσει τις προοπτικές άρσης των εν λόγω ελέγχων.

Όσον αφορά τον **μηχανισμό προενταξιακής βοήθειας (ΜΠΒ)** για την Ισλανδία, λαμβανομένου υπόψη του σκοπού του εν λόγω μέσου και της απόφασης της κυβέρνησης για τις διαπραγματεύσεις προσχώρησης, η Επιτροπή ανέστειλε τις προπαρασκευαστικές εργασίες για τον ΜΠΒ II. Η Επιτροπή δεν θα υπογράψει καμία νέα σύμβαση στο πλαίσιο του ΜΠΒ I. Όσον αφορά έργα για τα οποία έχουν ήδη υπογραφεί συμβάσεις, η Επιτροπή αναλαμβάνει την αξιολόγηση, σχέδιο προς σχέδιο, από κοινού με τις ισλανδικές αρχές, ώστε η Επιτροπή να μπορεί να προσδιορίσει ποια έργα θα συνεχιστούν.

Η Ισλανδία έχει ήδη φθάσει σε **υψηλό επίπεδο εναρμόνισης** σε σημαντικό αριθμό τομέων πολιτικής που καλύπτονται από το κεκτημένο, κυρίως λόγω του ότι είναι μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου. Πρόσθετα μέτρα προς την κατεύθυνση της εναρμόνισης πραγματοποιήθηκαν κατά την περίοδο αναφοράς, μεταξύ άλλων στους ακόλουθους τομείς πολιτικής: ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, δίκαιο των εταιρειών, δημόσιες συμβάσεις, κοινωνία της πληροφορίας και μέσα ενημέρωσης, και πολιτική μεταφορών.